

FC 18956

~~T A J N Ě~~

EV. ČÍS. 261

Stupeň utajení zrušen
RMO č. 22/1999.

VOJENSKÁ MYSL

5

1954

VYDÁVÁ MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

OBSAH

Vojensko-politická část

- Kapitán RSDr. Josef Tauchman:
O vztahu politické ekonomie k vojenské vědě . . . 3

Operační umění a taktika

- Generál-poručík Jaroslav Ťokan:
Vševojsková armáda v protiofenzivě . . . 16

- Podplukovník Michal Spišiak:
Střelecký sbor za pronásledování nepřítele . . . 33

- Podplukovník Zdeněk Knop:
Všeobecně o činnosti tankových a mechanisovaných
svazků při protiúderu . . . 41

- Technik podplukovník Jan Pavlásek:
Motorisace dělostřelectva . . . 48

- Podplukovník Václav Fládr:
Potřeba ženijních sil pro zabezpečení útočné opera-
ce armády . . . 60

- Plukovník Stanislav Palla:
Týl střelecké divize v útočném boji v horském za-
lesněném terénu . . . 70

Diskuse

- Major Ing. Jaroslav Vinkler:
Některé otázky vojenské terminologie . . . 86

- Plukovník Josef Slabý a plukovník Stanislav Palla:
K článku „Součinnost v otázkách týlu na stupni
vyšších jednotek“ z VM čís. 3/1954 . . . 95

Vojensko-historická část

- Nadporučík Alexandr Šolochov:
Velký pochod čínské Rudé armády . . . 104

- Informace o obsahu nových služebních knih 111

- Informace o obsahu zahraničních vojenských
odborných časopisů . . . 114

Do čísla je všta jedna tabulka na zvláštním nečíslowa-
ném listě a vloženo 7 schemat vztahujících se k dukelské
operaci.

СОДЕРЖАНИЕ

Военно-политический отдел

- Капитан РСДр Иосиф Таухман:
О соотношении политической экономики
к военной науке . . . 3

Оперативное искусство и тактика

- Генерал-лейтенант Ярослав Тёкан:
Общевойсковая армия в условиях контрна-
ступления . . . 16

- Подполковник Михал Спишиак:
Стрелковый корпус в ходе преследования
противника . . . 33

- Подполковник Зденек Кноп:
Общие данные относительно действий тан-
ковых и механизированных соединений в
ходе контрудара . . . 41

- Техник подполковник Ян Павласек:
Моторизация артиллерии . . . 48

- Подполковник Вячеслав Фладр:
Потребность инженерных сил для обеспече-
ния наступательной операции армии . . . 60

- Полковник Станислав Палла:
Тыл стрелковой дивизии в наступательном
бою в горно-лесистой местности . . . 70

Дискуссия

- Майор инж. Ярослав Винклер:
Некоторые вопросы военной терминологии . . . 86

- Полковник Иосиф Слабы и полковник Ста-
нислав Палла:
К статье «Взаимодействие по вопросам тыла
на ступени соединений» — ВМ № 3/1954 . . . 95

Военно-исторический отдел

- Старший лейтенант Александр Шолохов:
Великий поход Китайской Красной Армии . . . 104

- Информации о содержании новых служеб-
ных книг . . . 111

- Информации о содержании иностранных
военных специальных журналов . . . 114

В номер вшита 1 таблица на отдельном нене-
мерированном листе и вложено 7 схем отно-
сящихся к Дукельской операции.

JEN PRO GENERÁLY A DŮSTOJNÍKY
ČS. ARMÁDY

VOJENSKÁ MYSL

Časopis ministerstva národní obrany

Ročník čtvrtý

5

MINISTERSTVO NÁRODNÍ OBRANY

PRAHA 1954

ATTEST: _____
Notary Public for the State of _____

WITNESSES: _____

VOJENSKO-POLITICKÁ ČÁST

O VZTAHU POLITICKÉ EKONOMIE K VOJENSKÉ VĚDĚ

Kapitán RSDr Josef Tauchman

Poznámka redakce:

Redakce Vojenské mysli zařazuje do tohoto čísla první článek zabývající se otázkou politické ekonomie ve vztahu k vojenské vědě. Jde o úvodní článek, v němž se autor pokouší objasnit především základní otázku vztahu politické ekonomie k vojenské vědě.

V sovětské vojenské odborné literatuře se věnuje této tematice velká pozornost. Vojenská mysl takové články dosud téměř neotiskovala. Proto budou do příštích čísel zařazovány další články, v nichž budou otázky politické ekonomie ve vztahu k vojenské vědě dále rozvíjeny. Redakce vyzývá čtenáře Vojenské mysli k diskusi k obsahu tohoto článku a k ekonomickým problémům zajištění obranyschopnosti naší země.

*

X. sjezd Komunistické strany Československa zhodnotil úspěchy v budování naší armády — nové armády, schopné po boku slavné Sovětské armády plně ochránit výsledky práce našeho lidu. Pracující lid, strana a vláda zabezpečily naši armádu vším potřebným pro její další výstavbu — od nejmodernější bojové techniky až po vybudování nových vysokých škol. X. sjezd Komunistické strany Československa zároveň před námi vytyčil úkol — „Neustále posilovat obranyschopnost země, vést všechny lid ke zvyšování politické bdělosti“.¹⁾ Nyní, kdy naše armáda je dostatečně materiálně zabezpečena, kdy je kádrově zabezpečen její důstojnický sbor, vystupuje v dalším posilování obranyschopnosti naší země ještě více do popředí zvyšování odborné a politické úrovně důstojnického sboru. Podmínkou zvyšování odborné a politické úrovně důstojnického sboru je rozvoj vojenského středního a vysokého školství. Další podmínkou je, aby každý důstojník neustále zvyšoval své vzdělání samostatným studiem.

Naši velitelé a političtí pracovníci by měli daleko více studovat válečné zkušenosti, zejména Komunistické strany Sovětského svazu a Komunistické strany Číny, zevšeobecněné v pracích J. V. Stalina, Mao Ce-tunga, K. J. Vorošilova, N. A. Bulganina a jiných velkých vojevůdců. Naši velitelé a političtí pracovníci by měli daleko intenzivněji studovat sovětskou vojenskou vědu, odhalující objektivní zákony vzniku a průběhu válek.

Také obsah naší Vojenské mysli byl doposud zaměřen vedle některých úzce speciálních problémů téměř výhradně na otázky vojenského umění a opomíjel zejména otázky politické ekonomie ve vztahu k vojenské vědě.

¹⁾ X. sjezd Komunistické strany Československa, Projevy a dokumenty, Nová Mysl číslo 7/1954, str. 701.

Avšak „Vojenská věda zahrnuje kromě otázek vojenského umění také otázky hospodářských a morálních možností země...“ říká maršál Sovětského svazu N. A. Bulganin.²⁾ Proto nestačí, zabýváme-li se studiem jen otázek vojenského umění. Je třeba proniknout do hloubky celého souhrnu otázek vojenské vědy, poznat vojenskou vědu. Maršál Sovětského svazu N. A. Bulganin říká dále: „Poznat vojenskou vědu znamená poznat nejen způsoby vedení války, t. j. vojenské umění, nýbrž znát a mít na zřeteli hospodářské a morální možnosti jak vlastní země, tak i země nepřítelovy.“³⁾ Zkušenosti z posledních válek, zejména sovětské zkušenosti z Veliké vlastenecké války, zkušenosti z bojů čínského, korejského a vietnamského lidu, dokazují čím dál tím jasněji, že odtrhování čistě vojenských prvků a plánů od hospodářských a morálních možností země vede k neúspěchu, k porážce, a naopak, že harmonické využívání vojenských, hospodářských a morálních možností země vede k vítězství.

Mít na zřeteli hospodářské a morální možnosti země předpokládá znát dokonale tyto možnosti. Klíčem k poznání zejména hospodářských možností vlastní i nepřítelovy země je hluboké studium politické ekonomie. A právě studium politické ekonomie je zejména našimi veliteli nejvíce zanedbáváno, přestože význam studia vojenských věd i politické ekonomie byl v poslední době i v samé armádě několikrát zdůrazňován vedoucími činiteli strany a vlády zejména v projevu s. Novotného při otevření Vojenské politické akademie v Praze v říjnu 1953 a v projevu presidenta republiky Antonína Zápotockého k absolventům Vojenské technické akademie Antonína Zápotockého v Brně v únoru 1954.

Domnívám se, že jednou z vážných příčin, proč naši velitelé stále ještě věnují malou pozornost studiu politické ekonomie, je nesprávné chápání vztahu politické ekonomie k vojenské vědě. Naši velitelé ještě dobře nevidí v politické ekonomii pomocníka ve své práci. Domnívají se, že vojenská věda nemá s politickou ekonomikou nic společného.

Pokusím se tedy stručně vysvětlit vztah politické ekonomie k vojenské vědě. Pro lepší srozumitelnost, a také proto, poněvadž do politické ekonomie bývaly zahrnovány i problémy cizí, neekonomické — shrnu nejprve základní ekonomické pojmy, nutné pro pochopení předmětu politické ekonomie. Na tomto základě bude již možné pochopit základní rysy vztahu politické ekonomie k vojenské vědě.

Marxistická politická ekonomie zkoumá společenské vztahy výroby a rozdělování hmotných statků na různých stupních vývoje společnosti. Výroba hmotných statků, jako uvědomělá činnost lidí, je základem života a vývoje společnosti. Ve výrobě lidé účelně působí prací na předměty přírody a přizpůsobují je pro potřeby člověka. V tomto procesu člověk vystupuje jako pracovní síla vůči přírodě — pracovnímu předmětu. Pracovní síla působí na pracovní předmět pomocí výrobních nástrojů (strojů), t. j. pomocí pracovních prostředků. Pracovní prostředky a pracovní předměty dohromady tvoří výrobní prostředky. Výroba pracovních prostředků je vlastní jenom lidské práci. Ve vývoji člověka teprve výrobou pracovních prostředků počíná práce v pravém slova

²⁾ N. A. Bulganin, 30 let sovětských ozbrojených sil, Naše vojsko 1951, str. 16.

³⁾ Tamtéž.

smyslu. Schopnost vyrábět hmotné statky účelnou pracovní činností za pomoci pracovních prostředků má jen člověk. Tím se liší od živočichů.

Nejdůležitějším hmotným činitelem rozvoje výroby a společnosti jsou výrobní nástroje, poněvadž je jich používáno a jsou rozvíjeny lidskou pracovní silou, hlavní živou silou výroby. Lidé tím, že používají výrobních nástrojů k výrobě, rozvíjejí své pracovní schopnosti (dovednost a zručnost), rozšiřují své výrobní zkušenosti a zároveň zase zdokonalují výrobní nástroje. Tak v historii lidské společnosti prošly výrobní nástroje složitým vývojem od prosté hole k dnešním důmyslným obráběcím strojům, zároveň s rozvojem lidských pracovních schopností a výrobních zkušeností od polozvířecího primitiva, téměř zcela podřízeného přírodním živlům, k socialistickému člověku, ovládajícímu dnes již i tajemství tvorivého využití atomové energie — vpravdě vládci nad přírodou.

Lidé, jejich pracovní schopnosti a výrobní zkušenosti a výrobní nástroje tvoří výrobní síly společnosti. Výrobní síly jsou jednou stránkou výroby, stránkou, která vyjadřuje vztahy lidí k přírodě. Avšak člověk nevystupuje ve výrobě vůči přírodě sám, nýbrž jako člen vyrábějící lidské společnosti. Proto v procesu výroby vstupují lidé nejen do vztahu k přírodě, ale zároveň vstupují do vztahů mezi sebou navzájem. Vztahy mezi lidmi ve výrobě jsou výrobní (ekonomické) vztahy lidí. Výrobní vztahy lidí tvoří druhou, společenskou stránku výroby.

Lidé vyrábějí za účelem spotřeby. Výroba tedy slouží spotřebě, zároveň podmiňuje spotřebu. Společenský výrobek se pohybuje od výroby k spotřebě. Spojovacím článkem mezi výrobou a spotřebou je rozdělování výrobků ve společnosti. Spotřeba opět podmiňuje další výrobu. Tak se společenská výroba, rozdělování a spotřeba navzájem podmiňují. Výrobní vztahy v bezprostřední výrobě určují i vztahy mezi lidmi v oblasti rozdělování výrobků. Proto do pojmu výrobní vztahy zahrnujeme vztahy mezi lidmi jak v oblasti bezprostřední výroby, tak v oblasti rozdělování. Obojí dohromady tvoří výrobní vztahy společnosti.

Výrobní síly a výrobní vztahy tvoří dvě stránky společenské výroby — na určitém stupni jejího vývoje tvoří dvě stránky výrobního způsobu. Výrobní síly jsou určujícím činitelem vývoje výroby. Vývoj, změny ve výrobních silách, obzvláště ve výrobních nástrojích, vyvolávají změny ve výrobních vztazích společnosti. Výrobní vztahy však působí zpětně na výrobní síly. Pokud jsou výrobní vztahy v plném souladu s charakterem výrobních sil, umožňují svobodný rozvoj výrobních sil, dávají průchod jejich rozvoji, jsou tak rozhodujícím činitelem rozvoje výrobních sil. Na určitém stupni vývoje výrobních sil se však existující výrobní vztahy stávají brzdou dalšího rozvoje výrobních sil. V takovém případě nastupují na místo starých výrobních vztahů nové výrobní vztahy, které se opět stávají rozhodujícím činitelem určujícím další rozvoj výrobních sil v novém výrobním způsobu.

V dějinách společnosti se vystřídalo pět výrobních způsobů: prvobytně pospolný, otrokářský, feudální, kapitalistický a socialisticko-komunistický.

Společenské výrobní vztahy jsou určovány formami vlastnictví výrobních prostředků. Na příklad výrobní vztahy za kapitalismu jsou určeny soukromým vlastnictvím výrobních prostředků kapitalisty — výrobní vztahy za socialismu jsou určeny společenským socialistickým vlastnictvím výrobních prostředků. Formami vlastnictví výrobních prostředků je dáno postavení různých společenských skupin (tříd) ve výrobě a

jejich vzájemný vztah — „jejich vzájemné působení“.) Na příklad kapitalisté jako vlastníci výrobních prostředků mají vládnoucí postavení ve výrobě, vykořisťují proletáře, kteří výrobní prostředky nevlastní. Pracující za socialismu jako účastníci společenského vlastnictví výrobních prostředků nevykořisťují ani nejsou vykořisťováni, co do postavení ve výrobě jsou si rovni. Na formách vlastnictví výrobních prostředků a na postavení různých společenských skupin ve výrobě jsou plně závislé formy rozdělování výrobků ve společnosti. Na příklad za kapitalismu jsou výrobky rozdělovány ve prospěch kapitalistů, zatím co spotřeba proletářů neustále klesá; kapitalisté shrabují stále tučnější zisky a dělníkům zůstává jen tolik, aby druhý den byli schopni opět pro kapitalistu pracovat, jestliže jejich práci ovšem kapitalista potřebuje. Za socialismu se pracující podílejí na společném výrobku rovně, podle zásluhy; životní úroveň celé společnosti neustále roste.

Politická ekonomie, která zkoumá společenské vztahy výroby a rozdělování hmotných statků — výrobků na různých stupních vývoje lidské společnosti, se tedy zabývá formami vlastnictví výrobních prostředků, z toho vyplývajících postavení různých společenských skupin ve výrobě a na nich závislými formami rozdělování výrobků.

Ve společnosti, kde formy vlastnictví, postavení společenských skupin ve výrobě a formy rozdělování jsou protikladné, je zákonitým jevem třídní boj vykořisťovaných proti vykořisťovatelům. Třídní boj, který vrcholí sociální revolucí, porážkou vykořisťovatelských tříd, likvidací reakčních výrobních vztahů, brzdících rozvoj výrobních sil společnosti, a nastolením nových výrobních vztahů.

Výrobní vztahy společnosti ve svém souhrnu tvoří základnu společnosti, hospodářský řád společnosti. Základna si vytváří vlastní ideologickou nadstavbu. Nadstavba slouží své základně, napomáhá jejímu upevnování a tím prostřednictvím základny působí na vývoj výrobních sil. Základna, výrobní vztahy společnosti, jako prostředník vzájemného působení výrobních sil a nadstavby, je středem působení hybných sil vývoje společnosti.

Politická ekonomie pak nemůže zkoumat výrobní vztahy izolovaně, zkoumá výrobní vztahy ve vývoji a ve vzájemném vztahu s výrobními silami a nadstavbou. Zkoumání výrobních vztahů je tedy klíčem k poznání hybných sil vývoje společnosti a tedy i takových společenských jevů, jako je válka. Karel Marx o tom píše: „Moje bádání vedlo k závěru, že právní vztahy, stejně jako formy státu, nemohou být pochopeny ani u sebe samých, ani z tak zvaného všeobecného vývoje lidského ducha, nýbrž naopak, že tkví svými kořeny v materiálních životních poměrech, jejichž souhrn nazval Hegel, po příkladu Angličanů a Francouzů XVIII. století, „občanskou společností“, že však anatomii občanské společnosti je nutno hledat v politické ekonomii.“⁴⁾

Chceme-li tedy poznat hybné síly vývoje společnosti, chceme-li poznat podstatu společenských jevů, jako je válka, musíme zkoumat a poznat výrobní vztahy společnosti v jejich vývoji. Výrobní vztahy společnosti existují a vyvíjejí se objektivně, nezávisle na vůli nebo přání lidí. Vývoj výrobních vztahů společnosti je určován objektivními, vnitřními příčinami procesy, zákonitými procesy vývoje výrobních vztahů. Odrazem

⁴⁾ B. Engels, K. Marx „Ke kritice politické ekonomie“, Marx-Engels, Vybrané spisy, Svoboda 1950, svazek I., str. 382.

⁵⁾ Marx-Engels, Vybrané spisy, I, Svoboda, str. 369—370. Proloženo mnou — J. T.

těchto objektivních zákonitých procesů „v hlavách lidí“⁶⁾ a jsou zákony vědy, zákony politické ekonomie. V tomto smyslu jsou zákony politické ekonomie zákony objektivními, odrážejícími zákonitosti vývoje výrobních vztahů.

Politická ekonomie je věda, která zkoumá zákony vývoje výrobních vztahů.

Skutečnost, že ekonomické zákony mají objektivní charakter, znamená, že lidé jsou slepě podřízeni neodvratnému působení těchto zákonů, že osud lidí je jimi předurčen. Naopak. Lidé mohou poznat působení ekonomických zákonů a na základě toho využívat jejich působení v zájmu společnosti, ve prospěch společnosti a tím mohou lidé „krotit“, „osedlat“ ekonomické síly tak jako jsou stále dokonaleji poznávány a využívány síly přírodní. Svědčí o tom nedávno v SSSR prakticky využitý způsob pozvolného uvolňování vnitrojaderných atomových sil v první průmyslové atomové elektrárně na světě.

Metoda poznání ekonomických zákonů je založena na aplikaci hlavních pouček dialektického a historického materialismu — světového názoru, filosofického učení marxismu-leninismu. Na rozdíl od přírodních věd není možné v politické ekonomii používat jako nástroje poznání vědeckého experimentu (pokusu). Proto tím větší význam v politické ekonomii má vědecká abstrakce, logický proces proniknutí do podstaty jevu abstrahováním od druhotných vnějších rysů jevu. Ověření pravdivosti poznatků politické ekonomie dává společenská praxe, praxe pracujících mas.

Poučka o ověření pravdivosti poznatků politické ekonomie společenskou praxí vyplývá z té skutečnosti, že se působení ekonomických zákonů projevuje v činnosti lidí prostřednictvím činnosti různých společenských skupin. Proto také, na rozdíl od přírodních věd, objevování a využití nového ekonomického zákona, dotýkajícího se zájmů reakčních, dožívajících sil společnosti naráží na prudký odpor těchto sil. K překonání odporu reakčních společenských sil je zapotřebí nové společenské síly, schopné tento odpor překonat. V zemích lidové demokracie existuje taková síla v podobě svazku dělnické třídy a pracujícího rolnictva, jak znovu zdůraznil X. sjezd Komunistické strany Československa. Právě tu vystupuje do popředí rozhodující úloha lidových mas v dějinách společnosti. Tu také vystupuje do popředí třídní charakter objevování a využívání ekonomických zákonů v třídní společnosti.

Hovoříme-li o objevování a využívání nového ekonomického zákona, máme na mysli tu skutečnost, že většina ekonomických zákonů — na rozdíl od zákonů přírodních věd — působí jen v určitém historickém období a pak ustupuje novým zákonům. Tak je tomu na příklad se zákonem konkurence a anarchie kapitalistické výroby, který v ekonomických podmínkách socialismu ustupuje působení zákona plánovitého, proporcionálního rozvoje národního hospodářství. Podobně je tomu se zákonem hodnoty, který působí v těch výrobních způsobech, kde existuje zbožní výroba a směna. Naproti tomu ekonomický zákon nezbytného souladu výrobních vztahů s charakterem výrobních sil působí stále, pokud existuje společenská výroba, a je základem střídání různých způsobů výroby v dějinách společnosti. Politická ekonomie, která zkoumá zákony

⁶⁾ J. V. Stalin, Ekonomické problémy socialismu v SSSR, Nová mysl čís. 9 a 10/1952, str. 730.

vývoje výrobních vztahů na různých stupních vývoje společnosti, její historie, je vědou historickou.

Souhrnně řečeno, politická ekonomie je věda o vývoji společensko-výrobních, t. j. ekonomických vztahů lidí; zkoumá a odhaluje zákony, které řídí výrobu a rozdělování výrobků na různých stupních vývoje společnosti. Řízení výroby směrem neustálého jejího rozvoje a řízení rozdělování výrobků především pro přednostního spotřebitele — bojující frontu — má nesmírnou důležitost pro obranyschopnost státu.

*

Karel Marx a Bedřich Engels nejednou poukazovali na úzký vztah mezi válkou a výrobou. Jako první provedli ve svých dílech¹⁾ vědecký rozbor vzájemného vztahu výroby, zvláště její druhé stránky — výrobních vztahů — a války. Tím položili základy vědeckého vyřešení úlohy ekonomiky ve válce, vyřešení, které zejména v podmínkách soudobé války provedla sovětská vojenská věda.

Podle průběhu válek, podmíněného úrovní bojové techniky na základě rozvoje výrobních sil ve vzájemné závislosti s rozvojem výrobních vztahů, rozlišuje sovětská vojenská věda v epoše kapitalismu dvě období válek: manufakturní období válek a strojové období válek.²⁾

Manufakturní období válek spadá do období vzniku a rozvoje kapitalistického výrobního způsobu. Je to období bojů a vítězství kapitalismu nad feudalismem — období, kdy pokrokové kapitalistické výrobní vztahy umožňovaly rychlý rozvoj výrobních sil. Rozvoj kapitalistické výroby od manufaktury k strojové velkovýrobě, v souvislosti s vytvořením centralisované politické moci, podmínil rozvoj bojové techniky a nových, za feudalismu neznámých způsobů válčení. Tak vývoj od raného kapitalismu 14. století k západoevropskému vyspělému kapitalismu 19. století byl ve válečnictví vývojem od zavedení prvních palných zbraní k dokonalé pušce s drážkovou hlavní, zalomenou pažbou a přesnými mířidly a k zdokonalenému dělu — byl vývojem od hluboké ztrnulé sestavy pěchoty a převahy jezdeckta k složité taktické organizaci pěchoty, jezdeckta a dělostřelectva.³⁾

V manufakturním období válek skládala se bojová technika hlavně ze sečných a bodných zbraní (šavle, bodák, pika). S rozvojem kapitalismu bylo stále větší měrou používáno střelných zbraní — pušek a děl. Válečných strojů (na př. protipevnostních) bylo používáno jako podružných bojových prostředků. Za těchto materiálních podmínek rozhodující silou a prostředkem v boji byla živá síla masy vojáků a hlavní formou boje byl boj zblízka. Výrobním vztahům rozvíjejícího se kapitalismu odpovídalo i společenské složení armád: živou bojovou sílu dodávali hlavně rolníci a lumpenproletariát. Příkladem válek manufakturního období nám mohou být zejména války suvorovské a napoleonské.

¹⁾ Z děl přeložených do češtiny jsou to zejména: B. Engels, Armáda, Historie a vojenství, čís. 4/53, B. Egels, Anti-Dühring, Svoboda 1952; Marx-Engels: Vybrané dopisy, Svoboda 1952.

²⁾ Formulováno podle odpovědi J. V. Stalina na dopis plukovníka Razina, Nová mysl, čís. 1/47, str. 8.

³⁾ Celý tento vývoj je podrobně popsán v stati B. Engelse, Armáda, Historie a vojenství, čís. 4/53.

Počátek strojového období válek byl podmíněn přeměnou kapitalismu svobodné soutěže v kapitalismus monopolistický, v imperialismus. Je to současné období kapitalismu, kdy kapitalistické výrobní vztahy již nepostačují dalšímu rozvoji mohutných výrobních sil, kdy protiklady kapitalismu jsou vyhroceny na nejvyšší míru, kdy nastává poslední hodina kapitalistického výrobního způsobu.

Obrovský rozvoj výrobních sil v rámci kapitalistických výrobních vztahů podmínil převážné, masové zavedení strojů v armádách. Z vedlejšího bojového prostředku v podmínkách manufakturního období válek se strojová technika přeměnila v jeden z hlavních bojových prostředků v podmínkách soudobé války, jakmile byl nemotorný parní stroj nahrazen lehkým spalovacím motorem. Na základě toho vznikly nové druhy vojsk, jako je letectvo, mechanisované a tankové vojsko. To všechno ještě více zrychlovalo rozvoj válečné techniky, která je v současné době charakterisována prostředky, ještě v první světové válce neznámými, jako jsou proudové letouny, radiolokační prostředky, atomové zbraně a s jejich existencí souvisící nová ženijní technika.

Pronikavé změny ve válečné technice v podmínkách strojového období válek si vynutily nejen rozsáhlé změny v organizaci dřívějších druhů vojsk — pěchoty, dělostřelectva a jezdeckta —, ale vyvolaly též vznik nových druhů vojsk — letectva, výsadkového vojska, tankového a mechanisovaného vojska a chemického vojska. Možnost použití atomové zbraně radikálně posílila význam a úlohu zejména chemického a ženijního vojska.

Podmínky strojového období válek si vynutily pronikavé rozšíření živé síly — armády se staly masovými. Soudobá válka vyžaduje ozbrojení obrovských lidových mas. A vytvoření masových armád, ozbrojení lidových mas, znamená dát moderní zbraně do rukou proletariátu — třídního nepřitele válekychtivých imperialistů. Odtud pramení nesmyslné „theorie“ soudobých ideologů imperialismu o „malých armádách“, o „bleskové atomové válce“ nebo o „meteorologické válce“. Žádná, byť sebechytřejí navlečená „theorie“ nemůže popřít skutečnost, že s významem strojů v soudobé válce stoupá i význam člověka, jeho kulturně technické úrovně a hlavně morální úrovně. Nejen Veliká vlastenecká válka Sovětského svazu — také hrdinská vítězství čínského, korejského a vietnamského lidu znovu dokázaly, že stroje bez lidí v soudobé válce neznamenají nic. I v soudobé válce jsou stroje jen pomocníkem lidí, kteří je řídí. Živá síla je i v soudobé válce hlavní určující bojovou silou. Vzrůst masového používání strojové techniky zvyšuje význam materiálních i lidských záloh, podmiňuje vzrůst masovosti armád.

Rozvoj válečné techniky v strojovém období válek v souvislosti se vzrůstem masovosti armád klade nové požadavky na způsob vedení války. Stále zesilování útočných a obranných prostředků na jedné straně vynucuje, na druhé straně umožňuje zvyšování pohyblivosti a manévrovací schopnosti armád. Základním požadavkem úspěšného vedení války je těsná součinnost obrovských komplexů — pozemních, leteckých a námořních ozbrojených sil. K zajišťování a vedení války je nutný obrovský počet nejrůznějších funkcí, které jsou navzájem spojeny složitou dělbou práce. Vedení války se tak stává čím dál tím složitějším a každé zavedení nového bojového prostředku jako na př. zavedení atomových zbraní, má za následek další zvýšení složitosti vedení války a zabezpečení všech jejich prostředků.

Soudobá válka je „všestrannou zkouškou všech materiálních a duchovních sil každého národa“.¹⁰⁾

Podle učení Stalinské sovětské vojenské vědy jsou měřítkem mohutnosti materiálních a duchovních sil válčícího národa trvale působící činitelé — pevnost zápolí, morální duch armády, množství a jakost divisí, výzbroj armády a organizační schopnosti velitelského sboru armády, určující průběh a výsledek soudobé války.¹¹⁾

Obrovské rozměry soudobých válek co do prostoru a obrovské požadavky na jejich materiální a lidské zdroje nutí válčící státy využívat všech ekonomických, politických a morálních možností celé země. S tím spojená dlouhodobost a vleklost soudobých válek si vynucuje, na rozdíl od manufakturního období, aby většina potřeb fronty byla kryta výrobou během války. Výsledek války je tudíž závislý nejen na vojenských silách, nýbrž i na ekonomických silách, na ekonomickém potenciálu válčících zemí.

Závislost války a jejího výsledku na ekonomickém potenciálu válčících zemí se projevuje v soudobé válce především ve zvýšení závislosti ozbrojených sil na průmyslové výrobě. Celá průmyslová odvětví nebo jejich převážné části (zejména průmysl strojírenský, letecký, automobilní, chemický a elektrotechnický) slouží přímo potřebám války a stávají se součástmi obrovského válečného stroje. Zvláštní klíčový význam pro zajišťování válečných prostředků mají taková základní odvětví, jako je hutnictví a strojírenství. Všechna průmyslová odvětví se účastní válečné výroby buď výrobou polotovarů nebo hotových výrobků pro potřeby ozbrojených sil. Účelně organizovaná kooperace výroby má pro produktivitu válečné výroby mimořádný význam a to proto, že výroba se uskutečňuje za značně těžkých podmínek. Tím je ovšem zatažen do válečného procesu celý distribuční aparát, zejména nesmírně stoupá význam a úloha dopravy. Tak je nespočetnými materiálními svazky těsně spjata bojová činnost armád s veškerou ekonomikou válčících zemí. To ovšem přináší nesmírné zatížení válčících zemí obrovskými válečnými výdaji na úkor potřeby obyvatelstva, odčerpáním pracovních sil pro frontu, materiální i lidské ztráty působené nepřítelovým bombardováním země. Na místě ne posledním klade na ekonomiku válčících zemí vysoké požadavky rychlý rozvoj soudobé válečné techniky. Výzkum nové bojové techniky má za války rozhodující důležitost. Tempo zavádění nových prvků válečné techniky je závislé především na rozvoji výroby, dopravy, distribuce — krátce řečeno, závisí na rozvoji ekonomiky válčících zemí.¹²⁾

Je zřejmé, že za takových podmínek, kdy rozsah válek významně vzrostl co do prostoru a času, materiálních a lidských požadavků, je bojová činnost armád v soudobé válce závislá nejen na úrovni výrobních sil válčících zemí, ale hlavně na tempu rozvoje výrobních sil, na schopnostech společnosti využít tempa rozvoje výrobních sil pro potřeby armád v průběhu války. Tempo rozvoje výrobních sil a stupeň jejich využití v přípravě i v průběhu války závisí na výrobních vztazích, na působení zákonů řídících výrobu a rozdělování výrobků. Tempo rozvoje

¹⁰⁾ J. V. Stalin, O Veliké vlastenecké válce SSSR, Naše vojsko 1953, str. 102.

¹¹⁾ Původní formulace: J. V. Stalin, O Veliké vlastenecké válce SSSR, Naše vojsko, 1953, str. 37.

¹²⁾ Číselné údaje jsou uvedeny v knize P. A. Běloha, Otázky ekonomiky v soudobé válce, Naše vojsko, 1953.

výrobních sil je ovlivňováno těžkými válečnými podmínkami, používáním náhradních pracovníků — mladistvých, starců a žen z domácnosti, nedostatkem surovin, elektrické energie atd.

*

Jak bylo již ukázáno, působení zákonů řídících výrobu a rozdělování výrobků na různých stupních vývoje společnosti zkoumá politická ekonomie.

Politická ekonomie — odhalující působení zákonů řídících výrobu a rozdělování výrobků na různých stupních vývoje společnosti — odhaluje působení základních ekonomických zákonů na různých stupních vývoje společnosti. Základní ekonomický zákon je takový ekonomický zákon, který určuje všechny základní rysy výroby na určitém stupni vývoje společnosti. Tak základní ekonomický zákon soudobého kapitalismu určuje všechny hlavní stránky a všechny hlavní procesy vývoje soudobé kapitalistické výroby, určuje její podstatu, její jádro. Obdobně je tomu se základním ekonomickým zákonem socialismu.

Ukažme si působení základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu a základního ekonomického zákona socialismu ve vztahu k válce.

Hlavní rysy a požadavky základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu formuluje J. V. Stalin jako „zabezpečení maximálního kapitalistického zisku vykořisťováním, zbídačováním a ožebračováním většiny obyvatelstva dané země, zotročováním a soustavným olupováním národů jiných zemí, zejména zaostalých zemí, a konečně válkami a militarizací národního hospodářství, využívanými k zabezpečení nejvyšších zisků“.¹³⁾

Působení základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu podmiňuje, za prvé, nevyhnutelnost imperialistických válek. Nevyhnutelnost imperialistických válek tkví v samé podstatě imperialismu — onoho stadia vývoje kapitalismu, kdy kapitalistickou volnou soutěž vystřídalo panství monopolů a finančního kapitálu, kdy na místě vývozu zboží nabyl velkého významu vývoz kapitálu, kdy si mezinárodní monopoly rozdělují mezi sebou svět, kdy je již skončeno územní rozdělení světa mezi největší kapitalistické státy. V ekonomice imperialismu leží klíč k vysvětlení příčin vzniku válek 20. století, i dvou světových válek, které svým rozsahem a krutostí předčily všechny předchozí války. Bez prozkoumání a pochopení ekonomické podstaty imperialismu „... není vůbec možno porozumět nynější válce a nynější politice...“, napsal V. I. Lenin v roce 1917.¹⁴⁾

Působení základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu podmiňuje, za druhé, konečný cíl soudobých imperialistických válek: dosažení maximálních kapitalistických zisků. Tak v letech přípravy a průběhu druhé světové války vzrostly zisky amerických monopolistů z 4,9 miliard dolarů ročního průměru let 1935—39 na 31,5 miliardy dolarů ročního průměru v letech 1946—1950.¹⁵⁾

¹³⁾ J. V. Stalin, Ekonomické problémy socialismu v SSSR, Nová mysl, čís. 9 a 10, 1952, str. 706.

¹⁴⁾ V. I. Lenin, Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu, Svoboda, Praha 1951, str. 8.

¹⁵⁾ Všechny údaje z druhé světové války uvádím podle Velké sovětské encyklopedie, druhé ruské vydání z r. 1951, díl 8, heslo: Válečná ekonomika.

V letech 1946—1950 vydělali američtí monopolisté jen na úrocích ze státních půjček 5,5 miliardy dolarů, t. j. více než činily všechny zisky amerických kapitalistických společností v roce 1939. V době rozpoutání války proti korejskému lidu, v hospodářském roce 1950—1951 dostalo 40% všech válečných zakázek v celkové částce 23,8 miliardy dolarů 10 největších amerických monopolů, z nichž nejznámější jsou General Motors Co., Ford Motor Co. a General Electric Co.

Působení základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu podmiňuje, za třetí, společenské rozdělení obrovských nákladů na soudobé imperialistické války; náklady nese většina obyvatelstva dané země a národy jiných, zejména zaostalých zemí. Tak v letech druhé světové války, v letech 1941 až 1943, poklesla ve Spojených státech amerických výroba předmětů široké spotřeby o 25 až 70%. V letech 1939 až 1948 se ve Spojených státech amerických zvýšily daně pracujících o 40%, zatím co se podíl daňového zatížení důchodů kapitalistů snížil o 44%. V hospodářském roce 1948 až 1949 činil ve Spojených státech amerických podíl průměrné roční mzdy na militarizaci 40%. V letech druhé světové války klesala ve Spojených státech amerických ještě rychleji životní úroveň pracujících než před válkou: reálná mzda poklesla tak, že si jen 8% dělníků vydělalo na úhradu životního minima. Intensita práce stoupla tak, že v roce 1943 bylo ve Spojených státech 2 414 000 případů pracovních úrazů; byly vydány nové zákony proti pracujícím, rychle klesaly reálné důchody pracujících farmářů, nadále trvala nezaměstnanost. Válka způsobila hospodářský úpadek v západoevropských zemích a zásobovací krizi. V Japonsku došlo k hospodářskému úpadku v letech 1943 až 1945, takže denní lístkový příděl představoval v roce 1945 místo minima 2165 kalorií jen 1680 kalorií. Válka přivodila zesílení vykořisťování národů koloniálních a závislých zemí. Předpověď buržoasních ekonomů, že válka vyřeší protiklady imperialismu, se nesplnila. Naopak. Všechny protiklady imperialismu se zákonitě ještě více zostrily: zostril se třídní boj, zostril se boj o zúžené trhy mezi kapitalistickými monopoly, zostril se boj o nové rozdělení světa mezi imperialistickými mocnostmi, zostril se boj kolonií a závislých zemí o osvobození.

V důsledku toho všeho, konečně, působení základního ekonomického zákona soudobého kapitalismu podmiňuje reakční ráz soudobých imperialistických válek a základní nejobecnější tendence jejich průběhu. Poskytuje základní nejobecnější materiál k vysvětlení mohutnosti a síly trvale působících činitelů soudobé války a vstupné tendence jejich vývoje v průběhu války ve válčící imperialistické zemi.

Zcela jinak je tomu se základním ekonomickým zákonem socialismu. Podstatné rysy a požadavky základního ekonomického zákona socialismu formuluje J. V. Stalin jako „... zabezpečení maximálního uspokojování neustále rostoucích hmotných a kulturních potřeb celé společnosti nepřetržitým růstem a zdokonalováním socialistické výroby na základě nejvyšší techniky.“¹⁶⁾

Působení základního ekonomického zákona socialismu podmiňuje, za prvé, spojení boje za vybudování komunismu s bojem socialistické společnosti za spravedlivý mír. Každé válečné napadení socialistického státu omezuje maximum uspokojování hmotných a kulturních potřeb celé socialistické společnosti, snižuje tempo rozvoje socialistické výroby. Vždyť škody, způsobené německými fašisty národnímu hospodářství SSSR a

¹⁶⁾ J. V. Stalin, Ekonomické problémy socialismu v SSSR, Nová mysl, čís. 9 a 10, 1952, str. 707.

sovětským občanům v druhé světové válce, činily ve státních cenách z roku 1941 na 679 miliard rublů, vedle ztrát na životech, zmrzačení atd.

Zájmy socialismu jsou totožné se zájmy lidskosti. To dokazuje též zahraniční politika prvního socialistického státu na světě — Sovětského svazu, její nepřetržitě úsilí o dosažení trvalého a spravedlivého míru.

Působení základního ekonomického zákona socialismu podmiňuje, za druhé, konečný cíl války, jestliže byl socialistický stát napaden: v takovém případě socialistický stát bojuje za odstranění vykořisťování, za odstranění národní poroby, za blaho celé společnosti, za odstranění válečných béd. Socialistický stát nemůže vést válku reakční, válku nespravedlivou. Tak v průběhu druhé světové války osvobodila sovětská vojska řadu fašisty porobených národů. Světodějně vítězství Sovětského svazu umožnilo rozšíření tábora socialismu a tím upevnění a rozšíření základny boje za mír. Zaslouhou Sovětského svazu znamenala druhá světová válka další krok k vítězství komunismu na celém světě, komunismu, v němž zaniknou všechny formy nadvlády člověka nad člověkem, i válka.

Působení základního ekonomického zákona socialismu podmiňuje za třetí rozdělení válečných nákladů v socialistické společnosti: rozdělení válečných nákladů musí být provedeno tak, aby byly neustále v podmínkách války maximálně uspokojovány potřeby celé společnosti nepřetržitým růstem a zdokonalováním socialistické výroby na základě nejvyšší techniky. Tak Sovětský svaz byl v druhé světové válce jediným státem, kde byly uchovány stabilní maloobchodní ceny základních druhů spotřebních předmětů, kde neproběhla zásobovací krise, kde došlo ke zvýšení mezd v základních odvětvích národního hospodářství. Již v roce 1944 převýšily výdaje státního rozpočtu SSSR na sociální a kulturní opatření úroveň roku 1940. Ihned po napadení bylo v úžasné krátké době provedeno přemístění asi 1300 velkých podniků do vnitrozemí a byla provedena přestavba celého sovětského národního hospodářství. K zajištění nepřetržitého růstu výroby sovětský stát neustále zvyšoval objem investičních prostředků, takže za čtyři léta Veliké vlastenecké války investice činily 113 miliard rublů. Na druhé straně náklady na výrobu bojových prostředků — za současného zlepšování jejich jakosti — byly sníženy o 30 až 50%; tím bylo ušetřeno na vlastních nákladech výroby asi 50 miliard rublů. V roce 1943 byla snížena daň z obrátu na 91,1 miliardy rublů ve srovnání se 127,6 miliard rublů v roce 1940. Všechn sovětský lid se v letech Veliké vlastenecké války ještě více semkl kolem své strany a vlády; na počátku války rozvinul sovětský lid nadšenou pracovní iniciativu ve hnutí za splnění 2 až 3 norem, ve hnutí frontových brigád, ve hnutí za současné zastávání několika povolání. V odpověď na výzvu strany k 1. máji 1942 se rozvinulo všesvazové socialistické soutěžení za nejlepší obsluhu fronty. Evakuací přemístěné závody brzy po své instalaci vyráběly často více výrobků, nežli před evakuací. Každý sovětský občan se zúčastnil obrany socialistické vlasti. Vnitřní i mezinárodní postavení Sovětského svazu se v průběhu druhé světové války — na rozdíl od kapitalistických států — pronikavě upevnilo.

V důsledku toho všeho, konečně, působení základního ekonomického zákona socialismu podmiňuje pokrokový ráz válek, které vzhledem k existenci imperialismu může být nucen vést socialistický stát, a základní nejjobecnější tendence jejich průběhu. Poskytuje základní nejvšeobecnější materiál k vysvětlení mohutnosti a síly trvale působících čini-

telů soudobé války a vzestupné tendence jejich vývoje v průběhu války ve válčící socialistické zemi.

Tak je tomu v hlavních rysech s působením základních ekonomických zákonů soudobého kapitalismu a socialismu ve vztahu k válce. Také působení ostatních ekonomických zákonů má vliv na jednotlivé stránky války, podle toho, kterou stránku vývoje ekonomiky určují.

Na příklad socialistické hospodářství se musí i za válečných podmínek zákonitě rozvíjet ve správných proporcích. To si vynucuje působnost objektivního ekonomického zákona o proporčním rozvoji hospodářství. Proto výstavba hospodářství co nejdříve po vypuknutí války se musí začít řídit válečným plánem hospodářského rozvoje státu. Přípravy jeho podstatných částí již v míru musí být pečlivě prováděny na základě dokonale sladěných zájmů a potřeb armády, maximálního využití ekonomických možností státu a morálních sil obyvatelstva.

Ekonomické zákony ve svém souhrnu spoluurčují, obecně určují vznik, ráz a průběh soudobých válek a základní procesy ve vývoji celkové situace vlastní i nepřítelovy.

Vojenská věda tedy musí počítat s působením ekonomických zákonů. Vojenská věda musí brát v úvahu zákony politické ekonomie.

Poučný názorný příklad vědecké úvahy vojevůdce podává Mao Ce-tung ve stati „O vleklé válce“.¹⁷⁾

Mao Ce-tung nejdříve uvádí otázku, kterou bude řešit: Jaký bude průběh války s Japonskem? a jí podřízené otázky: Může Čína zvítězit nebo ne? Může-li zvítězit, může zvítězit ihned, nebo po dlouhé době? Vyjasnění těchto otázek je nutné, aby mohl ukázat, jakým způsobem vést boj za konečné vítězství.

Východiskem celé úvahy je základní these: „Válka mezi Čínou a Japonskem — to není jen válka, nýbrž válka nikoli na život, ale na smrt, která je vedena mezi polokoloniální, polofeudální Čínou a imperialistickým Japonskem ve 30. letech XX. století.“¹⁸⁾

Pak rozebírá protikladné zvláštnosti obou bojujících zemí. Po rozboru ekonomických, vojenských a politických sil Japonska v jejich vývoji dochází k závěru: „...přednosti Japonska tkví v jeho vojenské síle, jeho slabé stránky tkví v reakčním a barbarském rázu války, kterou vede, v nedostatečném množství jeho lidských sil a materiálních zdrojů a v jeho mezinárodní izolaci.“¹⁹⁾ Po rozboru ekonomických, vojenských a politických sil Číny v jejich vývoji dochází k závěru: „...zranitelným místem Číny je její vojenská slabost, jejími přednostmi — pokrokový, spravedlivý ráz války, kterou vede, velká rozloha jejího území a široká mezinárodní podpora, které se jí dostává.“²⁰⁾

Dále ukazuje, jak tyto protikladné zvláštnosti obou válčících zemí určují směr politiky, válečnou strategii a taktiku obou stran, vleklý ráz války, konečné vítězství Číny. Podle toho je nutné orientovat vedení války.

¹⁷⁾ Je to kurs lekcí přednesených soudruhem Mao Ce-tungem v roce 1938 na shromáždění Společnosti pro studium problémů války proti japonským uchvatitelům. Tyto lekce byly uveřejněny v 2. díle vybraných spisů Mao Ce-tungových pod názvem „O vleklé válce“. Mao Ce-tungovy Vybrané spisy vyšly ruský v Moskvě v r. 1953. Na vydání jejich českého překladu se pracuje.

¹⁸⁾ Mao Ce-tung, Vybrané spisy, díl 2, Moskva 1953, str. 206. Proloženo mnou — J. T.

¹⁹⁾ Mao Ce-tung, Vybrané spisy, díl 2, Moskva 1953, str. 208.

²⁰⁾ Tamtéž, str. 210.

Mao Ce-tung, když proti hlasatelům subjektivního idealismu a mechanicismu v otázkách války odhalil objektivní možnost konečného vítězství Číny a vleklý ráz války, opírá se o znalost působení ekonomických zákonů a vyvozuje, že se protikladné zvláštnosti obou válčících zemí v průběhu války budou rozvíjet ve prospěch Číny. Na základě tohoto všestranného vědeckého rozboru situace nepřítelovy a situace vlastní předpokládá průběh války ve třech strategických etapách:

1. Strategická ofensiva nepřítele a strategická obrana Číny.
2. Strategické upevnění nepřítele a příprava protiofensivy Číny.
3. Strategická protiofensiva Číny a strategický ústup nepřítele.

Teprve potom provádí rozbor hlavních taktických prvků a jiných důležitých problémů vedení války.

Tolik k našemu příkladu vědecké úvahy vojevůdce, založené na znalosti marxismu-leninismu, i jeho významné součásti — politické ekonomie.²¹⁾

*

Nuže a nyní, když bylo ukázáno, že politická ekonomie je věda o vývoji ekonomických vztahů lidí, že ekonomické vztahy lidí a zákony jejich vývoje jsou obecným určujícím činitelem v soudobé válce; když bylo poukázáno na příklad, na kterém je možno to všechno si ověřit — bude, jak se domnívám, možné odpovědět na otázku: Jaký je vztah politické ekonomie k vojenské vědě?

Odpověď na tuto otázku možno formulovat asi takto:

Marxistická politická ekonomie je věda o vývoji společensko-výrobních, t. j. ekonomických vztahů lidí, zkoumající a odhalující zákony výroby a rozdělování výrobků na různých stupních vývoje společnosti. Odhaluje objektivní zákonité procesy ve vývoji společnosti, obecně určující vznik, ráz a průběh soudobých válek.

Marxistická politická ekonomie — odhalující objektivní zákonité procesy ve vývoji společnosti, obecně určující vznik, ráz a průběh soudobých válek — poskytuje vojenské vědě základní materiál k odhalení zákonů dané konkrétní války.

Tím je dán těsný, přímý vztah politické ekonomie k vojenské vědě. Tím je dána nezbytnost těsné spolupráce politické ekonomie a vojenské vědy. Konečně tím vším je dána nezbytnost poznání politické ekonomie zejména vyššími veliteli naší armády.

²¹⁾ Je samozřejmé, že tento stručný výňatek z obsahu Mao Ce-tungovy stati „O vleklé válce“ může ukázat čtenáři jen malý zlomek jejího myšlenkového bohatství. Je v ní vtělena kolektivní moudrost a válečná zkušenost Ústředního výboru Komunistické strany Číny. Daleko lépe tedy vznikne do věci ten, kdo si sám podrobně prostuduje stat „O vleklé válce“.

OPERAČNÍ UMĚNÍ A TAKTIKA

VŠEVOJSKOVÁ ARMÁDA V PROTIOFENSIVĚ

Generál-poručík Jaroslav Tokan

Tento článek je pokračováním a rozvinutím práce „Protiofensiva, hlavní zásady její přípravy a vedení“, uveřejněné ve Vojenské mysli čís. 4. z roku 1953.

Úvod

Plnění operačních anebo strategických cílů, které sleduje protiofensiva, možno svěřit jen vyšším operačním svazkům, jako je front nebo skupina frontů. Proto podle rozsahu daných úkolů protiofensivu organizuje, připravuje a vede buď velitel frontu podle plánu vrchního velitelství anebo sám vrchní velitel.

Protiofensiva jako nová útočná operace vzniká po úspěšně provedené obranné operaci. Jejím cílem je obklíčení a zničení hlavního nepřátelského uskupení vklínivšího se do naší obrany. Současně je to přechod do všeobecného útoku na celé frontě s cílem přenést útok našich sil na území nepřítele a ovládnout operačně nebo strategicky důležitý prostor.

Příprava protiofensivy bývá prováděna za různých okolností a situace vojsk vlastních i nepřátelských. Může být případ, že vlastní velitelství má potřebné zálohy pro přechod do protiofensivy již při organizování obrany, jak tomu bylo na př. v kurské bitvě. Jindy může dojít k situaci, že potřebné síly a prostředky jsou soustřeďovány až v průběhu obranné operace. Tak tomu bylo za stalingradské bitvy.

Rovněž zahájení protiofensivy může být prováděno za různých okolností.

Situace se může vyvinout tak, že se nepřítel s velkou převahou prostředků vklíní do naší obrany, která ho postupně vyčerpává a zastavuje. Obranná operace končí a do protiofensivy se přechází zasazením nových sil z hloubky. Při přechodu do protiofensivy je východištěm zteče všeobecná čára dotyku na obvodu klínu vytvořeného nepřítelem. Hlavní síly nepřítele nejsou ještě rozdrčeny, jsou jen opotřebovány.

Jiný případ zahájení protiofensivy nastává tehdy, když při dohasínání nepřátelského útoku je proveden silný frontový protiúder. Má-li tento protiúder úspěch, bývají hlavní síly vklíněného nepřítele obklíčeny a rozbity a všeobecně obnovena původní obrana. K protiofensivě potom dochází po jednoduchém přeskupení vojsk z čáry dosažené protiúderem. Tak tomu bylo na příklad v operaci u Blatenského jezera v Maďarsku.

Vševojsková armáda v soudobých podmínkách vedení operací sama protiofensivu provádět nemůže. Její síly nestačí na samostatný přechod z obrany do protiofensivy. Armáda proto může přejít do protiofensivy jen v rámci vojsk frontu, a to zásadně v těsné součinnosti s ostatními armádami.

Armáda plní za protiofensivy své úkoly vyplývající z plánu protiofensivy velitele frontu, jak je to v útočné i obranné operaci obvyklé.

Za přípravy protiofensivy může být armáda umístěna buď v prvním nebo druhém sledu frontu. Z dané situace vyplynou pro armádu i různé úkoly a zvláštnosti při přípravě a provádění protiofensivy.

Poukážím na zvláštnosti provádění protiofensivy u armády prvního sledu i druhého sledu frontu. Objasním zvláštnosti rozhodování velitele armády, zásady pro plánování a vedení protiofensivy. Přitom se zaměřím nejprve na případ složitější, t. j. na případ, kdy armáda přechází do protiofensivy bez předem provedeného frontového protiúderu.

I. Armáda prvního sledu frontu v protiofensivě

1. Je-li vševojsková armáda za přípravy protiofensivy v prvním sledu frontu, zúčastní se podle zvláštních směrnic velitele frontu přípravy a vedení obranné operace. V tom případě plní obranné úkoly v součinnosti se sousedními armádami, a to s hlavním důrazem na potřeby protiofensivy.

Podstatou těchto úkolů bude zejména:

- přehradit určitý operační směr, zastavit útočícího nepřítele, způsobit mu ztráty, zlomit jeho morálku a vyčerpat síly i prostředky,
- udržet určité obranné pásmo nebo příčné postavení výhodné pro nasazení protiúderu armády, po případě frontu nebo postavení nutného pro přechod do protiofensivy,
- obranu vést s největší úsporou sil a prostředků, aby co nejvíce sil zůstalo k vedení protiofensivy,
- získat čas k soustředění nových záloh z hloubky nebo z jiných operačních směrů.

Splnění těchto zásadních úkolů přispěje často rozhodujícím způsobem k tomu, aby byly vytvořeny co nejvýhodnější podmínky pro přechod do protiofensivy. Prospěje to jak armádě prvního sledu, tak i ostatním armádám a vojskům celého frontu.

Aby byly pro takovou činnost získány co nejvýhodnější podmínky, je nutné, aby celá organizace, příprava i vedení obrany bylo ovlivňováno se zřetelem na předvídanou protiofensivu.

Obranná sestava armády prvního sledu připravující protiofensivu musí být učeněna do hloubky. Silný druhý sled armády pozůstávající ze střeleckého sboru (se dvěma až třemi divisemi) umožní úspěšné vedení obranné operace, zejména provedení silného protiúderu. Rovněž musí být organizovány silné zálohy velitele armády: protitanková, tanková, protivýsadková, ženijní i chemická, po případě i všeobecná záloha. Hluboké operační uskupení sil a prostředků dovolí armádě při přechodu do protiofensivy od počátku její účast v jednom z hlavních úderů frontu.

Hluboké učenění obrany armády dochází výrazu i v ženijní úpravě. Hloubka a rozsah ženijních prací u armády připravující přechod do protiofensivy bude zpravidla větší než hloubka obranné sestavy vojsk. Pásmo obrany buduje armáda po ženijní stránce nejen pro jednotky, které sama má, nýbrž i pro jednotky, které mohou být pro účely protiofensivy přivedeny odjinud. Tyto práce musí být rozvinuty tak, aby bylo vybudováno hlavní, druhé i třetí obranné pásmo na důležitých směrech, vyztužené ještě mezilehlými obrannými postaveními.

Zvláštní pozornosti zasluhuje vybudování příčných postavení armády a frontu, sloužících za východiště protiúderu nebo protiofensivy. Jejich průběh určuje zpravidla sám velitel frontu na základě svého plánu obran-

né operace a plánu připravované protiofensivy. Minová pole a jiné záta-rasy třeba rozmístit tak, aby vyhovovaly potřebám obrany a byly též v souladu se zámyslem protiofensivy.

Ženíjný úpravu v taktické hloubce obrany provádí obyčejně střelecké sbory prvního sledu, někdy za pomoci armády. Budování obrany v operační hloubce, t. j. za druhým obranným pásmem, obstarává buď armáda sama, nebo za přispění druhého sledu frontu.

Silniční síť musí být rozvinuta tak, aby vedle úkolů obranných zabezpečila přesuny ve prospěch protiofensivy. Armáda jsoucí v obraně musí vybudovat tyto silnice nejen pro sebe, ale i pro jednotky přicházející z týlu. Přitom třeba počítat, že pro každý střelecký sbor prvního sledu je potřebí nejméně tři rovnoběžných silnic, z toho dvou pro divise prvního sledu a jedné pro sborové útvary. Při útoku armády se dvěma sbory v prvním sledu půjde o přípravu nejméně pěti až šesti rovnoběžných silnic a alespoň dvou rokádních silnic.

Protože v obranném pásmu armády může být za protiofensivy nasazena ještě armáda druhého sledu, půjde o značný rozsah silničních prací.

Síť linkového spojení a celý systém spojovacích uzlů musí být za obrany rozvinut tak, aby mohl sloužit útočným záměrům. Rovněž síť velitelských stanovišť, velitelských pozorovatelů třeba připravit se zřetelem na předvídanou protiofensivu.

Vzhledem k utajení nebývá velitel armády prvního sledu o účelu všech těchto opatření informován. Organisuje a vede obrannou operaci podle směrnic velitele frontu a o podmínkách přechodu do protiofensivy se dovídá, až k tomu uzraje vhodná doba. Často se tak děje dílčími směrnicemi podle vývoje událostí.

Ve směrnicích k provedení protiofensivy stanoví velitel frontu armádě v prvním sledu zejména:

- všeobecný úkol armády, směr hlavního úderu, bližší a další úkol, podmínky součinnosti se sousedními armádami, VS armády za protiofensivy;
- úkoly sousedních armád, hranice s nimi;
- jak organisovat a vést obrannou operaci do zahájení protiofensivy, podmínky přechodu do útočné sestavy a p.;
- které nové posilové prostředky, kdy a kde armáda dostane, případné odevzdání částí pásma nebo některých jednotek sousedním armádám;
- podmínky provádění dělostřelecké a letecké přípravy;
- údaje operačního a bojového zabezpečení protiofensivy;
- dobu pohotovosti útoku.

Vojska vedoucí obrannou operaci sama na přechod do protiofensivy nestačí. Velitel frontu proto zpravidla zasazuje do útoku svou armádu druhého sledu. V rámci přeskupování sil dochází pak k tomu, že do sestavy armády prvního sledu je včleňována celá nebo část nově přicházející armády. Tím se původní obranné pásmo armády pro nový útok zužuje, aby odpovídalo útočným možnostem armády. Armáda odevzdává potom část svého dosavadního pásma sousední armádě. Někdy pro zjednodušení přeskupení sil v rámci frontu odevzdává armáda nově přichozí armádě i část svých svazků, které jsou v dotyku s nepřítelem.

Na základě dané situace a se zřetelem na nový úkol musí velitel armády vydat své rozhodnutí pro protiofensivu. Zvláštnost rozhodování velitele armády je zejména v tom, že přípravu útoku provádí za složité situace na frontě. Útočící nepřítel v té době stupňuje své úsilí rozvrátit

naši obranu. Veškeré přípravné práce jsou prováděny pod tlakem času s příkazem jejich naprostého utajení.

Úspěšné splnění těchto úkolů vyžaduje mimořádných schopností velitele armády i jeho štábu. Od vojsk pak zvláštní dovednosti, úpornosti a vysokých morálních vlastností.

2. V předcházející stati jsem se zabýval armádou prvního sledu, která organisovala i úspěšně provedla obrannou operaci a přechází z obrany přímo do protiofenzivy. Tak tomu bylo na příklad u některých armád ve stalingradské bitvě.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války nás však učí, že armáda může být za přípravy protiofenzivy umístěna v prvním sledu i za jiných okolností. Je to případ, kdy armáda, která byla za obranné operace v druhém sledu frontu, provedla frontový protiúder s úkolem rozdrčení nepřátelského uskupení, které se vklínilo do naší obrany.

Nově zasazená armáda po skončení frontového protiúderu již zůstává v prvním sledu a přechází s celým frontem do protiofenzivy, pro kterou byly protiúderem vytvořeny výhodné podmínky.

Časová přestávka po skončení frontového protiúderu až do zahájení protiofenzivy musí být ovšem co nejkratší. Její trvání nesmí překročit 2 až 3 dny. Každé otálení dává nepříteli možnost uspořádat své síly a prostředky, přivést nové zálohy z hloubky a organisovat odolnou obranu. Nepřítel se obvykle pokusí osvobodit jednotky obklíčené naším protiúderem. V každém případě bude organisovat novou obranu v operačním měřítku, aby zabránil našemu dalšímu pronikání.

V nastalé operační přestávce musí být provedeny nezbytné práce, jako vydání směrnic velitele frontu pro protiofenzivu, přeskupení vojsk v jednotlivých armádách a veškeré ostatní přípravy. Současně musí být pokračováno v ničení nepřátelského uskupení obklíčeného po úspěšném provádění protiúderu.

V tomto krátkém časovém období dostane pravděpodobně i velitel nově nasazené armády směrnice frontu pro protiofenzivu. V nich bude dán armádě nový úkol a podmínky k jeho provádění. Armáda může být zesílena jedním nebo dvěma tankovými nebo mechanisovanými svazky k utvoření armádní rychlé skupiny, nebyla-li vytvořena rychlá skupina přímo frontem. Tato armáda jako nejméně opotřebovaná bude zpravidla za protiofenzivy nasazena na směru hlavního úderu frontu.

Organisace příprav protiofenzivy u takové armády bude mít některé zvláštnosti proti normální útočné operaci.

Síly a prostředky armády, která provedla frontový protiúder, nebudou pravděpodobně pohromadě. Část sil může být ještě zaměstnána ničením obklíčeného nepřítele. Tyto jednotky se budou k armádě vracet postupně, jak splní své úkoly vyplývající z vedení obranné operace. Hlavní síly bude často potřeba přeskupit na nový směr hlavního úderu. Veškeré přípravy nutno skončit ve velmi krátké lhůtě a skrytě.

Příprava a provádění protiofenzivy armády z takové situace bude mít ráz útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany. Krátkost období na dokončení příprav si vyžádá zvlášť promyšlených pracovních method, aby armáda stačila včas dosáhnout pohotovosti k útoku.

Součinnost svazků a druhů vojsk musí být organisována ve velmi krátké době. Bude proto nutné stále ji upravovat i během vedení protiofenzivy.

Použití atomových zbraní bude mít oboustranný vliv na přípravu a provádění protiofensivy.

K získání výhodného poměru sil a k ulehčení úkolu armády zasazené v prvním sledu frontu a připravující ofensivu bude výhodné použít atomových zbraní na zálohy nepřítele, přicházející k frontě, způsobit mu ztráty na živé síle a materiálu a zlomit jeho morálku a útočného ducha již v době vedení obranné operace armády.

Získaný tak výhodný poměr sil dovolí vést obrannou operaci s co největší úsporou sil a prostředků, zajistí nám silné zálohy k vedení protiofensivy a zkrátí čas na její přípravu.

Druhé sledy a zálohy vlastních vojsk musí být rozmístěny vzhledem na možnost použití atomových zbraní nepřítelem v protiatomovém terénu. Komunikace připravené pro přesuny druhých sledů a záloh musí být voleny na vzdálenost 3 až 5 km od sebe, aby byla vyloučena možnost současného zásahu dvou os výbuchem jedné malé atomové pumy. Toto rozšíření pásma prováděných přesunů značně ztěžuje organizaci zaujetí výchozího položení. Protivzdušné obraně os přesunů, hlavně v blízkosti výchozího položení, bude nutno věnovat zvýšenou pozornost; armádu bude nutno zesílit ve větší míře protiletadlovým dělostřelectvem.

Síť velitelských stanovišť a velitelských pozorovatelů musí být zhuštěna a zabezpečovat nepřetržitost velení i při vyřazení některých stanovišť.

Ve směrnících k provedení protiofensivy musí velitel frontu vydat pokyny jak pro protiatomovou obranu, tak i pokyny, zda a jak bude použito atomových zbraní ve prospěch armády připravující protiofensivu.

II. Armáda druhého sledu frontu v protiofensivě

Vševojsková armáda, která je v obranné operaci v druhém sledu frontu, bývá zpravidla určena k tomu, aby provedla frontový protiúder nebo měla účast při přechodu do protiofensivy. V obou případech bývá nasazena na směr hlavního úderu frontu.

V době organizace protiofensivy (protiúderu) bývá tato armáda shromážděna v prostoru soustředění. Často však k tomuto soustřeďování dochází až v průběhu obranné operace. Prostor soustředění se volí v týlu ve vzdálenosti 80 až 150 km od čáry dotyku.

Toto soustřeďování je řízeno buď po vlastní ose nebo po železnici zvláštními rozkazy štábu frontu a armády.

Železniční přepravu do prostoru soustředění organizuje štáb frontu, který zpracovává plán vojenských přeprav, zařídí jejich obranu a ochranu. Bojová, zdravotnická a veterinární zabezpečení jsou prováděna péčí připravovaných jednotek. Některé práce organizuje štáb armády.

K lepšímu ujasnění podmínek pro soustředění armády si uvedeme některé zásady a normy pro přepravu vojsk po železnici.

Po železnici se přepravují: jednotky s pásovými vozidly na vzdálenosti od 75 km výše, motorisované jednotky od 250 až 300 km výše. Na vzdálenosti kratší než bylo uvedeno bývá výhodnější provést přesun po vlastní ose.

Kalkulační jednotkou pro organizaci železničních přeprav je divise, která potřebuje k přepravě průměrně 35 vlakových souprav.

Počítáme-li s armádou o třech střeleckých sborech, vybavenou příslušnými armádními prostředky, je to celkem hodnota asi 15 až 18 divisí. Je tudíž celková potřeba pro celou armádu asi 600 vlakových souprav.

Výkonnost železnic dovoluje použít na jednokolejné trati 18, na dvoukolejné asi 60 párů vlaků za 24 hodin. Od toho však třeba odečíst pro potřebu národohospodářského sektoru a pro zásobování bojujících armád u jednokolejné trati asi 4—6 párů vlaků a u dvoukolejných tratí asi 15 až 20 párů vlaků.

Pro potřebu přepravy armády by potom zůstalo: na jednokolejné trati asi 12 až 14 párů vlaků, na dvoukolejné trati asi 40 až 50 párů vlaků za 24 hodiny. Při tom však není počítáno na potřebnou zálohu párů vlaků pro případné narušení trati nepřátelskou činností a které činí na jednokolejných tratích $\frac{1}{3}$ a na dvoukolejných tratích $\frac{1}{4}$ přidělené kapacity.

Za takového stavu věci by železniční přeprava celé armády na jedné jednokolejné železniční trati trvala asi 66 až 75 dní, na dvoukolejné trati asi 18 až 20 dní. Při použití dvou tratí (jednokolejné a dvoukolejné) by přeprava celé armády trvala asi 14 až 16 dní.

Je to poměrně dlouhá doba mající nepříznivý vliv na přípravu protiofenzivy. Máme-li nepříteli překvapit, bude snahou velitelství, aby doba příprav byla co nejkratší, a proto aby se i soustředování vojsk zkrátilo na nejmenší míru.

Tuto dobu možno zkrátit:

- Omezením nebo dočasným zastavením zásobování bojujících armád nebo národohospodářského provozu.
- Zavedením jednosměrného provozu na jednokolejné trati. To znamená, že se tam, kde to železniční síť dovolí, použije jedné jednokolejné trati k přísunu vojsk k frontě a druhé trati k odsunu prázdných souprav.
- Zavedením nových dopravních opatření (na př. zavedení takového jízdního řádu, při němž většina vlaků jde směrem k frontě a jen část zpět, zavedením stálé služby na dopravnách*) nebo použitím strojů větší výkonnosti a p.).
- Odesláním některých jednotek po vlastní ose.

Jakého způsobu přepravy bude v daném případě použito, rozhodne štáb frontu.

Pořadí přepravy svazků určuje velitelství frontu nebo armády, pořadí útvarů stanoví velitelé svazků.

Za přepravy po železnici podléhají všechna vojska správě vojenské dopravy štábu frontu, po případě oddělení vojenské dopravy armády. Po skončení přepravy opouštějí vojska ihned obvod železnice a soustřeďují se v prostorech podle nařízení štábu armády.

Velitel armády v době soustřeďování svých vojsk nebývá zpravidla ještě o účelu příprav informován.

Velitel frontu však veliteli armády pro soustředění obvykle stanoví:

- všeobecný úkol armády za soustředění, a v jaké má být sestavě,
- dobu její pohotovosti v prostoru soustředění,
- podmínky bojového zabezpečení za soustředění,
- případné úkoly části armády ve prospěch některé armády prvního sledu, vedoucí obranu.

*) Názvem „dopravna“ se v železničním odborném názvosloví označují zařízení drah, které slouží k řízení sledu vlaků. Jsou to stanice, výhybny, hlásky, hradla a oddílová návěstidla automatického traťového zabezpečovacího zařízení.

O nových úkolech v rámci protiofensivy vydá velitel frontu veliteli armády směrnice, jak se toho ukáže potřeba. Učiní tak postupně vydávanými směrnici, zpravidla ústně.

Ve svých směrniciích musí velitel frontu armádě stanovit nový úkol a podmínky k jeho provedení. Důležité bude určení čar výchozího postavení k protiofensivě, a kdo je odpověden za jejich udržení. Těchto čar bývá pro armádu stanoveno 2 až 3 ve výchozím postavení, 10 až 15 km jedna od druhé. Rovněž musí být určeno, kdo provede ženijní vybudování výchozích postavení k útoku. Zvláštní pozornost si zaslouží regulace přesunu do prvního sledu jak armády, tak i jejich nově přidělených posilových jednotek a prostředků.

Podle toho přistoupí potom velitel armády se svým štábem neprodleně k provádění prací na přípravě protiofensivy. Dbá se při tom pevně a důsledně utajení všech přípravných prací.

Velitel armády se svým štábem přijíždí do prostoru soustředění zpravidla jako první a ujme se řízení všech prací spojených s rozmístěním, veškerým zabezpečením i ochranou vojsk.

Pro soustředění a přesuny armády při možném použití atomových zbraní nepřítelem a pro organizaci VS, VP platí ustanovení článku I.

III. Rozhodování velitele armády pro protiofensivu

Jakmile velitel armády prvního nebo druhého sledu frontu dostane směrnice velitele frontu pro protiofensivu, zahájí se svým štábem ihned přípravné práce. Veliká obsáhlost a složitost přípravy protiofensivy, dále ta okolnost, že armáda bude mít na takovou přípravu jen omezený čas, vyžadují důsledného, soustavného a účelně plánovaného postupu prací.

Základem velení je rozhodnutí velitele. Velitel armády za pomoci svého štábu, náčelníků druhů vojsk a týlu musí si především ujasnit úkol, zhodnotit situaci. Po rekognoskaci vydá rozhodnutí.

Rozhodnutí velitele armády pro protiofensivu má obsahovat tyto body:

1. Závěr o možnostech nepřítele.
2. Zámysl: směr hlavního a pomocného úderu, z které čáry nasadit armádní rychlou skupinu a druhý sled armády, kdy a za jakým účelem; operační sestava armády.
3. Plánování operace: přípravné období, jednotlivá období operace, jejich trvání, hloubku, střední tempo, obsah každého období.
4. Úkoly sborů prvního sledu: u každého uvést jeho složení (které divise), posilové prostředky, čaru výchozího prostoru k útoku, na kterém úseku prolomit frontu nepřítele, směr hlavního úderu, součinnost se sousedy. Bližší úkol, další úkol, úkol dne. Z které čáry zabezpečit nasazení armádní rychlé skupiny. Informativně úkol na příští den. Levá hranice sboru, VS a VP sboru.
5. Druhý sled (všeobecná záloha) armády — složení, prostor soustředění, předvídané úkoly, součinnost s armádní rychlou skupinou, s prvním sledem armády, předvídané zesílení při zasazení, VS.
6. Armádní rychlá skupina — složení, vyčkávací prostor, pohotovost k zasazení do boje, čára zasazení, směr útoku, bližší a další úkol. Cesty pro zasazení armádní rychlé skupiny, předvídané zesílení při zasazení, VS.

7. Dělostřelectvo.

Pohotovost dělostřelectva k palbě.

Dělostřelecká příprava, její trvání a úkoly.

Úkoly dělostřelectva podle období protiofenzivy, směr hlavního úsilí.

Úkoly pro obranu boků, boj s nepřátelským dělostřelectvem, zabezpečení nasazení armádní rychlé skupiny a druhého sledu armády.

Složení armádní dělostřelecké skupiny, velitel, prostory palebných postavení.

Dělostřelecká záloha, její složení a směr postupu.

8. Armádní protiletadlová skupina, její složení, velitel.

Úkoly ve výchozím postavení k útoku, kde soustředit hlavní úsilí za útoku, úkoly při nasazování armádní rychlé skupiny, obrana boků.

9. Letectvo.

Úkoly bitevního letectva za útoku: způsob podpory sborů prvního sledu podle období útoku, při nasazení armádní rychlé skupiny a druhého sledu armády, boj s nepřátelským dělostřelectvem a zálohami nepřítelů.

Úkoly bombardovacího letectva (je-li přiděleno).

Zajištění hlavních sil armády stíhacím letectvem a činnosti letectva.

10. Armádní dělostřelecká protitanková záloha, její složení, velitel, umístění.

Směr postupu s úkolem být připravena k odražení hromadných útoků tanků nepřítelů na směrech:

směr 1. čára rozvinutí čís. 1 na čáře

čára rozvinutí čís. 2 na čáře

směr 2. čára rozvinutí čís. 1 na čáře atd.

11. Armádní tanková záloha (je-li organisována), její složení, velitel, umístění.

Směr postupu a její pohotovost zesílit útok sborů prvního sledu armády. Být připravena k odražení protiútoků nepřátelských tanků na určitém směru samostatně nebo v součinnosti s armádními dělostřeleckými protitankovými zálohami.

12. Ženíjní vojsko.

Úkoly s přípravou výchozího postavení k útoku, zabezpečení manévru, jak a kdy provést odminování vlastních a nepřátelských minových polí.

Úkoly za útoku k zabezpečení boků hlavní úderné skupiny, při odražení nepřátelských tanků, při zabezpečení dobytého terénu.

Armádní předsunutý odřad zatarasovací, jeho složení a úkoly.

Armádní ženíjní záloha, složení, umístění, úkoly.

13. Chemické vojsko.

Použití dýmu k oslepení pozorovatelů, k ochraně boků, k zamaskování vlastních přesunů, přechodů přes vodní toky, k tvoření klamných dýmových clon.

Organisace protichemické ochrany.

14. Protiatomová ochrana.

15. Doba pohotovosti k útoku.

16. VS armády, VP velitele armády, osa přemístění.

Velitel armády rozvine své operační rozhodnutí tím, že je doplní různými pokyny, které nejsou v rozhodnutí obsaženy.

Tyto pokyny vydá velitel armády ústně a mohou obsahovat:

Pro štáb armády:

- podmínky provádění rekognoskace,
- jaké zprávy o nepříteli a dokdy získat, zabezpečení fotografickými snímky,
- jak zapláňovat přeskupení vojsk, jejich rozvinutí, zaujetí výchozího položení, provedení vystřídání vojsk,
- organisace taktické a operační součinnosti,
- organisace bojového a operačního zajištění (PTO, PLO, PCHO, PAO, PVO, maskování),
- jak provádět výcvik velitelů, štábů a vojsk,
- podmínky velení, kdy má být připraveno nové VS, VP k zaujetí,
- dokdy zpracovat různé písemnosti, zejména plán protiofensivy,
- podmínky kontroly u podřízených.

Pro náčelníky druhů vojsk (každému zvlášť):

- podmínky použití jednotlivých druhů vojsk,
- jakou hustotu zbraní vytvořit na směru hlavního úderu,
- pohotovost jednotlivých vojsk, kdy organisovat jednotlivé armádní zálohy, kdy podřídít jednotky přidělené střeleckým sborům,
- podmínky vybudování výchozího postavení k útoku,
- otázky materiálně technického zabezpečení druhů vojsk,
- dokdy předložit ke schválení plán použití každého druhu vojska.

Velitel armády je povinen vyřešit i věci materiálního rázu, a proto vydává své **týlové rozhodnutí**, které může obsahovat tyto údaje:

1. Prostor rozmístění armádní zásobovací základny, dobu jejího zaujetí.
2. Na kterých směrech rozvinout předsunutá oddělení armádních skladů.
3. Pořadí naléhavosti při soustředování materiálu.
4. Spotřeba materiálu za obrany, v jednotlivých obdobích protiofensivy, jaké zásoby mají zůstat po splnění dalšího úkolu armády.
5. Zadní hranice vojskového týlu.
6. Průběh armádní automobilové silnice, cesty pro přísun a odsun.
7. Podmínky obrany a ochrany týlu.
8. Opatření pro likvidaci následků při použití atomových zbraní nepřitelem.
9. Doba pohotovosti týlu armády.

Mimo to stanoví velitel armády svému náčelníkovi týlu: dokdy a jaké zásoby přisunout a jak je rozmístit; podmínky materiálního zabezpečení za vedení protiofensivy; odsun raněných; kdy předložit plán organisace týlu a materiálního zabezpečení ke schválení.

Rozhodování velitele armády pro protiofenzivu bude mít své zvláštnosti podle toho, zda armáda za přípravy bude v prvním nebo v druhém sledu frontu a zda bude použito k zabezpečení protiofenzivy atomových zbraní či ne. Podle daného úkolu a zejména podle vývoje sil na frontě musí velitel armády upřesnit své rozhodnutí.

U armády, která je v prvním sledu frontu, musí velitel při rozhodnutí uvážit plnění úkolů obranné operace. Protože nepřítel zpravidla v tomto období povede své úder k dosažení útočných cílů, bude armáda zaujímat svou novou útočnou sestavu ve složitých podmínkách. Přeskupení vojsk v takové situaci bude vyžadovat od velitele armády, jeho štábu i vojsk zcela zvláštní pozornosti a mimořádně zvýšené náročnosti.

Tato úloha se podstatně zjednoduší, bude-li armáda za obrany ucleněna do hloubky. To jí umožní snáze zaujmout nová útočná uskupení na směru hlavního úderu.

U armády soustřeďující se v druhém sledu frontu bude rozhodování velitele armády rovněž pod vlivem situace na frontě. Zejména půjde o to, že situace u jednotek vedoucích obranu nebude vzhledem na organisovanost soudobého boje vždy zcela jasná. Tím se vyskytnou obtíže při určování výchozího postavení útoku. Velitel armády musí proto se svým štábem bedlivě sledovat situaci vlastních i nepřátelských vojsk na frontě a učinit odpovídající závěry. V souhlase s předvídaným vývojem událostí velitel frontu zpravidla určí za výchozí základnu k útoku několik čar a pro každou z nich zvlášť podmínky jejich udržení.

Velitel nově přichází armády musí k tomuto účelu určit síly a prostředky, které zabezpečí čáru nezbytně nutnou jako výchozí položení protiofenzivy.

Taková situace si vyžádá organisování součinnosti armády prvního sledu a armády přicházející z týlu do útočné sestavy frontu.

IV. Plánování protiofenzivy u armády

1. Plánování protiofenzivy musí vyřešit přípravu a vedení armádní operace po stránce operační i materiální.

V podstatě je plánování protiofenzivy armády prováděno obdobně jako za útočné operace.

O tom jsem pojednal ve Vojenské mysli čís. 2/1952.

Podle času se plánování dělí na přípravné období a na vedení operace.

Přípravné období pro armádu začíná, jakmile velitel armády dostane od frontu směrnice pro protiofenzivu, a končí zahájením dělostřelecké přípravy. V tomto období musí být vykonány veškeré přípravné práce.

Vedení protiofenzivy začíná dělostřeleckou přípravou a končí zničením určité skupiny nepřítele a dosažením prostoru, který armádě jako další nebo konečný úkol stanovil velitel frontu. Velitel armády rozdělí při plánování vedení protiofenzivy celou operaci na jednotlivá období. V těchto obdobích jsou postupně plněny dílčí úkoly.

Vzhledem na situaci, za jaké k protiofenzivě dochází, má však toto plánování se zřetelem na normální útočné operace své zvláštnosti. Tyto zvláštní okolnosti se projevují zejména v přípravném období a v prvním období operace.

Přípravné období, t. j. přímá příprava protiofenzivy na stupni armády, bývá zpravidla kratší než za útoku na normálně rozvinutou obranu nepřítele. Podle připravenosti vojsk trvá 5 až 7, nejdéle 12 dní a může být u každé armády různá. Krátkost přípravného období je dána kate-

gorickým požadavkem, aby nepřítel byl našim přechodem do protiofensivy překvapen, a to nejen v taktickém, ale i v operačním měřítku. Při rychlém a utajeném vykonávání příprav není dána nepříteli možnost provést přeskupení a jiná opatření proti protiofensivě.

Proto veškeré práce konané v přípravném období vyžadují pečlivě promyšleného plánu, zvláštních pracovních method, vysokého vypětí činnosti všech velitelů, štábů i příslušníků armády. Na rychlém a pečlivém provedení všech příprav závisí osud celé protiofensivy.

V zájmu co největšího zkrácení doby příprav armády je potřebí, aby hlavní část přípravných prací provedl předem štáb frontu v době všeobecné přípravy. Armáda potom provede již jen práce souvisící s přímou přípravou.

Armáda přicházející z hloubky do prvního sledu frontu využívá jako svého východního položení obranných zařízení jednotek, které jsou v dotyku s nepřítelem. Rovněž dělostřelectvo a minomety přisunovaných jednotek plně využívají všech zařízení, jako jsou pozorovatelné, palebná postavení, střelecké prvky a jiné. Nově nasazené jednotky musí od vystřídávaných vojsk využít všech znalostí o nepříteli, o terénu, dále pojistek a p. Veškerá činnost přípravného období musí být zaměřena k tomu, aby plánované vedení operace bylo přípravou všestranně zabezpečeno.

Těmito a ještě jinými možnými opatřeními lze přípravu protiofensivy provést zkráceným způsobem.

Nejdůležitější složkou plánování je ovšem samo vedení protiofensivy. Tu stanoví velitel, jak budou postupně plněny jednotlivé dílčí úkoly, a podle toho rozdělí vedení protiofensivy na jednotlivá období.

Zvláštností plánování protiofensivy u armády je rozmístění nepřítelů a způsob jeho ničení. Nepřítel, který vede ofensivu, dojde v určitém stadiu operace k takové situaci, že nasadí všechny své hlavní síly do prvního sledu. Jeho operační zálohy jsou vyčerpány a celá hloubka sestavy je podstatně menší než hloubka, kterou mívá nepřítel v obraně.

Jestliže armáda přechází za takových okolností do protiofensivy, bude obklíčování a ničení hlavních sil nepřítelů provedeno v menší hloubce než v normální útočné operaci.

Situace nepřítelů má vliv i na plánování při použití jednotlivých druhů vojsk. Vojska armády přicházející do protiofensivy se srazí s nepřítelem, který přechází buď přechodně do obrany nebo pokračuje v útoku.

V prvním případě budou vojska armády postavena před úkol prolomit spěšně zaujatou obranu nepřítelů. V druhém případě půjde o provedení útoku způsobem střetného boje v otevřeném poli.

V každém případě však dojde při použití druhů vojsk za protiofensivy k určitým zvláštnostem proti normální útočné operaci, kdy má nepřítel více nebo méně rozvinutou obranu.

Charakteristickým znakem této činnosti je brzké nasazení tankového a mechanisovaného vojska do boje a operace. U střeleckých sborů prvního sledu dochází obvykle k tomu, že mechanisované divize jsou umístěny od začátku v prvním sledu. Armádní rychlá skupina bývá zpravidla nasazována již prvního dne operace. Hustota dělostřelectva a minometů na směru hlavního úderu je postačující počtem 100 až 120 hlavních, hustota tanků asi 30 na 1 km fronty. Způsob bojového zabezpečení má své zvláštnosti.

Je samozřejmé, že takové vedení boje a operace, kdy tankové a mechanisované vojsko je co nejdříve nasazováno, zrychlí již od počátku

tempo útoku a zvýší rozmach celé armádní operace. Zvýšením tempa útoku budou jednotlivá období operace, zejména první období, hlubší než za útoku na nepřítele v obraně. Celá operace může být skončena za menší počet dní nebo při stejném počtu dní na větší hloubku než v normální útočné operaci proti plně rozvinuté obraně.

Použití atomových zbraní bude mít značný vliv na zvýšení tempa útoku a zkrátí dobu trvání operace.

Hlavní úloha při použití atomových zbraní bude přenesena na tanková a mechanisovaná vojska.

2. Plán protiofensivy armády je zpracován způsobem obvyklým jako pro útočnou operaci. Forma plánu může být různá, obvykle bude záviset na časových možnostech.

Při dostatku času se plán protiofensivy zpracuje písemně v plném rozsahu a obsahuje tři části: část A — operační, část B — plány použití druhů vojsk, část C — plán organisace týlu a materiálního zabezpečení.

Nejdůležitější částí je část operační, z ní musí vycházet zpracování ostatních částí plánu. Operační část plánu schvaluje velitel frontu, ostatní velitel armády.

Operační část plánu obsahuje tyto články a písemnosti:

I. Ujasnění úkolu (cíl operace, úloha a místo armády v operaci frontu, způsob, jak bude cíl operace postupně plněn, podmínky součinnosti se sousedy, hlavní zvláštnosti faktorů majících vliv na operaci, použití atomových zbraní, délka operace a střední tempo operace).

II. Závěry ze zhodnocení situace (nepřítel, terén, vlastní vojska, týl, čas, povětrnostní podmínky).

III. Zámysl operace (tu se formuluje hlavní idea řešení na celou hlubinu operace a způsob činnosti vojsk ke splnění pojatého zámyslu).

IV. Operační sestava armády (tu se formuluje počet sledů, jejich sestava za průlomu a úkol každého sledu v operačním měřítku).

V. Plánování protiofensivy (tu se určí období operace, ukáže se doba trvání a obsah každého období).

VI. Dílčí úkoly svazků na první období operace (daná část se formuluje ve formě operačního rozkazu, t. j. dávají se úkoly jednotkám prvního a druhého sledu, armádní rychlé skupině).

VII. Úkoly druhů vojsk a služeb (tu se formulují jen hlavní úkoly druhů vojsk a služeb na první období operace).

VIII. Možné úkoly svazků při rozvinutí operace (tu se ukáží informativně úkoly střeleckých sborů, armádní rychlé skupině na druhé a třetí období operace).

IX. Opatření k operačnímu zabezpečení protiofensivy (průzkum, přeskupení, zaujetí východiště, PTO, PLO, PAO, PCHO, PVO).

X. Velení a spojení (VS prvního a druhého sledu armády, VP armády a doba zaujetí opatření k zabezpečení velení a spojení při použití atomových zbraní nepřítelem. Osa přemístění prvního sledu armády udává body, v nichž se předpokládá rozmístit VS během operace).

V operační části plánu důležité místo zaujímá článek V. o plánování operace. Aby úvaha měla konkrétnější obsah, uvedu krátký příklad, zpracovaný za předpokladu, že nebude použito atomových zbraní.

Armáda dostala od velitele frontu úkol prolomit frontu nepřítele, který vnikl do naší obrany, a úderem vedeným na směr A—B na druhý den operace vyjít hlavními silami na čáru v hloubce 42 km a v součinnosti se sousedem zprava obklíčit určité uskupení nepřítele. Pokračovat v rozvíjení útoku, rozdrtit hluboké zálohy nepřítele, pátý den operace vyjít na určitou čáru do hloubky 130 km a ovládnout přechody na vyznačeném vodním toku. Pohotovost útoku za 6 dní.

V tomto případě může velitel armády plánovat operaci na př. takto:

a) Trvání operace 5 dní, hloubka 130 km, průměrné tempo 26 km denně.

b) Přípravné období — trvání 6 dní od D-6 do D 1.

Obsah období: Provedení přípravných prací: vydání rozhodnutí pro protiofensivu, vedení průzkumu nepřítele a terénu, organizace součinnosti a velení, ženijní vybudování výchozího prostoru útoku, přeskupení sil a prostředků, vystřídání vojsk, přísun materiálu a týlové zabezpečení všeho druhu, provedení kontrol stavu příprav.

c) První období operace — trvání dva dny (D 1 a D 2), hloubka 42 km, průměrné tempo 21 km denně.

Obsah období: Průlom nepřátelské fronty na úseku od do, zasazení armádní rychlé skupiny prvního dne operace odpole, ničení blízkých záloh nepřítele. Ke konci D 1 ovládnout hlavními silami čáru a armádní rychlou skupinou se zmocnit prostoru

V druhém dnu operace pokračovat v rozvíjení útoku, hlavními silami ovládnout čáru a částí sil v součinnosti se sousedem zprava obklíčit nepřítele v prostoru, armádní rychlou skupinou vyjít do prostoru

d) Druhé období operace — trvání 3 dny (D 3 až D 5), hloubka 88 km, průměrné tempo operace 29 km denně.

Obsah období: Nasazení druhého sledu armády v třetím dnu operace, energické rozvíjení útoku do hloubky, rozdrčení záloh nepřítele a v pátém dnu operace ovládnout čáru Současně dokončit ničení obklíčeného nepřítele v prostoru Příprava armády na další pokračování útočné operace.

K plánu protiofensivy jsou přiloženy potřebné mapy a různé písemnosti jako „Kalendářní plán prací za přípravu protiofensivy“, „Tabulky hustoty a poměru sil za operace“ a p.

Při nedostatku času možno plán zpracovat jednodušší formou jako „Grafický plán protiofensivy“. Takový plán je zpracován na mapě. V ní musí být zakresleny zejména:

- situace armády ve výchozím postavení do divisí, se všemi ostatními prvky operačního uskupení (ADS, APLS, ADPTZ, tanková, dělostřelecká, ženijní, chemická záloha);
- čáry, kterých mají podle plánu velitele armády dosáhnout hlavní síly v prvním dnu operace a ke konci jednotlivých období operace (tyto čáry se označují dny operace podle období př. D 1, D 2, D 5);
- čára zasazení a směr činnosti armádní rychlé skupiny, které čáry má v určité dny dosáhnout;
- směr hlavního úderu v prvním dnu operace a v jejím průběhu, a to zvlášť pro každý sbor;

— celková situace nepřítele, směry možných protiútoků a protiúderů, jejich síla a přibližná doba.

V legendě na mapě je třeba vysvětlit význam použitých značek.

Kromě toho je třeba napsat na mapu nebo na zvláštní listy: zámysl velitele, úkoly sborů, rozdělení prostředků na všechny prvky sestavy, dále tabulku hustoty a poměru sil, kalendářní plán činnosti a p.

V. Vedení protiofensivy

Jak ukazují zkušenosti z Veliké vlastenecké války, probíhá ofensiva zpravidla v rychlém spádu událostí a za náhlých změn, zejména v situaci nepřítele. Těmto podmínkám musí odpovídat i všechna opatření ve velení armády, a to nejen v průběhu vedení operace samé, nýbrž již za její přípravy.

Důležitým předpokladem úspěšného vedení protiofensivy je okolnost, že obrana splní svůj úkol a připraví pro protiofensivu výhodné podmínky. V průběhu vedení obranné operace se musí nepříteři způsobit velké ztráty, podlomit jeho morální síly, vyčerpat materiální prostředky. Za obrany musí být bezpomínečně udržena příčná postavení nebo výhodné čáry v terénu určené jako východiště protiofensivy. Udržení těchto prostorů musí zabezpečit soustředění vojsk i zaujetí útočné sestavy pro protiofensivu.

Vojska armády přecházející z obrany do protiofensivy narazí na nepřítele, který vede útok a je naší aktivní obranou postupně zastavován a vyčerpáván. Prolamováním naší obrany a rozvinutím nepřátelského útoku se silnou převahou sil na určitém směru může vzniknout méně hluboký klín.

Přítom hlavní síly nepřítele budou obvykle v útoku při vrcholu tohoto vklínění, aby s využitím záloh byla rozvrácena celá naše operační sestava. Na bocích nepřátelského klínu, kde nepřítel nemá dostatek sil k pokračování v útoku, budou jeho jednotky postupně naší obranou odráženy a donuceny k zastavení.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá, že armáda při přechodu do protiofensivy zahájí operaci buď způsobem střetného boje nebo bude postavena před úkol prolomit spěšně zaujatou obranu nepřítele.

Za takových poměrů je výhodnou formou manévru napadnout buď oba nebo jeden bok vklínivšího se nepřítele. Někdy může být hlavní úder veden současně i do čela útočícího nepřítele, aby bylo rozbito hlavní uskupení a ničeno po částech.

Výhodný směr pro úder do boku a pro vniknutí do týlu hlavních sil nepřítele bude proto na bocích vytvořeného klínu. Protože boky nepřítele mohou být zabezpečeny spěšným přechodem do obrany, bude účelné krátce uvést vlastnosti takové obrany a z toho plynoucí zásady pro organizaci a vedení protiofensivy.

Obrana, do které nepřítel spěšně přešel za útoku, má v podstatě tyto vlastnosti:

- má vcelku malou hloubku bez silných blízkých záloh,
- hlavní síly odporu jsou soustředěny v první linii opěrných bodů a uzlů a na důležitých směrech,
- nedostatečně rozvinuté protitankové a protipěchotní palby,
- slabě rozvinuté ženijní zařízení,
- často nedostatečně organisovanou součinnost uvnitř bojové sestavy,
- malou znalost terénu.

Základní podmínkou dosažení rychlého úspěchu při průlomu takové obrany je rázná činnost útočníka, zabezpečená velkou převahou tankového a mechanisovaného vojska a palebných prostředků na rozhodujícím směru.

Z tohoto požadavku vyplývají i zvláštnosti sestavy pro vedení protiofensivy. Učlenění sestavy musí být takové, aby mělo od počátku velkou údernou sílu. Nicméně šířka útočných pásem svazků může být vzhledem na slabě rozvinutou nepřátelskou obranu širší. Rovněž hustota sil a prostředků bývá nižší než za útoku na vybudovanou obranu nepřítele. Sestava armády je zpravidla dostatečně hluboká, členěná do dvou sledů. Aby byla od počátku útoku co největší hustota tanků, útočí střelecké sbory zpravidla s mechanisovanými divisemi v prvním sledu. Je výhodné mechanisovanou divisi nasadit na směr hlavního úderu a zabezpečit jí všestrannou podporu sborovými i armádními prostředky. Jestliže sbory prvního sledu zasadí své mechanisované divise vedle sebe na směr hlavního úderu armády, znamená to mimořádnou údernou sílu, která od začátku zrychlí tempo útoku.

Velmi vážným činitelem je stanovení doby zahájení protiofensivy. V době, kdy má být vydán rozkaz k zahájení útoku, bývá situace na frontě značně složitá. Zatím co hlavní síly nepřítele útočí, aby dokončily operační průlom naší obrany, část nepřítele, zejména na bocích hlavní úderné skupiny, již přešla nebo spěšně přechází do obrany. Přejít do protiofensivy vyžaduje vysoké morální hodnoty vojsk a je vysoce náročný na schopnosti velitelů a štábů. Zahájení protiofensivy má význam vysoce operační a jeho dobu stanoví velitel frontu nebo vrchní velitel.

Do protiofensivy je třeba přejít tehdy, když je nepřítel naší obranou dostatečně opotřebován a zeslaben a když se poměr sil změnil v náš prospěch. Přitom však má nepřítel ještě určité zálohy nebo výhodné podmínky, které mu dávají vyhlídky na další úspěch. Proto nepřechází do obrany a nečlení se do hloubky. Na volbu doby k zahájení protiofensivy má rozhodný vliv jednak pohotovost vlastních vojsk, jednak situace nepřítele. Pohotovost vlastních vojsk může být uspišena — to je v naší moci. Nepříteli však nesmí být dána možnost, aby učinil opatření k odražení naší protiofensivy nebo k dokončení operačního průlomu a rozvrácení naší obrany.

Předčasné zahájení útoku, kdy nepřítel má ještě značné a pohyblivé zálohy, může způsobit neúspěch protiofensivy již z počátku a přivést armádu do těžkých a bezvýsledných bojů, někdy i jejímu obklíčení a zničení nepřítelem.

Rovněž opožděný přechod do protiofensivy zpravidla zbavuje útočníka výhody překvapení. Při opožděném spuštění útoku je dána nepříteli možnost včasného přechodu do obrany, její organizace, zejména učlenění do hloubky.

Správné rozhodnutí pro zahájení protiofensivy vyžaduje dostatek zpráv o nepříteli. Nepřetržitý bojový a operační průzkum musí včas získat zprávy, zejména o tom, jaké má nepřítel ztráty, kde jsou jeho hlavní síly, zda a jaké má zálohy, kde soustředění, jakož i morální a fyzický stav jeho vojsk.

4. Hlavní úder vede armáda většinou svých sil tak, aby bylo napadeno nejslabší místo nepřátelské sestavy. To musí umožnit rychlé prolomení obrany a proniknutí do týlu hlavního uskupení nepřítele.

Dělostřelecká příprava bývá vzhledem na protistojícího nepřítele

kratší. Bývá to mohutný 15minutový až 30minutový přepad dělostřelectvem a letectvem. Nedostatečně vybudovaná obrana nepřítele zpravidla nepotřebuje boření. Za dělostřelecké přípravy půjde obvykle o hromadné přepady, ničení a umlčení živé síly, palebných prostředků, zejména dělostřelectva a minometů nepřítele. Dělostřelecká podpora útoku se provádí postupnými palebnými soustředěními.

Letecká příprava i bitevní doprovod jednotek se provádí jako za normálního útoku. Stíhací letectvo musí chránit hlavní sílu armády a vybojovat převahu ve vzduchu.

Přechod do protiofenzivy provádí se zásadně u celé armády najednou na rozkaz velitele frontu. Zásadně však v součinnosti s ostatními armádami frontu, jak je to obvyklé v útočné operaci.

Co nejdříve po překonání prvních sledů nepřátelské obrany a po získání výhodných terénních podmínek dochází k zasazení armádní rychlé skupiny. Bývá to již v první den operace obvykle v poledních nebo odpoledních hodinách. Úkolem armádní rychlé skupiny je rychle rozvíjet útok do hloubky a v součinnosti s rychlými vojsky souseda obkličít nepřátelské uskupení, rozdrtit přicházející zálohy a zabránit jim ohrožovat činnost našich hlavních sil.

Druhý sled armády, obvykle v síle armádního sboru, bývá zasazován druhý nebo další den operace. Jeho úkolem bývá zejména rozvíjení útoku do hloubky k narůstání síly úderu a zvyšování tempa operace. Při obkličování a ničení obkličovaného nepřítele bývá jím vytvářena vnější fronta obkličení. Někdy, při vážném ohrožení, může být druhého sledu armády použito k odražení nepřátelského úderu do boku hlavních sil armády.

Velení vojskům v protiofenzivě je centralisováno, avšak musí být pružné. Bystrý spád bojových událostí vyžaduje od velitelů, aby se rychle orientovali o situaci a v krátké době rozhodovali. Plně si musí rozvinout pohotovost štábů, aby rozhodování velitelů bylo vydáno na základě správných podkladů.

Velitel armády musí velmi pečlivě sledovat vývoj událostí a rychle reagovat na změny a směle se rozhodovat, aby bylo dosaženo stanoveného úkolu. Svou vůli vyjádří tím, že usměrňuje činnost armádní rychlé skupiny, stále využívá hromadných paleb dělostřelectva, zvláště raketometů, letectva i armádních záloh. Za operace doplňuje a upřesňuje úkoly armádních sborů zúžením nebo rozšířením jejich útočných pásem.

Úspěch musí být rozvíjen zejména do hloubky, ale nesmí být opomíjeno rozšiřování úspěchu i do stran, aby nepřítel byl neustále obkličován a ničen. Při vedení operace v hloubce nepřátelské sestavy, zejména při obkličování nepřítele, nesmějí být opomíjeny otázky bojového a operačního zajištění.

5. Průzkum je veden stále a aktivně všemi prostředky. V době obkličování nepřítele mají mimořádnou důležitost zprávy o činnosti hlavních sil nepřítele, o jeho přesunech směřujících proti našemu obkličení a o obsazování nepřátelskými vojsky původní obrany nebo jiných čar v terénu. V dalším průběhu operace třeba věnovat zvláštní zpravodajský zájem nově přicházejícím hlubokým zálohám nepřítele. Štáb armády organizuje průzkum tak, aby měl zprávy neustále; po provedení průlomu používá průzkumných orgánů svazků k získávání zpráv z hloubky a na bocích.

Protitankovou obranu provádějí především svazky prvního sledu svými protitankovými prostředky. Velitel armády v boji s velkými tan-

kovými uskupeními nepřítele používá letectva a armádního dělostřelectva. Armádní dělostřelecká protitanková záloha i pohyblivý odřad zatarasovací postupují obvykle za prvním sledem armády blíže k ohroženému boku. Jsou připraveny k odrazení hromadných útoků tanků do boku hlavních sil armády.

Protivzdušná obrana v době zahájení útoku a při boji v hloubce musí zabezpečit ochranu hlavních sil armády. Zvláště je připravena odrážet úderů nepřátelského letectva proti palebných postavením dělostřelectva a proti shromaždišti tankových jednotek. Stíhací letectvo chrání útočné pásmo armády podle směrnice velitele frontu.

Zabezpečení styku a boků je stálou povinností každého velitele. Velitel armády určuje velitele odpovědného za styk se sousedy. Zvláštní pozornost musí být věnována bokům, zejména těch jednotek, které mění směr, aby obklíčily nepřítele. Boky třeba zabezpečit určením zvláštních jednotek, jakož i zesíleným průzkumem na ohrožených směrech. Velitel armády též stanoví, jakého počtu dělostřelectva možno použít k zabezpečení styku a odkrytých boků.

Protichemická a protiatomová ochrana se soustředí na zabezpečení hlavních sil armády. K operačnímu i taktickému maskování se používá dýmu, a to vždy na široké frontě.

Vysoká schopnost manévru armády za protiofensivy musí být zabezpečena i s hlediska materiálního. Za vedení operace musí být prováděn promyšlený manévr materiálními prostředky, jednotkami týlu, plně připravený manévr vojsk. To vyžaduje ode všech týlových orgánů, velitelů i štábu mimořádného vypětí, vynalézavosti a smělosti řešení.

Úspěšně započatá protiofensiva armády vede v hloubce jako za normální útočné operace k obklíčení a zničení nepřítele a k ovládnutí operačně důležitých prostorů.

Závěr

Protiofensiva je velmi zajímavý druh útočné operace, a to nejen na stupni frontu a vyšších svazků, nýbrž i pro vševojskovou armádu. Vševojsková armáda za protiofensivy je hlavním představitelem operačního dění při vykonávání vůle a plánu velitele frontu. Pomocí jednotlivých armád plně na sobě závislých je útočící nepřítel v obranné operaci vyčerpáván a bráněno mu, aby nedosáhl svého útočného cíle. V té době armády prvního sledu přejímají tíhu boje a odpovědnost za odrazení nepřítele. Tohoto kritického období musí však být využito i pro organizaci protiofensivy. Každá armáda prvního i druhého sledu frontu musí vyvinout zcela mimořádné úsilí, aby byly připraveny co nejvhodnější podmínky pro přechod do protiofensivy. Ve vedení útočné operace záleží na každé jednotlivé armádě, aby směly a rozhodným způsobem pronikala vpřed, obklíčovala a ničila nepřítele a ovládla v hloubce cíle operačního významu.

Obsáhnout složitost obranné i útočné operace, vytvořit z vojsk vševojskové armády spolehlivý nástroj, který zvládne problémy soudobé protiofensivy, je úkol obtížný. Bude vyžadovat zejména od velitele a štábu armády vysokých organizačních i tvůrčích schopností, mistrného ovládání zásad obranné i útočné operace podle našich velkých vzorů velitelů a štábů Sovětské armády.

Tento článek má být příspěvkem k řešení těchto otázek.

STŘELECKÝ SBOR ZA PRONÁSLEDOVÁNÍ NEPŘÍTELE

(Podle ustanovení nového PR)

Podplukovník Michal Spišiak

K pronásledování nepřítele dochází:

- za úspěšně se rozvíjejícího útoku vlastních vojsk,
- při plánovitém odchodu nepřítele,
- po nezdaru, který utrpěl nepřítel ve střetném boji,
- při úspěšně se rozvíjejícím protiúderu.

Cílem pronásledování je zabránit nepříteli vyvést hlavní síly zpod úderu vlastních vojsk a zaujmout jimi novou obranu na připravovaném postavení nebo na výhodné čáře v hloubce obrany.

Toho se dosahuje

- předstížením nepřítele v organizaci odchodu a ovládnutím důležitých objektů na cestách odchodu nepřítele,
- drobením bojové sestavy nepřítele na menší části a jejich postupným ničením,
- včasnou přípravou jednotek a útvarů určených k pronásledování,
- dobrou a nepřetržitou součinností předsunutých odřadů s hlavními silami, s letectvem a s ostatními druhy vojsk,
- udržením vysokého tempa pronásledování,
- správně organizovaným velením,
- nepřetržitým bojovým, ženíjním a materiálním zabezpečením pronásledujících jednotek,
- znalostí taktických zásad odchodu nepřítele.

Taktické zásady odchodu americké armády.

Podle doktriny americké armády je odchod pokládán za pochod do týlu s cílem vyhnout se rozhodnému boji za konkrétně vzniklých podmínek. Odchod začíná po uspořádání pochodových proudů jednotek, které se odpoutaly z boje, v prostoru soustředění. Může být proveden jen na rozkaz nadřízeného velitele. Odchod z vlastní iniciativy je přípustný jen tehdy, když byly vyčerpány všechny možnosti pro splnění stanoveného úkolu a když by pokračování v boji vedlo k zbytečně vysokým ztrátám. Žádný velitel nemá právo vydat rozkaz k odchodu při místním bojovém neúspěchu nebo při neúspěchu souseda.

Způsob odchodu, počet proudů, vzdálenost nového prostoru soustředění závisí na počtu komunikací v pásmu činnosti divise a na rázu činnosti nepřítele. Doporučuje se současné odpoutání hlavního uskupení vojsk, zasazeného na jednom postavení. Když se však nepříteli naskýtá možnost ohrozit vlastní křídla sestavy, možno použít část vojsk k udržení postavení do doby odchodu ostatních jednotek (útvarů). Nedostatek komunikací může vést k provedení postupného odchodu.

V rozkaze pro odchod vojsk nutno hlavně stanovit dobu jeho zahájení, dobu překročení určitých čar hlavními silami, nové prostory nebo čáry, které mají jednotky zaujmout, směr přemístění velitelského stanoviště.

Při organisaci odchodu třeba věnovat zvláštní pozornost včasnému uvolnění a přípravě komunikací a organisaci ženijního zabezpečení odchodu. Za tím účelem se včas vysílají ženijní jednotky do týlu s úkolem provést průzkum a úpravu komunikací, připravit zátarasy a objekty k ničení. K ženijním jednotkám se přidávají i jednotky chemické.

V předpisech americké armády se zvlášť zdůrazňuje použití chemických látek a dýmu.

Zajištění odcházejících jednotek (útvárů) se organisuje podle stejných zásad jako za pochodu. Pluk se zajišťuje čelní, zadní a boční záštitou. Do zadní záštity mohou být vyčleněny 1 až 2 střelecké rotý, rota doprovodných zbraní, 1 až 2 čtyř protitankových děl, 1 až 2 baterie divisního dělostřelectva, ženijní a chemické jednotky. Jejím úkolem je udržet stanovené čáry do určité doby a pak ustoupit na nové postavení. Bojuje se v malých skupinách na široké frontě, vede daleké palby s cílem přinutit nepřítele rozvinout se, tím zpomalit tempo pronásledování a tak získat čas pro odchod hlavních sil. Když situace nevyžaduje klást houževnatý odpor na místě, vyhýbá se zadní záštita boji zblízka a odchází postupně, když se nepřítel přiblížil, z postavení na postavení. Když je tempo pronásledování vysoké, je zadní pochodová záštita povinná bojem na místě udržet zaujaté postavení do setmění a v noci se odpoutat.

Když zadní pochodová záštita není schopna splnit svůj úkol, doporučují americké předpisy použít tankových a mechanisovaných jednotek a útvárů k protiztečím na pronásledující nepřátelské oddíly.

Úloha a místo střeleckého sboru za pronásledování v sestavě armády.

Střelecký sbor za pronásledování v sestavě armády bude zpravidla v jejím prvním sledu, může pronásledovat nepřítele na samostatném směru nebo v součinnosti s armádní rychlou skupinou nebo v součinnosti se sousedními střeleckými sbory.

Podle formy manévru může střelecký sbor pronásledovat nepřítele čelně celou svou bojovou sestavou nebo rovnoběžně v součinnosti s čelně pronásledujícími jednotkami nebo kombinovaně tak, že mechanisovaná divise pronásleduje rovnoběžně a střelecké divise čelně.

Při čelním pronásledování je hlavním úkolem divisi prvního sledu nedovolit nepříteli odpoutat se a organisovat novou obranu v hloubce. I v tomto případě používají velitelé podřízených divisi způsobu rovnoběžného pronásledování, vycházejíce předemutými odřady na komunikace nepřítele v týlu jeho jednotek.

Při rovnoběžném pronásledování se použije všech sil na vyjítí do boku nepřátelské sestavy. Mechanisovaná divise pak postupuje před střeleckými divisemi.

Šířka pásma sboru bude různá. Bude záviset hlavně na množství komunikací. Zpravidla bude dosahovat 20 až 50 km.

Hloubka úkolu bude větší a bude záviset:

- na úkolu sboru v útočné operaci armády a na zámyslu velitele,
- na vzdálenosti objektů majících podstatný význam pro organisovaný odpor nepřítele,
- na vzdálenosti připravovaných postavení nebo pásem v operační hloubce,
- na vzdálenosti operačních záloh nepřítele a na jejich možnostech,

- na prostředcích sboru, hlavně motomechanisovaných,
- na rázu terénu, na povětrnostních podmínkách a na roční době.

Vždy však musí být pronásledování vedeno až do krajního vypětí sil a možností bojové techniky. Smí být zastaveno jen na rozkaz přímého náčelníka.

Studium průběhu deseti stalinských úderů Sovětské armády, provedených v roce 1944, za kterých sovětská vojska po prolomení taktické hloubky nepřátelské obrany přecházela do pronásledování, vede k těmto závěrům:

- trvání pronásledování od 4 dnů do 36 dnů; střední doba trvání 15 dní,
- hloubka pronásledování 160 až 660 km, střední hloubka 300 km,
- střední tempo pronásledování 25 až 50 km za 24 hodin.

Organisace pronásledování.

Pronásledování nepřítele musí začít ihned, jakmile byly zjištěny náznaky odchodu nepřítele. Časový interval od zjištění těchto náznaků k zahájení pronásledování musí být co nejkratší, proto musí být organisace pronásledování provedena už v přípravném období boje. Pronásledování nutno chápat jako neoddělitelnou část útočného boje, a ne jako samostatnou činnost, která se bude připravovat až během boje.

Ve svém rozhodnutí pro pronásledování určí velitel střeleckého sboru:

- které objekty nebo čáry nutno ovládnout dříve, než jich dosáhne nepřítel,
- prostor v týlu nepřítele, kterého nutno dosáhnout hlavními silami sboru s cílem odříznout nepříteli cesty odchodu a později ho v tomto prostoru zničit,
- bojovou sestavu sboru pro pronásledování a pozdější ničení nepřítele,
- úkoly divisí, nejkratší cesty k čarám, které mají divise ovládnout,
- počet předsunutých odřadů, jejich osy postupu a úkoly,
- úkoly dělostřelectva, ženíjního vojska a letectva,
- organisaci bojového, ženíjního a materiálního zabezpečení,
- organisaci postupu hlavních sil ve smyslu svého rozhodnutí,
- organisaci součinnostního spojení s podpůrným letectvem.

Směr umožňující co nejrychlejší obsazení důležitého objektu v hloubce nepřátelské obrany bude nejvýhodnějším směrem pronásledování hlavními silami střeleckého sboru. Přitom nutno všestranně využít terénu a zabránit nepříteli, aby neuspořádal svou bojovou sestavu.

Bojová sestava střeleckého sboru.

Velitel střeleckého sboru musí včas předvídat přechod z útočné bojové sestavy do sestavy pro pronásledování.

Bojová sestava střeleckého sboru za pronásledování může být učleněna do jednoho nebo dvou sledů. Při jednom sledu vyčleňuje si velitel střeleckého sboru vševojskovou zálohu, která postupuje na hlavním směru střeleckého sboru.

Předsunuté odřady nutno organisovat až v přípravném období. Jejich počet závisí na počtu komunikací, po kterých střelecký sbor pronásleduje nepřítele. Hlavním úkolem předsunutých odřadů je odříznout nepříteli cesty odchodu a připravit tak podmínky pro jeho úplné zni-

čení. Toho může být dosaženo, jen když se nepříteli nepodařilo odpoutat od pronásledujících vojsk a organisovat obranu na mezilehlém postavení. Předsunuté odřady organisují velitelé divisí. Složení bude záviset na úkolech, které mají splnit. Zpravidla to bude jeden prapor motorisované nebo mechanisované pěchoty, rota až prapor tanků, 1 až 2 baterie samohybných děl, ženijní rota, oddíl divisního dělostřelectva, raketometný oddíl, 1 až 2 protiletadlové baterie, do chemické čety a čety přenosných plamenometů. Příliš silné předsunuté odřady ztrácejí svou manévrovací schopnost. Proto není účelné vybavovat je velkým množstvím posilových prostředků.

V rozkaze předsunutému odřadu nutno stanovit:

- kdo, jaká jednotka, v jakém směru působí před předsunutým odřadem (hlavně průzkumné jednotky),
- úkol, pásmo činnosti, posilové prostředky,
- úkoly sousedních předsunutých odřadů,
- úkoly letectva v prospěch předsunutého odřadu,
- způsob spojení, součinnosti signály, spojení s hlavními silami.

Pro každou komunikaci, po které postupují jednotky střeleckého sboru, nutno organisovat odřady k zabezpečení pohybu. Jejich úkolem je zabezpečit plynulý postup jednotek a regulovat jejich přesun. Složení těchto odřadů bude různé. Podle zkušeností z Veliké vlastenecké války byly do těchto odřadů určovány až jedna střelecká nebo mechanisovaná rota, rota ženistů, družstvo chemické rot, četa vyprošťovacích tanků, baterie protitankových děl, spojky na motocyklech a radiové družstvo. Odřad zabezpečení pohybu postupuje za průzkumem. Po střetnutí průzkumných hlídek s nepřítelem propouští předsunutý odřad a postupuje za ním. Když průzkumné hlídky jsou slabší je účelnější, aby odřad k zabezpečení pohybu postupoval v bojové sestavě předsunutého odřadu a pod jeho ochranou prováděl své práce. Přitom mu pomáhají i ženijní jednotky předsunutého odřadu.

Dělostřelectvo se decentralisuje a přiděluje střeleckým praporům. Velitel střeleckého sboru si ponechá část dělostřelectva pod svým velením a učiní včas opatření pro centralisaci dělostřelectva. Protiletadlové dělostřelectvo brání hlavní síly střeleckého sboru. Části se přidělují předsunutým odřadům a k obraně jednotlivých proudů.

Za pronásledování má velký význam nepřetržitá podpora pozemního vojska letectvem. Letectvo plní hlavně tyto úkoly:

- provádí postupné údery na nepřítele na cestách odchodu, zvláště na soutěsky, mosty, osady, přepravy,
- ničí nepřátelské opěrné body, které překážejí v postupu vlastních jednotek,
- vede neustálý průzkum nepřítele, zvláště jeho záloh, průzkum výhodných ploch pro zřízení letišť,
- udržuje spojení mezi pronásledujícími jednotkami,
- provádí leteckou ochranu pronásledujících vojsk.

Vysoké tempo, kterým se pronásledování provádí, vyžaduje častou změnu letišť. Průměrně každý třetí den nutno letiště přibližovat blíže k vojskům. Za tím účelem je velitel střeleckého sboru povinen zmocnit se nepřátelských letišť dříve, než je nepřítel zničí. Určují se k tomu i zvláštní odřady, nebo jsou tímto úkolem pověřeny některé předsunuté odřady.

Organisace bojového zajištění.

Nejdůležitějším prvkem bojového zabezpečení je průzkum. Jen důkladně organisovaným průzkumem je možné včas zjistit odchod nepřítele. Odchod nepřítele se prozrazuje různou činností, jako je na příklad zvýšený ruch v týlu nepřítele, na železničních stanicích a tratích, příprava k ničení silničních objektů, úprava komunikací, mostů, zintenzívnění ženíjních prací na mezilehlých postaveních, přeskupování vojsk v dotyku atd. Přitom nutno zdůraznit, že nepřítel činí nejrůznější opatření, aby utajil svůj odchod. Proto je třeba dokonale poznat „život“ na frontě, aby bylo možné zjistit přerušení palby jedněch zbraní, zintenzívnění činnosti jiných a p. Průzkum se provádí všemi způsoby. Zvláštní význam má získání zajatců a letecký průzkum.

Cílem průzkumu za pronásledování je:

- upřesnit a ujasnit uskupení nepřítele,
- zjistit hlavní směry odchodu nepřítele,
- zjistit přípravu a obsazování nových postavení a obranných čar v hloubce,
- zjistit přísun nepřátelských záloh.

Cenné zprávy se získávají zvláště hlubokým průzkumem. Ovšem byl by mylný názor, že lze pověřovat průzkumnými úkoly jen speciální průzkumné jednotky. Podle zkušeností z útočných operací Sovětské armády z roku 1944 byl kromě organických průzkumných jednotek průzkum organisován a prováděn:

- předsunutými odřady,
- jezdeckými hlídkami a pátrači na křídlech a před bojovou sestavou,
- činností menších průzkumných skupin působících mezi zadními voji nepřítele a předsunutými odřady,
- činností partyzánských skupin v týlu nepřítele,
- přímým průzkumem organisovaným střeleckými prapory a pluky,
- dokonale organisovaným pozorováním z pohyblivých pozorovatelů.

Protitanková obrana je organisována tak, aby každý proud, každý sled byl schopen samostatně se bránit protiztečím nepřátelských tanků. Protitankové prostředky postupují v čele proudů. Jejich včasné rozvinutí je podmíněno správně organisovanou hláskou službou. Hláskou protitankovou službu organisuje každý velitel proudu samostatně a kromě toho ji organisují velitelé divisí ve svých pásmech činnosti. Velitel střeleckého sboru si vytvoří vlastní protitankovou zálohu. Její síla může být protitankový oddíl až pluk.

Protivzdušná obrana je organisována obdobně jako protitanková obrana po proudech a po sledech. Kromě typických protiletadlových zbraní nutno využít i pěchotních zbraní. Hlásková služba se organisuje veliteli proudů tak, že hlásky zaujímají výhodné pozorovatelny poblíž cest a smluvnými znameními upozorňují vojska na letecké nebezpečí. Protivzdušnou obranu v prostorech nebezpečných míst organisují jednotky protiletadlového dělostřelectva po dobu přechodu hlavních sil.

Za pronásledování nutno věnovat obzvláštní péči zajištění boků pronásledujících jednotek, protože jsou nejcitlivějším místem bojové sestavy střeleckého sboru. Tankovými léčkami se bude nepřítel snažit rozrušit bojovou sestavu pronásledujících vojsk a zpomalit jejich tempo. Za tím

účelem nutno vysílat boční zástity a hlavně organisovat průzkum a pozorování na bocích jednotek střeleckého sboru.

Chemické jednotky jsou rozděleny po jednotlivých proudech. Jejich hlavním úkolem je provádět chemický průzkum a odmořovat komunikace. V plánu chemického zabezpečení nutno předvídat zřízení odmořovacích míst. K tomuto účelu se použije posilových chemických jednotek, kdežto organické jsou ponechány k chemickému zabezpečení vlastních jednotek.

V soudobých bojových podmínkách nabývá na významu požární ochrana. Ve snaze zadržet pronásledující vojska bude nepřítel v značné míře používat zápalných látek typu napalm. Ve všech jednotkách a útvarech musí být proto vytvořeny a vycvičeny zvláštní skupiny požární ochrany.

Organisace ženijního zabezpečení.

Ženijní průzkum se provádí jednak pozorováním, jednak speciálními ženijními průzkumnými jednotkami s vševojskovým průzkumem.

Protože nepřítel zabezpečuje svůj odchod hlavně zátarasy všech druhů, je velmi důležitá správná organisace ženijního zabezpečení na celou hloubku pronásledování, protože se tím umožňuje udržení vysokého tempa pronásledování.

Hlavními úkoly ženijního vojska střeleckého sboru za pronásledování jsou:

- odminování a úprava poškozených cest, mostů, přeprav a zřízení objezdů,
- zničení přeprav na cestách odchodu nepřítele,
- zaminování cest odchodu nepřítele,
- rychlé vytvoření zátarasů na směrech možné nepřátelské protizteče.

Na těchto úkolech se podílejí ženijní jednotky přidělené představeným odřadům i ženijní jednotky postupující v sestavě hlavních sil střeleckého sboru.

Zvláštní pozornost nutno věnovat zajištění důležitých čar a objektů, jako jsou na př. mosty, přepravy, důležité osady, křižovatky silnic, železniční objekty a p., protože se nepřítel bude snažit se jich opět zmocnit. Síly, kterých má být k tomuto účelu použito, určuje vševojskový velitel. Vždy je však potřebné nařídit, kterých ženijních jednotek bude ke splnění těchto úkolů použito a jakým ženijním materiálem mají být vybaveny.

Podle zkušeností z Veliké vlastenecké války byla hlavním obsahem ženijních prací za pronásledování stavba mostů, protože Němci ničili všechny mosty na řekách. Aby nedošlo k zpomalení tempa pronásledování, nutno předejít nepříteli za postupu k přepravám nebo se vklínit do jeho soustavy a zabránit mu v jejich ničení.

Organisace materiálního zabezpečení.

Vysoké tempo pronásledování a značná hloubka úkolů kladou zvýšené požadavky na zásobování vojsk, zvláště zásobování střelivem. Vzdálenosti od skladů a výdejen se denně prodlužují o desítky kilometrů. Spotřeba střeliva a PHM je nerovnoměrná a přísun znesnadněn. Pronásledující jednotky nemohou s sebou brát velika množství materiálu, protože se tím snižuje jejich manévrovací schopnost. Kromě toho v operační hloubce dochází často k dočasnému odříznutí nebo i obklíčení pro-

následujících jednotek, k přerušení komunikací, k jejich přeplnění bojujícími jednotkami a p. Plynulé materiální zabezpečení je však jednou z hlavních podmínek úspěchu za pronásledování.

Proto musí být pronásledující jednotky vybaveny plnými organickými zásobami. Velitelé divisi musí mít ve své ruce určité dispoziční zásoby střeliva a PHM naložené na vozidlech, kterými manévrují podle vývoje situace. Přisun k bojujícím jednotkám a útvarům musí být prováděn i za dne. Bezpodmínečně je však nutno doplnit vyčerpané zásoby během noci. Bude možné využít i ukořistěných zásob, zvláště PHM a proviantu (po přezkoušení).

Často bude nutno zásobovat jednotky dopravními letouny. Na př. za postupu sovětských vojsk k řekám Dněstru a Prutu na jaře 1944 byly cesty tak rozbahněny a zničeny, že se všechno zásobování provádělo jedine dopravními letouny. Zpravidla to bude nutné při dočasném odříznutí některých jednotek, hlavně mechanisované divise. Kromě přímých opatření k zásobování jednotek střeleckého sboru nutno vojáky vést k šetření střelivem.

Zdravotnické zabezpečení vyžaduje předsunutí obvazišť co nejbližše vojskům. Za boje v hloubce je možné odsun raněných od všech tří divisí provádět na jedno divisní obvaziště a manévrovat divisními obvazišti v rámci celého sboru.

Bude možno použít i civilních zdravotnických zařízení a odsunovat raněné do civilních nemocnic.

Za pronásledování nabývá na významu kořistní služba, která soustřeďuje, třídí a odsunuje ukořistěný materiál. Části ukořistěného materiálu bude moci být ihned použito bojujícími jednotkami.

Organisace součinnosti.

Všechny přípravy k rychlému přechodu do pronásledování musí být provedeny již v přípravném období. Organisace součinnosti se provede na mapách, plastických stolech a fotografických snímcích. Podle údajů získaných průzkumem všech druhů se otázky součinnosti v průběhu boje doplňují, prohlubují a upřesňují.

Za pronásledování nabývají na stupni střeleckého sboru na významu tyto otázky součinnosti:

- přechod jednotek u útočných bojových sestav do sestav pro pronásledování (provádí se za postupu jednotek),
- stanovení pásem činnosti divisím na celou hloubku úkolu,
- určení komunikací pro postup předsunutých odřadů,
- součinnost mezi jednotlivými předsunutými odřady,
- součinnost předsunutých odřadů s hlavními silami,
- součinnost mechanisované divise s armádní rychlou skupinou,
- součinnost jednotek střeleckého sboru s letectvem,
- součinnost jednotek střeleckého sboru s výsadkovým vojskem,
- vytyčování cílů bitevnímu letectvu,
- označování a vytyčování vlastních vojsk,
- smluvená znamení.

Poměrně značná decentralisace prostředků umožňuje rychlé obnovení součinnosti na nižších velitelských stupních a její udržení. I když všechny otázky součinnosti byly v přípravném období řešeny, nemohly být předvídány všechny možnosti, které se za pronásledování mohou vyskytnout. Proto musí velitelé divisí a útvarů jednat iniciativně podle konkrétních podmínek.

Organisace velení a spojení.

Velitel střeleckého sboru se svou operační skupinou postupuje v čele hlavních sil ve směru hlavního úderu. Velitelé divisí v čele předvojů.

Hlavním pojítkem je radio. Kromě toho se používá v široké míře styčných důstojníků. Velitel střelecké divise a mechanisované divise a důstojníci jejich štábů používají spojovacích letounů mechanisované divise, aby získali správný přehled o situaci na bojišti. Pružnost velení musí být doplňována iniciativou podřízených velitelů.

K rychlému získání zpráv o situaci nutno často použít tanků nebo obrněných vozidel, které plní funkci pohyblivých pozorovatelů pro důstojníky vševojskových štábů.

Správné rozhodování je podmíněno důkladnou znalostí situace. Proto včasná informace přímých náčelníků, zvláště za pronásledování, musí se stát samozřejmostí pro všechny důstojníky štábu. Za pronásledování se zřizují předsunuté podací stanice, které bývají obsazeny důstojníky štábu střeleckého sboru, vybaveny pohyblivými pojítky a radiovou stanicí.

Velitel řídí boj stručnými rozkazy postupně doplňovanými a upřesňovanými podle vyhodnocení získaných zpráv. Jakékoli vyčkávání na rozkazy je za pronásledování nepřipustné, protože skýtá nepříteli čas k uspořádání svých vojsk.

Závěr

Pronásledování vede k obklíčení a zničení nepřítele. Musí být prudké, smělé, nepřetržité a smí být přerušeno jen na rozkaz přímého náčelníka. Vyžaduje od vojsk vypětí všech fyzických a morálních sil, od velitelů stálý přehled o situaci, iniciativní rozhodování, živé velení, smělý manévr prostředky a neustálé udržování vlastní iniciativy.

VŠEOBECNĚ O ČINNOSTI TANKOVÝCH A MECHANISOVANÝCH SVAZKŮ PŘI PROTIÚDERU

Podplukovník Zdeněk Knop

Cílem protiúderu je zbavit nepřítele iniciativy ne-li trvale, aspoň dočasně, rozdrtit jeho hlavní útočné uskupení zeslabené naší obranou a ovládnout operačně důležité objekty nebo rajony a pak — podle situace a celkového poměru sil — buď znovu upevnit vlastní obranu nebo přejít v rozhodnou protiofensivu.

Protiúder se obvykle provádí několika vševojskovými, tankovými a mechanisovanými svazky, dostatečně zesílenými ostatními druhy vojsk, aby bylo možno vytvořit na rozhodujících směrech nutnou převahu sil a prostředků nad nepřítelem.

Soustředění takového počtu vojsk a materiálu k provedení protiúderu vyžaduje času a značného organizačního úsilí velitelů a štábů. Proto se protiúder připravuje již v době organizace obrany. Během vlastního průběhu obranných bojů se pak plánovaná opatření upřesňují.

Protiúder je zvláštní druh útočného boje, a proto i činnost tankového a mechanisovaného vojska v něm bude mít jistě své charakteristické rysy.

Co má vliv na způsob použití a činnost tankového a mechanisovaného vojska v protiúderu?

Bude to především

- cíl protiúderu a jeho souvislost s plánem operace armády;
- stupeň vyčerpanosti vojsk nepřítele, celkové uskupení jeho sestavy na frontě, zejména rozmístění jeho operačních záloh;
- rozmístění a činnost tankového a mechanisovaného vojska před zahájením protiúderu;
- konfigurace fronty nepřátelského vlonu do naší obrany;
- zvláštnosti situace na směru předpokládaného protiúderu;
- nasycenost vlastního úderného uskupení vojsk tanky a samohybnými děly;
- činnost sousedů vzhledem na taktickou a operační součinnost.

Všechny tyto faktory mohou mít vliv na stanovení úkolů tankovému a mechanisovanému vojsku, na jejich rozložení v celkové sestavě úderného uskupení, na jejich vlastní sestavu i na jejich činnost po skončení protiúderu.

V podstatě bude mít činnost tankového a mechanisovaného vojska v protiúderu ráz útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany, a pak ráz řady střetných bojů.

Nepřátelské síly nebudou rovnoměrně rozloženy na celé frontě vlonu do naší obrany. Nepřítel bude zpravidla zasazovat své zálohy na tom směru, na němž dosáhl dosud největšího úspěchu, nebo k ovládnutí takových objektů a čar, které mu zabezpečí výhodné podmínky k dalšímu rozvíjení úspěchu.

V podstatě možno očekávat dvojí způsob vedení hlavního úderu nepřítele: buď nejkratším možným směrem do operační hloubky nebo

nejdříve k rozšíření průlomu do stran a teprve potom do operační hloubky.

V obou případech se musíme snažit nalézt nejslabší místa v nepřátelské sestavě a tam provést protiúder. Zpravidla to budou boky průlomu, ať už nepřítel vede svůj hlavní úder na nejkratším směru nebo k rozšíření průlomu do stran.

Úspěšné prolomení fronty nepřítele na bocích úderem pod základnu vlonu dává možnost rychle uzavřít jeho hlavní útočné uskupení, izolovat ho od hlubších operačních záloh a postupně po částech zničit.

V protiúderu je tedy třeba plně využít slabin útočné sestavy nepřítele a mocným hromadným úderem pěchoty, tanků, dělostřelectva a letectva rozrazit nepřátelskou frontu a rychle pronikat do týlu jeho útočné sestavy.

Současně s rozražením nepřátelské sestavy je třeba snažit se co nejrychleji rozšířit vlon do stran, zejména směrem k hlavnímu nepřátelskému uskupení. Tím jednak zmenšujeme manévrovací prostor nepřátelských jednotek, jednak zvětšujeme vzdálenost mezi vytvářeným vnitřním a vnějším obkličovacím kruhem. To pak zmenšuje nebezpečí, že by vlastní úderné uskupení mohlo být vstřícnými protiútoky nepřátelských vnitřních i vnějších záloh samo obklíčeno.

Nepřítel se bude snažit znemožnit úspěšné rozvinutí našeho protiúderu a k tomu účelu bude spěšně formovat zálohy. Protože lze předpokládat, že hlavní síly budou blíže vrcholu vlonu, bude také nebezpečí úderu těchto záloh na vnitřní boky vojsk provádějících protiúder větší.

Bude-li mít nepřítel ještě nějaké zálohy vně vlonu, je třeba připravit se i na vnějším boku vojsk provádějících protiúder na jejich zásah.

Úloha a místo tankové nebo mechanisované divise v sestavě vojsk provádějících protiúder

Tanková nebo mechanisovaná divise je svými takticko-technickými vlastnostmi určena k tomu, aby dala celému uskupení vojsk provádějících protiúder značnou průraznou sílu, odolnost, pohyblivost a schopnost manévru i v průběhu protiúderu.

Značné množství tanků a samohybných děl v tankové nebo mechanisované divisi dovoluje na úseku protiúderu při průlomu sestavy nepřátelských obrněných a střeleckých divisi vytvořit značnou převahu v tancích.

Kromě toho tanky a samohybná děla, použité v prvním útočném sledu, dávají možnost prorazit nehlubokou sestavu nepřátelských jednotek vysokým tempem, a tak dopomáhají pěchotě proniknout brzy do týlu nepřátelského útočného uskupení.

Motorisovaná pěchota tankové nebo mechanisované divise spolu s tanky a samohybnými děly zabezpečuje svou pohyblivostí rychlé rozvíjení úspěchu protiúderu a při dosažení konečného cíle protiúderu i odolnost obrany proti nepřátelským protiútokům.

Zpravidla bude tankové nebo mechanisované divise použito na hlavním směru protiúderu v prvním sledu útočné sestavy. Do druhého sledu zařazujeme tankovou nebo mechanisovanou divisi jen v tom případě, je-li hloubka protiúderu značná a je-li první sled dostatečně nasycen tanky anebo není-li terén v úseku protiúderu vhodný pro použití tankové nebo mechanisované divise a nepřítel má organisovanou protitankovou obranu.

Co do umístění v sestavě prvního sledu může být tanková nebo mechanisovaná divise v oboustranném svazu s ostatními svazky nebo na boku. O jejím umístění rozhoduje zpravidla rozložení, síla, činnost nepřítele a terén v pásmu protiúderu.

Jestliže nepřítel zasadil do průlomu své bližší operační zálohy, zejména obrněné divise, je účelné použít tankové nebo mechanisované divise tak, aby vytvářely vnitřní kruh obklíčení. Svou mohutnou palbou a údernou silou zabezpečí spolehlivé uzavření obličovacího kruhu a mohou zabránit pokusům nepřítele o vyjití z obklíčení.

Má-li nepřítel i po zasazení bližších operačních záloh ještě další silné jednotky, jimiž by mohl ohrozit náš protiúder zvenčí, bude zpravidla výhodné použít tankové nebo mechanisované divise k vytváření vnějšího kruhu obklíčení. Takto může úspěšně chránit vnější bok uskupení provádějícího protiúder a zabránit nepřátelským zálohám uvolnit obklíčené útočné uskupení.

Úkoly tankové nebo mechanisované divise při protiúderu

Úkolem tankové nebo mechanisované divise při protiúderu zpravidla bude

- v součinnosti s ostatními vševojskovými svazky a druhy vojsk rozrazit nepřátelskou sestavu, zničit protistojící jednotky a spěšně přisunuté blízké zálohy;
- co nejrychleji proniknout do týlu hlavního nepřátelského útočného uskupení a v součinnosti se vstřícně útočícími tankovými, mechanisovanými nebo vševojskovými jednotkami uzavřít obklíčovací kruh v týlu tohoto uskupení;
- v součinnosti s letectvem, dělostřelectvem, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacími odrážet nepřátelské protizteče v průběhu protiúderu a zejména pak po dokončení obklíčení nepřátelského uskupení; zabránit příchodu nepřátelských záloh na pomoc obklíčenému uskupení nebo pokusům obklíčených jednotek o vyjití z obklíčení;
- v součinnosti s ostatními svazky a druhy vojsk rozdělit a po částech zničit obklíčeného nepřítele.

Podle umístění v sestavě vojsk provádějících protiúder může tanková nebo mechanisovaná divise vytvářet buď vnitřní nebo vnější kruh obklíčení. Podle toho je jí pak stanoven také úkol.

Útočí-li tanková nebo mechanisovaná divise s úkolem vytvářet vnitřní obklíčovací kruh, musí ovládnout zejména takové objekty nebo čáry, které by mohly nepříteli umožnit uniknutí z obklíčení.

Je-li divise určena k vytváření vnějšího obklíčovacího kruhu, bude jejím hlavním úkolem ovládnout takové prostory nebo objekty, kterých by mohl nepřítel využít jako výchozího prostoru k protiztečím nebo úderům na vysvobození obklíčeného uskupení. Po ovládnutí těchto předem určených prostorů a jestliže se přiblížily hlubší nepřátelské zálohy, přechází divise zpravidla do obrany, připravena odrážet úderů těchto záloh. Nemá-li nepřítel nablízku větších záloh, musí divise proniknout co nejhluběji do původních obranných postavení nepřítele. Tím jednak zvětšuje vzdálenost vnějšího a vnitřního obklíčovacího kruhu, jednak zlepšuje podmínky pro přechod k protiúderu. Nejčastěji bude cílem

tankové nebo mechanisované divise působící na vnějším boku obnovit původní přední okraj obrany.

Je-li plánován přechod do protiofensivy, je účelné, aby tankové a mechanisované jednotky útočící na vnějším křídle ovládly nejen původní přední okraj obrany, ale zmocnily se i výhodných objektů a čar v prostoru původního nepřátelského výchozího prostoru. Tam mívá nepřítel řadu obranných staveb vybudovaných ještě před zahájením jeho útoku. Je výhodné ovládnout celé původní hlavní pásmo nepřátelské obrany alespoň na tom úseku, na němž se plánuje přechod do protiútoků.

Úkol tankové nebo mechanisované divise se zpravidla dělí na bližší a další úkol. Někdy, má-li protiúder značný rozsah, může být divisi stanoven i úkol dne.

Bližším úkolem divise zpravidla bude rozrazit nepřátelskou sestavu, zničit protistojící jednotky a odrazit protizteče bližších záloh. Dalším úkolem pak bude dokončit obklíčení hlavního nepřátelského uskupení v součinnosti se sousedy a se vstřícně útočícími jednotkami a zmařit pokusy nepřátelských záloh uvolnit obklíčené jednotky protiztečemi zvenčí nebo zevnitř obklíčeného uskupení.

Aby nebyl obklíčenému nepříteli poskytnut čas k protiopatření, je třeba přikročit ihned k jeho rozdělení a postupné likvidaci po částech. K tomu je třeba plně využít tankové nebo mechanisované divise, která se účastní vytváření vnitřního obklíčovacího kruhu.

Je proto povinností staršího náčelníka plánovat úkoly a činnost tankové nebo mechanisované divise v protiúderu hned z počátku se zřetelem na předpokládané provedení likvidace obklíčeného nepřátelského uskupení.

Je účelné, aby tankové nebo mechanisované divisi byl stanoven další úkol tak, aby bez složitého přeskupování mohla přejít co nejdříve k plnění nového úkolu, t. j. k úderu na rozdělení a postupnou likvidaci obklíčených jednotek.

Sestava tankové nebo mechanisované divise při protiúderu

Na sestavu tankové nebo mechanisované divise při protiúderu bude zpravidla mít vliv úkol divise, šířka útočného pásma, umístění divise v sestavě vojsk provádějících protiúder, rozmístění nepřátelských jednotek a ráz terénu na směr činnosti divise.

Při volbě sestavy je třeba zejména přihlížet k tomu, aby na zvoleném směru protiúderu byla vytvořena taková hustota tanků a samohybných děl, která zabezpečí spolehlivé proražení nepřátelské sestavy, rychlé zničení protistojících nepřátelských jednotek a rychlé proniknutí do týlu hlavního uskupení nepřítel.

Na volbu sestavy divise při protiúderu má vliv také hloubka úkolu divise.

Při obranné operaci armády provádí se protiúder zpravidla při vyvrcholení boje o taktickou hloubku obrany, t. j. když hloubka nepřátelského vlonu dosahuje asi 20 až 25 km. Za předpokladu, že nepřítel provádí průlom v šířce 15 až 20 km, je možno počítat s tím, že hloubka úkolu tankové nebo mechanisované divise nebude větší než 15 až 20 km. Tato hloubka vyžaduje učenit sestavu divise do dvou sledů k zabezpečení narůstání síly úderu i tempa útoku, jakož i manévru podle reakce nepřítel na protiúder.

Bude-li tanková nebo mechanisovaná divise útočit na boku jednotek

provádějících protiúder, bude vždy nutné uspořádat sestavu divise do dvou sledů. Při tom bude výhodné vést pluk druhého sledu na ohroženém boku.

Při protiúderu můžeme předpokládat, že nepřátelská sestava nebude zvláště hluboká. Nepřítel je dosud v útočné sestavě a většinu svých sil a prostředků má zasazenu v prvním sledu. Při zahájení protiúderu můžeme počítat se zásahem celkem jen nevelkých záloh. Teprve v dalším průběhu protiúderu je třeba připravit se na odrazení protiztečí větších nepřátelských sil. Bude tedy účelné zasadit k počátečnímu úderu maximum sil a prostředků, aby nepřátelská sestava byla co nejrychleji proražena. Pro boj v hloubce pak nutno mít k dispozici dostatečně silné jednotky a zálohy k odrazení nepřátelských protiztečí a k zesilování úderů z hloubky.

Za předpokladu, že tanková divise bude útočit na frontě 4 km, může všemi svými jednotkami vytvořit hustotu přes 50 tanků a samohybných děl na 1 km fronty, mechanisovaná divise kolem 45 tanků a samohybných děl na 1 km fronty.

Takové hustoty zcela postačí a umožňují členit sestavu divise do hloubky.

Při protiúderu má počáteční činnost vojsk zpravidla ráz útoku na spěšně zaujatou nepřátelskou obranu. Tento druh útoku nevyžaduje obvykle větší hustoty než 25 až 30 tanků a samohybných děl na 1 km.

Tuto hustotu může tanková divise útočící se dvěma tankovými a jedním mechanisovaným plukem v jednom sledu vytvořit na frontě 5 až 6 km. Mechanisovaná divise, mající v prvním sledu dva mechanisované a jeden tankový pluk, může tuto hustotu vytvořit na frontě 4 až 4,8 km.

Protože však i v plucích bude třeba vytvářet určitou hloubku sestavy, nebude zpravidla útočné pásmo ani u tankové ani u mechanisované divise širší než 4 km. U tankové divise navíc pak méně pěchoty nás nutí určovat tankovým plukům užší útočná pásma.

Vzhledem na požadovanou hustotu tanků a samohybných děl a na šířku útočného pásma volíme sestavu divise zpravidla tak, aby se počáteční úderu zúčastnila většina sil a prostředků divise.

V každém jednotlivém případě bude třeba volit sestavu divise se zřetelem na konkrétní situaci a bude třeba pečlivě uvážit jednotlivé činitele mající vliv na volbu sestavy.

První sled tankové divise tvoří zpravidla dva tankové pluky zesílené praporem samohybných děl třetího tankového pluku. Mechanisovaný pluk zařazujeme do prvního sledu zpravidla při činnosti divise na boku uskupení provádějícího protiúder k ochraně boku tankové divise.

Útočí-li divise v jednom sledu, vedou hlavní úder dva tankové pluky bojující vedle sebe.

Tankový prapor třetího tankového pluku tvoří zpravidla zálohu velitele divise. Někdy bude účelné zařadit do zálohy kromě tankového praporu též jeden mechanisovaný prapor.

První sled mechanisované divise tvoří obvykle tankový a jeden nebo dva mechanisované pluky. K zesílení tankového pluku a tankových praporů mechanisovaných pluků se používá praporu samohybných děl. Hlavní úder divise vede zpravidla tankový pluk.

Druhý sled tvoří obvykle jeden nebo dva mechanisované pluky. Je-li v druhém sledu jeden pluk, je někdy účelné vytvořit si též zálohu v síle mechanisovaného praporu z některého pluku prvního sledu. Jen

výjimečně bude mechanisovaná divise útočit všemi jednotkami v jednom sledu. V takovém případě si musí velitel divise vyčlenit zálohu aspoň v síle dvou mechanisovaných praporů s posilovými prostředky.

Úkolem všeobecné zálohy spolu s ostatními zálohami je chránit a zabezpečovat zejména boky a tyl divise proti protiztečím nepřátelských jednotek, rozvíjet úspěch nebo zesilovat první útočný sled.

Z organického i posilového dělostřelectva se obvykle vytvářejí plukovní a divisní dělostřelecké skupiny. Poměrně omezené množství posilového dělostřelectva zpravidla nedovolí vytvářet plukovní dělostřelecké skupiny o více než dvou dělostřeleckých oddílech a divisní dělostřeleckou skupinu o třech až čtyřech oddílech. Organické raketometné jednotky zařazujeme zpravidla do divisní dělostřelecké skupiny. Je-li divise zesílena dalšími raketometnými oddíly, je účelné zařadit je i do plukovních dělostřeleckých skupin.

Protitankové dělostřelecké jednotky přidělené tankové nebo mechanisované divisi obvykle tvoří divisní protitankovou zálohu. Ta pak postupuje za sestavou prvního sledu na ohroženějším boku, připravena přehradit důležité směry, z nichž možno očekávat protizteče nepřátelských tanků.

Organických i posilových ženijních jednotek používáme zejména k zabezpečení činnosti prvního sledu, část sil a prostředků zařazujeme do divisního pohyblivého odřadu zatarasovacího a do ženijní zálohy.

Chemické jednotky organické i posilové zpravidla přidělujeme jednotlivým plukům k provádění chemického průzkumu a k zabezpečení jejich činnosti, kdyby nepřítel podnikl chemický nebo atomový útok. Část sil si ponechává velitel divise v záloze k plnění obdobných úkolů ve prospěch celé divise.

Protože činnost tankových nebo mechanisovaných svazků v protiúderu má ve své podstatě ráz útoku na spěšně zaujatou obranu nepřítele a často také ráz střetného boje, budou i opatření k bojovému zabezpečení, organizaci součinnosti a velení prováděna v duchu zásad platných pro tyto druhy boje. Odkazují proto čtenáře na příslušná ustanovení Polního řádu čs. lidové armády (sbor, divise).

Závěr

Protiúder je jednou z nejsložitějších fází armádní obranné operace. Jeho složitost je dána podmínkami, za jakých se připravuje a vede. Je však dána také tím, že jeho cílem je kvalitativní změna situace na daném úseku fronty — iniciativa po úporné obraně přechází z rukou nepřítele do našich rukou. Tankové a mechanisované divise jsou jedním z nejdůležitějších činitelů, na nichž tato změna závisí.

Mohutnost úderu, rychlé tempo operace, včasné uzavření obkličovacích kruhů kolem hlavního nepřátelského uskupení, odražení a zničení nepřátelských záloh usilujících o vyvedení obkličovaných jednotek — to jsou hlavní znaky činnosti tankové nebo mechanisované divise v protiúderu.

Slavná Sovětská armáda ve Veliké vlastenecké válce v mnoha obranných operacích dokázala, že si tento druh manévru plně osvojila. Snažme se proto studiem jejích zkušeností naučit bit nepřítele stejně dovedně, jako to dělali velitelé stalinské školy.

Prameny:

- Plní řád čs. lidové armády (sbor, divise),
Bojový řád tankového a mechanisovaného vojska, díl III,
Pom-tank-1: Tanková a mechanisovaná vojska v obranné operaci armády,
Theoretická část rozboru ministra národní obrany při armádním operačním
cvičení u V2VO r. 1953.

**Z projevu prvního náměstka ministra národní obrany
generál-plukovníka B. Lomského
při vyřazení absolventů Vojenské akademie Klementa Gottwalda**

Zásluhou světových sil demokracie a míru, vedených Sovětským svazem, bylo dosaženo určitých úspěchů v uvolnění mezinárodního napětí. To však nesmí zeslabit naši bdělost. Ze zkušeností víme, že s růstem sil demokracie a míru se současně nezeslabují choutky sil imperialistické agrese na rozpoutání nové války. Z toho plyne pro nás úkol — uložený nám X. sjezdem KSČ — dále zpevňovat bojovou a politickou sílu naší armády a zvyšovat svou bdělost při ochraně mírumilovného úsilí našeho lidu za vybudování socialismu.

Vedle významných úspěchů, kterých jsme v budování silné a bojeschopné armády dosáhli, máme ještě řadu nedostatků, k jejichž odstranění musíme přistoupit s větší rozhodností a důsledností. V tomto směru čeká i vás — absolventy Vojenské akademie — mnoho úkolů.

Jedná se zejména o tyto úkoly:

1. Podstatně zlepšit přípravu a práci vševojskových a týlových štábů svazků, rázně zvyšovat pružnost, operativnost a cílevědomost jejich práce.

Dále tvůrčím způsobem studovat bojovou činnost vojsk a práci týlu v podmínkách soudobé útočné a obranné operace. Pevněji a cílevědoměji řídit bojovou a politickou přípravu útvarů, zkvalitnit kontrolu a pomoc a důsledně plnit plány bojové a politické přípravy.

2. Zabezpečovat rychlé zvyšování technické úrovně armády, zvláště ovládnutí nové techniky a jejich vlastností, správně ji využívat a zvyšovat péči o její udržování. Hluboce ovládnout zásady protivzdušné obrany vojsk.

Mít na zřeteli, že bez pevné a dobře organisované součinnosti všech druhů vojsk nelze dosáhnout vítězství v boji.

3. Bojovat za vyřešení úkolů maximální hospodárnosti, za řádné využívání všech prostředků, které dává armádě náš pracující lid.

4. Využívat mobilisující a organisující síly strany, revolučního nadšení komunistů a mládežníků a pomáhat zlepšovat práci útvarových organizací štábů.

MOTORISACE DĚLOSTŘELECTVA

Technik podplukovník Jan Pavlásek

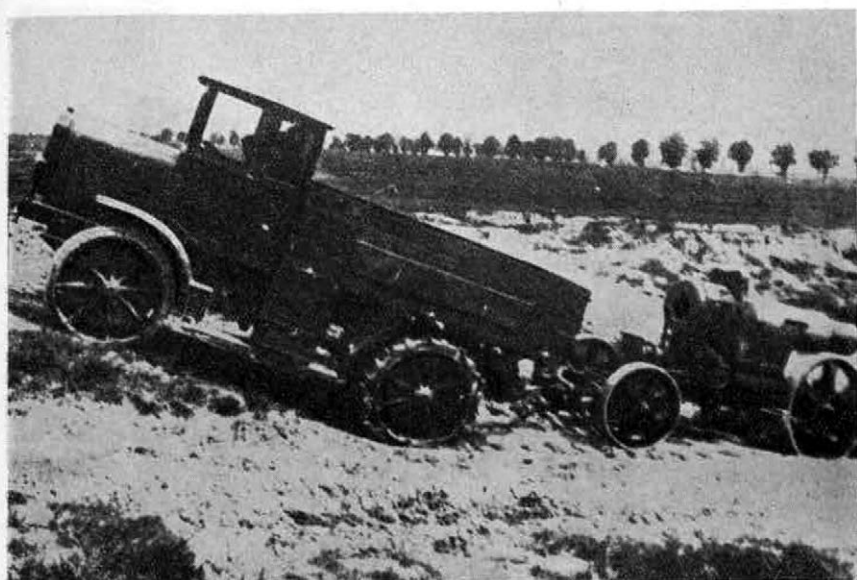
Zkušenosti z Veliké vlastenecké války potvrdily velkou úlohu dělostřelectva v soudobé válce. Tato úloha ve vševojskovém boji byla charakterisována slovy generalissima Stalina v rozkaze vrchního velitele ze dne 19. listopadu 1944: „Celá země si dnes připomíná velký význam dělostřelectva jako hlavní úderné síly Rudé armády. Dělostřelectvo svou drtivou palbou úspěšně klestilo cestu pěchotě a tankům ve velikých bitvách Vlastenecké války a v důsledku toho byl nepřítel vyhnán z území naší vlasti.“¹⁾

Význam dělostřelectva byl značný již v první světové válce a obzvláště se rozvinulo dělostřelectvo těžké. Balistické výkony tehdejších děl byly na svou dobu pozoruhodné, avšak velkým jejich nedostatkem byla malá pohyblivost. Již před první světovou válkou bylo zřejmé, že těžké dělostřelectvo musí být dopravováno motoricky, což vyplývalo z poznatku, že k dopravě těžkých jednotek je třeba velkého počtu spřežení, jejichž účinnost však s počtem zapřažených zvířat tak klesá, že žádaný dopravní výkon může dát hospodárně toliko motorové vozidlo. Tažná síla koně činí asi $\frac{1}{4}$, až $\frac{1}{5}$ váhy zvířete asi při 4 km/hod., avšak bylo dokázáno zkouškami, že tažná síla šestispřeží činí jen 48% hodnoty dané součtem tažných sil všech zvířat. Denní kilometrový výkon hipomobilní jednotky byl ani ne poloviční výkonu jednotky motorisované. Tyto okolnosti přinutily všechny armády již před první světovou válkou, že přijaly pro těžké dělostřelectvo motorisovaný potah, i s jeho tehdejšími nedostatky. Jako traktoru bylo používáno čtyřkolových vozidel, větším dílem s náhonem čtyř kol (obr. 1). Pásové traktory byly ještě v začátcích svého vývoje. Od roku 1915, kdy se pásové vozidlo začalo na západní frontě osvědčovat v jiných úlohách, počalo se ho také užívat při dopravě těžkého dělostřelectva (obr. 2). Značně tím byly rozšířeny možnosti ve volbě palebných postavení. Avšak již tehdy velké provozní náklady pásových traktorů značně překážely v širším využití těchto nesporně nejvýkonnějších terénních vozidel. Proto byly činy různé pokusy s vývojem kombinovaných vozidel — kolopásových²⁾ (obr. 3), avšak od tohoto směru bylo brzy upuštěno, protože vlastnosti tohoto vozidla nevyvážily složitost a nákladnost výroby. Pro dopravu nejtěžších děl zkonstruovala továrna Daimler dosud známý benzinoelektrický vlak, u kterého byla všechna kola naháněna elektromotory napájenými proudem z generátorového vozu (obr. 4). Velkou výhodou této konstrukce bylo, že bylo využito téměř celého dopravovaného břemena ke zvýšení adhezního poměru. První samohybná děla byla zavedena ve francouzské armádě již roku 1917. Šlo o těžká děla umístěná na pásových traktorech (obr. 5).

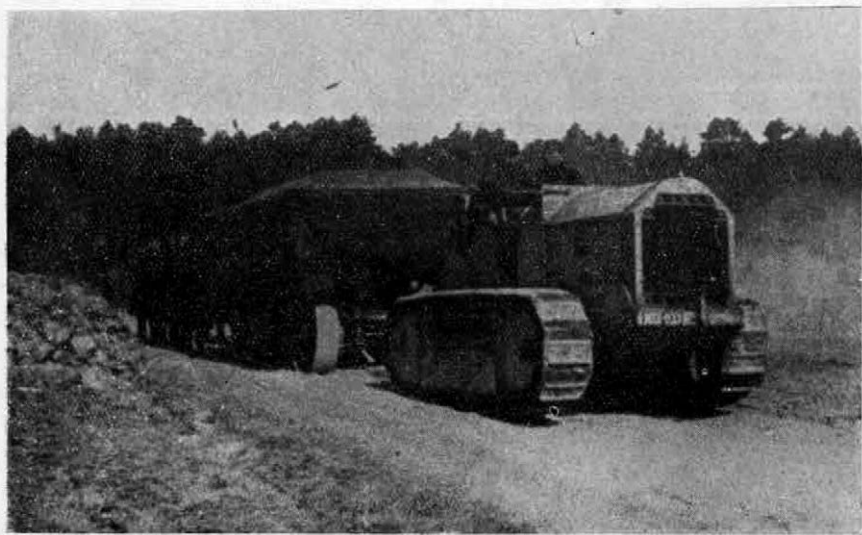
Po první světové válce postupovala s rozmachem automobilního průmyslu i motorisace armád rychleji vpřed. V dopravě těžkého dělostře-

¹⁾ J. V. Stalin, O veliké vlastenecké válce Sovětského svazu, české vydání, Naše vojsko 1953, str. 148.

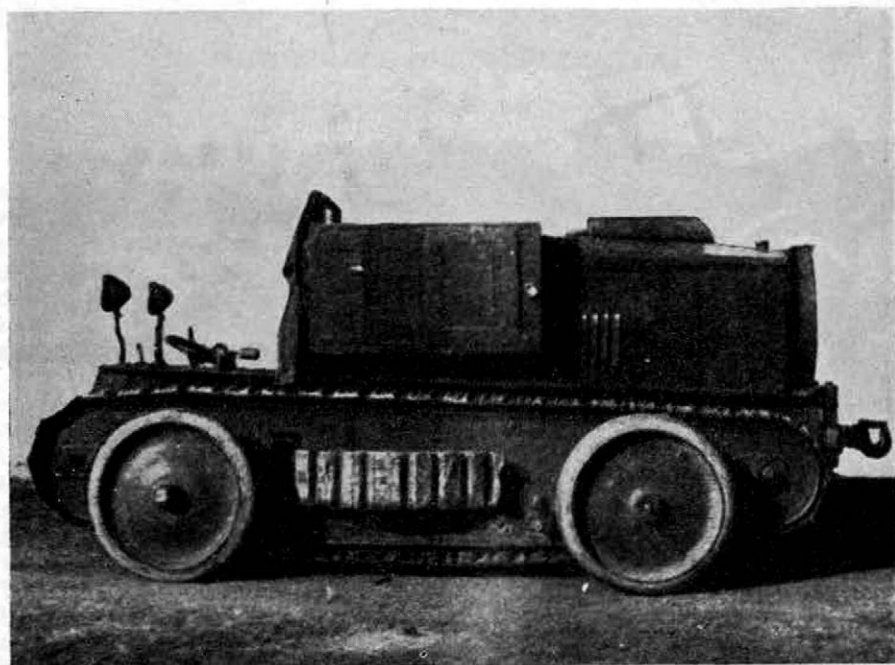
²⁾ Názvem „kolopás“ jsou označována vozidla, která jezdí buď na kolech (na komunikacích při přesunech na větší vzdálenosti), nebo po zdvižení kol po pásech, při pohybu v terénu. Naproti tomu vozidlem polopásovým označujeme vozidlo, které má vpředu řídicí kola a vzadu hnací pásy.

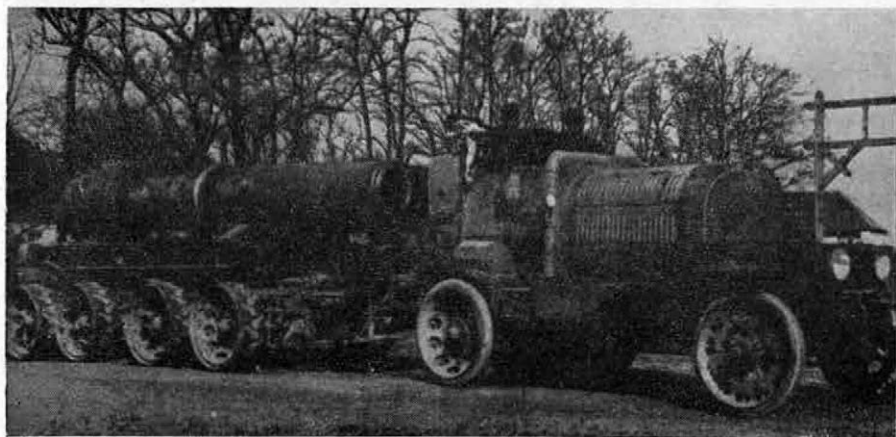
Obr. 1. Kolový traktor používaný v rakousko-uherské armádě
za první světové války

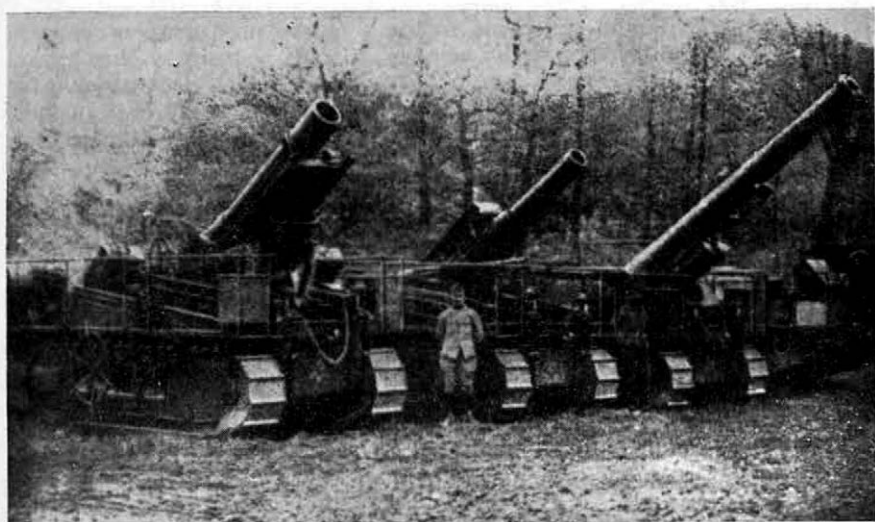
Obr. 2. Pásový traktor používaný v rakousko-uherské armádě
za první světové války

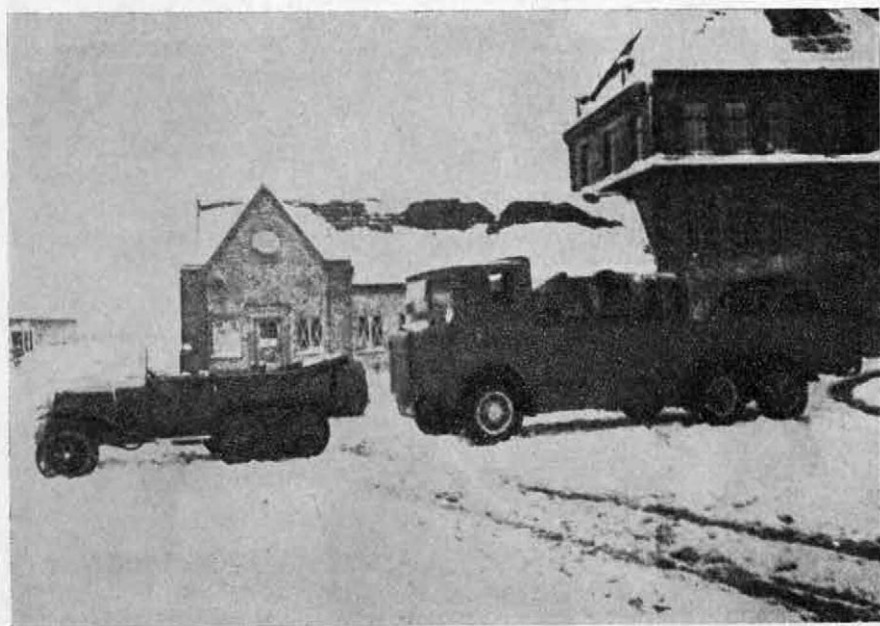
Obr. 3. Jeden z typů kolopásového traktoru z doby první světové války

Obr. 4. „BE vlak“, používaný v rakousko-uherské armádě ke konci první světové války pro dopravu 30,5cm mořdíce

Obr. 5. Francouzské „samochocky“ z doby první světové války

Obr. 6. Lehké dělo převážené na nákladním autu v čs. armádě před druhou světovou válkou

lectva nenastaly dlouho podstatné změny a teprve před druhou světovou válkou a v jejím průběhu byly učiněny značné pokroky v dosahování větší strategické i taktické pohyblivosti. Také dělostřelectvo lehké se zcela přeorientovalo z trakce hipomobilní na motorickou. Zprvu bylo lehké dělostřelectvo přepravováno naložené na nákladních autech (obr. 6), hlavně aby bylo využito tehdejšího dělostřeleckého parku, který nebyl schopen vyšších rychlostí za autem, avšak později byly již podvozky děl řešeny pro trakci za motorovými vozidly.

Druhá světová válka jasně dokázala, jaký význam k dosažení úspěchu má velká rychlost a manévrovací pohyblivost dělostřelectva. Díky velké pohyblivosti sovětského dělostřelectva bylo možno provést rychlá soustředění dělostřeleckých mas na rozhodujících místech, jakož i rychle měnit taková soustředění. Tak na příklad v průlomu blokády u Leningradu v roce 1944 bylo zasazeno 5000 děl a minometů, při průlomu na Visle 9500 děl a minometů a při útoku na Berlín dokonce 22 000 děl a minometů. Takováto soustředění lze uskutečnit jen s dokonale motorizovaným dělostřelectvem i přísunem střeliva. K zajištění podobných akcí je také třeba velmi rychlého protiletadlového dělostřelectva všech ráží.

Dalším důležitým činitelem v soudobém boji je požadavek nepřetržité podpory dělostřelectva, to jest, že podporovaná jednotka nesmí v žádné fázi boje — ať v útoku nebo v obraně — zůstat ani na okamžik bez dělostřelecké podpory.

Obr. 7. Automobil nákladní terénní 1,5 t (T-805)

Manévr dělostřelectva pohybem vyplývá též z potřeby překvapit nebo oklamat nepřítele, na příklad provést střeleckotechnickou přípravu střelby nikoli ze skutečného palebného postavení baterie nebo oddílu, nýbrž jedním dělem z klamného palebného postavení a využitím zastřílených prvků t. zv. „koordinační střelby“ pro baterie ve skutečném palebném postavení, dále z použití kočujících baterií a z použití záměnných palebných postavení.

Tyto druhy manévru dělostřelectva za boje se dějí přímo v prostoru bojové sestavy, kde situace málokdy dovoluje použít dobrých komunikací. Povaha těchto manévru je tedy „taktická“, a proto pohyblivost, kterou je nutno požadovat od motorových vozidel dělostřelectva za takových bojových fází, můžeme nazvat „pohyblivostí taktickou“. Klade na motorisované dělostřelectvo a motorová vozidla nejtěžší požadavky co do terénních vlastností.

Manévr dělostřelectva pohybem záleží též v organisovaném přemístění dělostřelectva podél fronty a z hloubky s cílem vytvořit nutné uskupení před bojem a v průběhu boje, a to co nejvýhodněji vzhledem k plnění daných palebných úkolů.

Soustředění dělostřelectva má za účel získat na důležitém směru dělostřeleckou převahu a uskutečňuje se rozhodným manévrem buď podél fronty nebo na vrub méně důležitých směrů anebo také z hloubky na vrub druhých sledů vojsk a dělostřelectva zálohy hlavního velitelství.

Je zřejmé, že se takováto soustředění většinou budou dít přesuny nebo přesuny dělostřelectva na značné vzdálenosti, i několik set kilometrů a že budou prováděny většinou v noci, aby zůstaly utajeny. Pohyb dělostřeleckých jednotek bude zpravidla prováděn mimo přímý bojový prostor za podmínek, které dovolují převážně použít dobrých komunikací.

Protože pohybový manévr při soustředění dělostřelectva je rázu strategického, lze pohyblivost požadovanou od motorových vozidel dělostřelectva s tohoto hlediska nazvat „pohyblivostí strategickou“. Hlavním faktorem tu bude rychlost.

Způsobnost k manévru znamená tedy možnost přemisťovat se nejen rychle při soustředění v prostoru mimo bojové pásmo, ale i při taktickém použití přímo v bojových sestavách vševojskových útvarů i vyšších jednotek. Tato způsobnost umožňuje tvořit vždy nejvýhodnější uskupení dělostřelectva k plnění palebných úkolů.

Přihlédneme-li k dnešní světové situaci a k metodám vlád imperiálních států, nelze vyloučit možnost použití atomových zbraní imperialisty v eventuální nové válce. Pro tento případ jsou maximální manévrovací schopnosti vojsk jednou z hlavních podmínek úspěchu. Obsazení zasaženého prostoru vojsky, jakož i průchod těmito prostory musí se dít v nejkratší době, a to i s nejtěžšími zbraněmi. Je tedy zcela zřejmé, že veškeré snahy při motorisaci dělostřelectva směřují k zavádění takových vozidel, která budou zaručovat jak velké rychlosti při strategických přesunech, tak i schopnost pohybu v nejtěžším terénu.

Tu se však setkáváme s velmi obtížným problémem, protože vyhovět oběma podmínkám současně, to jest velké rychlosti na silnicích i pohyblivosti v terénu, lze motorovými vozidly jen zčásti.

Kolová vozidla jsou vhodná pro překonávání velkých vzdáleností v krátkém čase, kdežto v terénu nedosahují takových výkonů jako vozidla pásová, a naopak. Dále je nutno do určité míry brát v počet i civilní vozidlový park, z kterého jsou za války doplňovány počty vojenských vozidel. Civilní doprava se přirozeně brání užívat pro svůj

mirový provoz vojenských vozidel, která jsou dražší a mají vyšší provozní náklady. Je tedy správné zaměření výstavby moderních dělostřeleckých tažných vozidel ovlivněno mnoha požadavky, které musí být co nejdokonaleji sladěny, aby nově zkonstruovaná vozidla vyhovovala za rozličných podmínek.

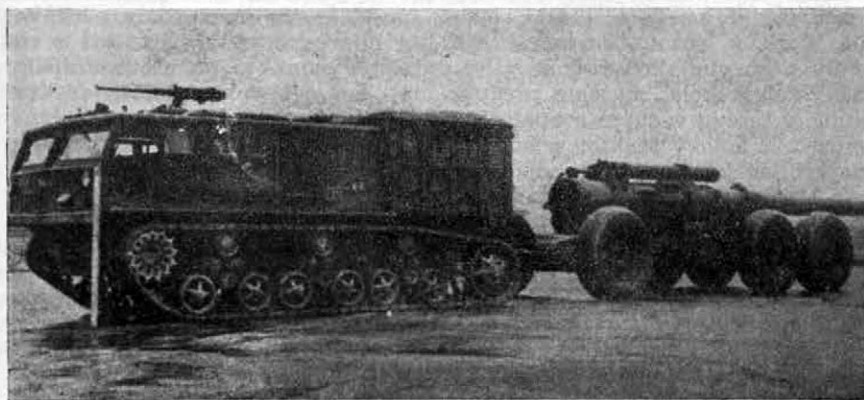
Zkušebními z Veliké vlastenecké války a zkouškami bylo ověřeno, že s kolovými vozidly lze počítat pro terénní použití jen tehdy, nepřekročí-li měrné tlaky kol na půdu hodnotu $2,5 \text{ kg/cm}^2$. Při použití běžných komerčních pneumatik je tento měrný tlak dosažitelný jen u vozidel nižších tonáží. Vozidlo 1,5 t T-805 (obr. 7) má měrný tlak vpředu $2,58$ a vzadu $2,31 \text{ kg/cm}^2$, vozidlo 3 t V-3S (obr. 8) má vpředu $2,23$ a vzadu $2,41 \text{ kg/cm}^2$. Vozidlo 10 t T-111 (obr. 9) má však již vpředu $3,6$ a vzadu $3,98 \text{ kg/cm}^2$. Přes to, že toto vozidlo má ještě poměrně dobré terénní výkony, nelze s ním jako s čistě terénním již počítat. Pro těžká břemena se řeší vozidla pásová (obr. 10) nebo kolová vozidla s obřími pneumatikami (obr. 11). Velké kolové traktory zaujaly důležité místo ve vývoji moderní techniky a v tomto směru lze očekávat ještě mnoho nových řešení. Na obr. 11 je znázorněn traktor s náhonem všech kol, motorem výkonu 300 Ks. Jeho výška je $3,35 \text{ m}$, délka $6,9 \text{ m}$ a váží $23,2 \text{ t}$. Všechna kola jsou řízena. S přívěsem 30 t je schopen dosahovat rychlosti až 40 km/hod . Výrobce (Allis-Chalmers USA) tvrdí, že tento traktor má všechny potřebné vlastnosti pro tah těžkého dělostřelectva na silnici i v terénu, avšak toto tvrzení je nutno brát s jistou zdrženlivostí. Pro přepravu těžkých děl na silnicích je jistě tento kolový traktor

Obr. 8. Automobil nákladní terénní 3 t (V-3S)

Obr. 9. Automobil nákladní 10 t (T-111)

Obr. 10. Těžký pásový traktor používaný za druhé světové války americkou armádou

Obr. 11. Americký těžký kolový traktor z poslední doby, určený pro civilní i vojenské účely

vhodný. Tlak jedné nápravy na vozovku je vyšší o 2,6 t, než povolují podmínky pro provoz na silnicích. S touto okolností musíme počítat, hlavně se zřetelem na nosnost mostnic. Manévrovací schopnosti tohoto vozidla jsou dobré, jakož i stoupavost (s přívěsem 30 t při součiniteli tření 0,6 je asi 26% [14°]), avšak nezdá se, že by se daly očekávat na kluzkém, rozmoklém a měkkém terénu rovnocenné vlastnosti s vozidly pásovými. Podaří-li se však vyřešit výkonné a pohotové drapáky na všechna kola, můžeme předpokládat, že se podobný kolový traktor stane v terénu vážným soupeřem traktoru pásového. Jak již bylo řečeno, musí být kolový traktor řešen na obřích pneumatikách, aby se dosáhlo nejvýhodnějších valivých odporů v měkké půdě a malého namáhání půdy při přenosu suvné síly velkou styčnou plochou pneumatiky. Funkci velkých kolových traktorů do nedávna zastávala těžká nákladní vozidla o několika nápravách, vzadu obvykle s dvojím oráfováním, avšak tato vozidla pro menší manévrovací schopnost a nevhodnost pro jízdu terénem (velké měrné tlaky, malá světlá výška; nedostatek vhodných drapaků pro kola) zůstávala daleko za pásovými traktory.

Pásové traktory sice splňují požadavky na jízdu terénem a také na silnici dosahují dostatečné rychlosti až 60 km/hod., avšak jejich výroba a provoz je mnohem dražší než vozidel kolových. Jestliže u kolových vozidel počítáme s průběhem kilometrů do první generální opravy 60 000 až 100 000 km, musíme u vozidel pásových a polopásových předpokládat jen 5000 až 20 000 km.

Vžitá nedůvěra ke kolovým vozidlům, jako k tažným vozidlům těžkých děl, je celkem oprávněná, protože nynější těžká vozidla skutečně nemají ráz čistě terénních tažných vozidel. Jestliže lehká a střední kolová vozidla nám dobře vyhovují pro tah děl do váhy kolem 3000 kg, musíme pro těžší děla hledat tažná vozidla výkonnější. Je nutné počítat s tím, že rostoucí požadavky na balistický výkon děl, hlavně protitankových a protiletadlových, nese s sebou zvyšování jejich váhy. Můžeme očekávat, že moderní protitankový kanon bude vážit až čtyřikrát více, než vážily běžné protitankové kanony z minulé války. Vzhledem k mohutnému rozmachu bitevního letectva v taktickém použití je žádoucí také dokonalá pohyblivost protiletadlových děl v terénu. Protiletadlové dělostřelectvo musí být schopno nejen rychlých strategických přesunů, ale musí také za všech okolností zajišťovat všechny jednotky v terénu po celé šířce i hloubce fronty. Pro svou přesnost a velký balistický výkon se protiletadlových děl s úspěchem užívá i v boji proti tankům. Řadí se tedy vedle zbraní lehčích, vážících do 3000 kg, zbraně střední 3000 až 8000 kg. Obě tyto kategorie musí být s hlediska pohyblivosti v terénu úplně rovnocenné. Při rozboru volby tažného vozidla pro děla 3 t až 8 t musíme mít na zřeteli taktické nasazení těchto zbraní, to jest až v bojovém pásmu pluku, a uvážit, zda bude vhodné použít tažného vozidla kolového aneb pásového. Kolový traktor, i když budeme předpokládat, že svými výkony v terénu vyhoví, vyznačuje se značnou výškou (přes 3 m), vyplývající z užitých pneumatik. Přihlédneme-li k dalším, dosud neodstraněným nevýhodám kolových traktorů, jako je zranitelnost pneumatik a poměrně malá ložná plocha, jeví se tato vozidla pro tah třítunových až osmitunových děl jako méně vhodná než vozidla pásová a polopásová, která jsou jednak nižší (kolem dvou metrů) a vyhovují i s hlediska ložné plochy a menší zranitelnosti.

K zajišťování útoku tanků jsou výhodná samohybná děla. Ta jsou schopna následovat hned za tanky a ničit nepřátelské protitankové zbraně. Proto musí mít dobrou pohyblivost v terénu a řeší se obvykle na tankových podvozcích. Přes to, že samohybné dělo je s hlediska manévrovací schopnosti ideální, mluví proti jeho všeobecnému uplatnění značná velikost a s tím spojená obtížnost zakopání, velká cena a omezený rozsah pohybu hlavně. Pro tah děl zvláštní mohutnosti (sborové a armádní) se výhody kolových traktorů, to jest jejich malé provozní a pořizovací náklady a dobrá pohyblivost, mohou plně uplatnit, a proto jsou vhodnější nežli vozidla pásová a polopásová. Výborným doplňkem všech dělostřeleckých tažných vozidel je naviják. Tímto zařízením lze téměř každou terénní překážku překonat a je ho možno použít i k různým jiným účelům, na př. pro nakládání těžkých břemen na plošinu vozu atd.

Plného využití dobrého dělostřeleckého tažného vozidla může být dosaženo jen tenkrát, bude-li dbáno i při stavbě podvozku děla na dosažení co nejmenších valivých odporů při jízdě terémem, hlavně málo únosným. Proto musí být podvozek děla robustní a odolný, aby vydržel totéž, co samo tažné vozidlo a správnou volbou pneumatik musí být dodrženy nízké měrné tlaky na půdu. U těžkých děl se setkáváme někdy i s podvozkem pásovým anebo na obřích pneumatikách (obr. 10). Podvozek děla řešený podle těchto zásad usnadní ovšem i pojezd děla při trakci obsluhou. Otázkou usnadnění pojezdu děla při tahu obsluhou budou se muset naši technici dále zabývat.

Motorisace dělostřelectva a ostatně motorisace všech zbraní musí být řešena se zřetelem na splnění veškerých bojových požadavků při plném využití pokroku techniky a za uplatnění všech cest k dosažení hospodárnosti jak výroby, tak provozních nákladů. Proto je nutné vozidla a traktory řešit podle přesně vypracovaného typisačního plánu a dbát na možnost využití vozidel vojenských pro civilní účely a naopak. Jako příklad uvádím zdařilou typisační souvislost mezi třítunovými terénními vozidly V-3S (obr. 8) a pětítunovým vozidlem komerčním S-5T (obr. 12). Vozidlo S-5T je z více než 70% shodné s vojenským nákladním terénním autem V-3S a obě vozidla plně odpovídají svému účelu jak výkony, tak i pořizovacími a provozními náklady.

Musíme počítat také s využitím zemědělských a lesních traktorů pro tah děl. Tyto traktory jsou výhodné obzvlášť na úzkých horských cestách.

Při řešení pásových i kolových tažných vozidel nesmíme zapomínat na jejich využití pro stavebnictví a k ženíjním účelům. Musí sloužit také jako shrnovače (buldozery), škrabáky (scrapery), zákopové pluhy a p. a podle toho je třeba konstruovat převodová ústrojí a podvozek. Touto cestou lze značně přispět k zevšeobecnění těchto vozidel a tím k zhospodárnění výroby.

Shrneme-li zkušenosti a poznatky, o kterých bylo pojednáno v tomto článku, můžeme udělat tento závěr:

Pro děla plukovního a divisního dělostřelectva, to jest dělostřelectva, které musí co nejtěsněji následovat pěchotu v jakémkoli terénu (t. j. i bez komunikací), je třeba požadovat pro trakci děl vozidla se sto-procentní terénní průchodností a s dostatečnou obložností, která by

Obr. 12. Automobil nákladní 5 t (S-5T)

umožnila současnou dopravu munice, obsluhy i příslušenství děla. Těmto podmínkám vyhovují pro trakci děl ve váze do 3 t v terénu nákladní auta 1,5tunová a 3tunová a pro děla těžší až do váhy asi 8 t jsou pro daný účel vhodná vozidla polopásová nebo pásová. Pro dělostřelectvo sborové a armádní, u něhož se požaduje za soudobých podmínek vedení války vysoká operační pohyblivost, je třeba používat výkonné kolové traktory. Takovéto řešení by podle mého názoru nejlépe splnilo požadavky při nejhospodárnějším využití vozidel.

Náš lidově demokratický stát má všechny předpoklady k úspěšnému vyzbrojení moderní armády dopravními i bojovými prostředky. Rozvoj průmyslu a plánované hospodářství zaručuje, že naše armáda bude vyzbrojena nejen dobrou bojovou technikou v dostatečném množství, ale že také prostředků k tomu poskytovaných dělnickou třídou bude co nejhospodárněji využito.

POTŘEBA ŽENIJNÍCH SIL PRO ŽENIJNÍ ZABEZPEČENÍ ÚTOČNÉ OPERACE ARMÁDY

Podplukovník Václav Fládr

Úvod

V tomto pojednání chci rozebrat jeden z možných příkladů potřeby ženijních sil pro ženijní zabezpečení útočné operace armády v normálních podmínkách na směru hlavního úderu fronty. Příklad jsem zvolil pro období vedení útočné operace, kdy jsou na ženijní síly kladeny největší požadavky. Je třeba zesílit jednotky prvních sledů, zabezpečit zasažení mechanisovaných divisií, provádět regulaci, rozšiřování, po případě dokončení průchodů na předním okraji. K této úvaze mně vedlo často nedomyšlené přidělování ženijních sil útvarům a vyšším vševojskovým jednotkám bez ohledu na vzájemnou souvislost a skloubenost úkolů od nejvyšších až k nejnižším jednotkám. Rozeberu potřebu ženijních sil pro všechny nejčastější ženijní úkoly od pěšího praporu až po armádu vto s tím, že na každý úkol budu počítat minimální potřebu ženijních sil. Je přirozené, že toto pojednání není a nemůže být žádnou šablonou a že je nutno každý daný případ řešit se zřetelem na dané podmínky; se zřetelem na to, jak stanovené úkoly jdou časově za sebou, jak má jeden úkol vliv na druhý, jak na sobě tyto úkoly vzájemně závisí a jak se během doby vyvíjejí. Rovněž je možné, že zabezpečení útočné operace armády v některých případech, na příklad na pomocném úderu frontu, bude nutno řešit i s menším počtem ženijních sil než uvedu v tomto příkladu. V jiném případě, na příklad při útočné operaci na opevněný prostor nepřítele, v hornatém zalesněném terénu, v bažinatém nebo blátivém terénu atp., bude zase třeba více ženijních sil než v normálních podmínkách.

Ženijní síly budu kalkulovat pro zabezpečení vyrazení útočné operace armády a pro boj v hloubce nepřátelské obrany. V přípravném období zpravidla stačí ženijní síly, kterých je třeba k vedení útočné operace. Některé ženijní úkoly v přípravném období budou rozsáhlejší a budou vyžadovat více času než v průběhu útočné operace, jako na příklad vybudování velitelských stanovišť. Jiné úkoly, jako na příklad pohyblivé odřady zatarasovací a ženijní zálohy, nebude však třeba zřizovat po celou dobu přípravného období. Účelným plánováním v přípravném období je možnost splnit všechny ženijní úkoly v potřebném čase s ženijními silami určenými k vedení útočné operace. Zvláštní pozornosti zasluhuje otázka zřizování průchodů v nepřátelských minových polích na předním okraji, protože se časově prolíná se začátkem útočné operace, a proto tuto otázku v pojednání rozeberu.

Potřeba ženijních sil

Ve vedení útočné operace armády, při útoku na nepřítele v obraně, budované v polních podmínkách, budou zpravidla plněny tyto ženijní úkoly:

- ženijní průzkum,
- zřizování průchodů v nepřátelských minových polích v hloubce nepřátelské obrany odtarasovacími skupinami,
- zabezpečení velení ženijním vybudováním velitelských stanovišť a pozorovatelů,
- ženijní zabezpečení tanků,
- ženijní zabezpečení dělostřelectva,
- kladení zátarasů pohyblivými odřady zatarasovacími,
- zesílení protitankových záloh,
- vytyčení a úprava cest,
- vyčlenění a stanovení úkolů ženijní zálohy.

Kromě uvedených ženijních úkolů jsou plněny i další úkoly, jako na příklad zásobování vodou, maskování, zásobování ženijním materiálem, na které v normálních podmínkách stačí organické speciální ženijní jednotky. Ve zvláštních podmínkách, jako na příklad v terénu s nedostatkem vody a p., se požadavky na ženijní vojsko zvyšují.

Při použití atomových zbraní nepřítelem plnění některých ženijních úkolů bude vyžadovat většího počtu sil a bude nutno řešit i další zvláštní úkoly ženijního zabezpečení, jako odmořování terénu, ochranu proti požárům, zvyšování odolnosti staveb proti účinkům tlakové vlny, světelného a tepelného záření, pronikavé radiace a radioaktivních látek, ochranu vodních stanic a odmořování vody, důkladnější průzkum terénu a maskování. Bude nutno tvořit silnější komunikační skupiny, pohyblivé odřady zatarasovací a ženijní zálohy.

Za těchto podmínek se ovšem bude měnit i celková potřeba ženijních sil, i když plnění některých ženijních úkolů bude v největší míře zesilováno ženijní bojovou technikou.

V další části rozeberu potřebu ženijních sil pro jednotlivé ženijní úkoly ženijního zabezpečení útočné operace v normálních podmínkách. Tabulka 1 uvádí přehled tohoto rozboru.

1. Ženijní průzkum

Na stupni střeleckého praporu není třeba vyčleňovat zvláštní jednotky na ženijní průzkum. Je prováděn v rámci odtarasovacích a komunikačních skupin praporu. Na průzkumné hlídky u střeleckého pluku je třeba 1 ženijního družstva, u střelecké divise a střeleckého sboru po ženijní četě a u armády 1 ženijní roty, která kromě vysílání průzkumných hlídek plní i jiné průzkumné úkoly (hloubkový průzkum, fotografování a p.). V celku je u celé armády třeba na průzkumné úkoly pro první sledy hodnoty 4 ženijních rot. Tento úkol je plněn od střelecké divise výše organickými průzkumnými ženijními jednotkami.

2. Zesílení střeleckých praporů

Střelecký prapor prvního sledu je třeba zesílit 1 ženijní četou, hlavně pro činnost odtarasovacích skupin v hloubce nepřátelské obrany a na úpravu praporek cesty. Počítám na každou střeleckou rotu prvního sledu s jednou odtarasovací skupinou v síle půl až jednoho ženijního družstva doplněného podle potřeby pěchotou. Zbytku ženijní čety bude použito na vytyčení a úpravu praporek cesty, po případě k zesílení roty v druhém sledu praporu, má-li střelecký prapor druhý sled.

V prvním sledu armády může být asi 16 střeleckých praporů. K jejich posílení je tedy celkem třeba 16 ženijních čet, t. j. $5\frac{1}{3}$ ženijní roty. Tyto jednotky musí být přiděleny střeleckým praporům již v přípravném období pro nácvik a provedení součinnosti.

Střelecký prapor druhého sledu pluku bude při zasazení zesílen ženijní zálohou pluku.

Při útoku na nepřítele v obraně budované v polních podmínkách se úderné skupiny zpravidla netvoří.

3. Vybudování velitelských stanovišť a pozorovaten

Střelecký prapor si tento úkol plní svou pěchotou. Při budování velitelských stanovišť a pozorovaten je podstatný rozdíl v plnění tohoto úkolu v přípravném období a během útočné operace. V přípravném období, kdy je dostatek času, je možno vybudovat odolnější a pohodlnější stavby než během útoku, kdy je na tento úkol velmi málo času a není na něj možno použít velké pracovní skupiny. V přípravném období se zesilují ženijní jednotky pěchotou a potřeba sil vyplývá z nařízeného rozsahu budování velitelských stanovišť a pozorovaten. Průměrně trvá jejich vybudování čítajíc v to i záložní velitelská stanoviště a pozorovatelný, 5 až 6 dnů za předpokladu, že u střeleckého pluku je k dispozici 1 ženijní družstvo zesílené 2 střeleckými četami, u střelecké divise 1 ženijní četa zesílená 1 rotou pěchoty, u střeleckého sboru 1 ženijní rota zesílená 1 rotou pěchoty, a u armády 1 ženijní rota zesílená 2 rotami pěchoty.

V průběhu útoku se počítá na vybudování velitelských stanovišť a pozorovaten u střeleckého pluku 1 ženijní družstvo, u střelecké divise 1 ženijní četa, u střeleckého sboru 1 ženijní četa a u armády 1 ženijní rota. Celkem je to v armádě hodnota 4 ženijních rot.

4. Potřeba ženijních sil k posílení tankových jednotek

V rámci armády může velitel armády zesílit dva střelecké sbory v prvním sledu každý podle šířky tankových směrů průměrně 1 těžkým tankosamohybným plukem za předpokladu, že armáda sama bude zesílena minimálně 1 těžkým tankosamohybným plukem. V tomto případě pak může mít armáda v prvním sledu až 20 tankových rot. K jejich posílení bude třeba celkem 20 ženijních čet, t. j. $6\frac{2}{3}$ ženijní roty.

Útok střelecké divise prvního sledu může být podporován průměrně 5 tankovými rotami (závisí to zase na šířce tankových směrů a zda divise je na hlavním nebo pomocném úderu sboru). Střelecká divise rozdělí tankové roty na skupiny tanků přímé podpory pěchoty střeleckých pluků, někdy střeleckých praporů. Vzhledem k tomu, že tankové skupiny mohou během boje manévrovat v rámci střelecké divise i střeleckých pluků (na př. je zasazen střelecký pluk druhého sledu divise a budou jej podporovat tanky, které podporovaly střelecký pluk v prvním sledu), bude nejvýhodnější řešit ženijní zabezpečení tanků na stupni střelecké divise. Na tento úkol je nutno počítat u střelecké divise 5 ženijních čet, čítajíc v to 1 organickou ženijní četou tankosamohybného pluku. V přípravném období je třeba tyto jednotky včas přidělit, aby mohla být organizována součinnost.

5. Ženíjní zabezpečení dělostřelectva

V normálních podmínkách je tento úkol během boje v hloubce nepřátelské obrany řešen obvykle jen při dostatku ženijních sil, a to hlavně k ženijnímu zabezpečení plukovních dělostřeleckých skupin. Je to proto, že se plukovní dělostřelecké skupiny častěji přemisťují než divísi dělostřelecké skupiny nebo sborové dělostřelecké skupiny a podskupiny armádní dělostřelecké skupiny. Divísi dělostřelecká skupina a výše, využívají pro svá přemisťování všech cest upravených komunikačními skupinami. Za těžkých komunikačních podmínek, na př. v horách, při blátivých cestách a p., bude nutno i pro tento úkol vyčlenit dělostřelectvu vyšších svazků potřebné ženijní síly. Práce, které je třeba provést, jako vytyčení cesty od hlavní komunikace do palebného postavení, úpravu palebného postavení atd., provádějí si dělostřelecké jednotky samy. Na hodnotu dělostřeleckého pluku se počítá průměrně s posilou 1 ženijního družstva. Síla plukovní dělostřelecké skupiny bývá 4 až 6 dělostřeleckých oddílů, t. j. hodnota $1\frac{1}{3}$ nebo 2 pluků. Tomu odpovídá potřeba ženijních sil pro plukovní dělostřeleckou skupinu minimálně 1 ženijní družstvo.

V přípravném období je nutno tento úkol řešit zpravidla vždy a na všech stupních po určitou potřebnou dobu vzhledem k daným podmínkám. Ženíjní jednotky se dělostřelectvu zpravidla nepřidělují a plní úkol centralisovaně.

6. Kladení zátarasů pohyblivými odřady zatarasovacími

Pohyblivé odřady zatarasovací se zřizují v přípravném období podle úkolů, obvykle asi 3 dny před zahájením útoku. Do té doby mohou jednotky určené do pohyblivých odřadů zatarasovacích plnit jiné úkoly. V rámci armádní útočné operace je třeba pro jednotky prvního sledu na tento úkol $5\frac{1}{3}$ až $6\frac{1}{3}$ ženijních rot za předpokladu, že síla divísiho pohyblivého odřadu zatarasovacího je 1 četa, sborového pohyblivého odřadu zatarasovacího 1 rota a armádního pohyblivého odřadu zatarasovacího 2 až 3 ženijní roty.

7. Zesílení dělostřeleckých protitankových záloh

V této úvaze předpokládám, že dělostřelecká protitanková záloha spolupracuje s pohyblivým odřadem zatarasovacím, kdy pohyblivý odřad zatarasovací klade protitanková minová pole na účinný dostřel protitankových zbraní, prodlužuje křídla dělostřelecké protitankové zálohy a p. Ženíjní zabezpečení dělostřelecké protitankové zálohy bude záležet v zabezpečení přesunu dělostřelecké protitankové zálohy na protitankové postavení a vybudování tohoto postavení. Pro přesun využije dělostřelecká protitanková záloha komunikací upravovaných pluky až armádou a protitankové postavení si buduje vlastními silami. Z tohoto důvodu nebude tedy zpravidla třeba zesilovat dělostřeleckou protitankovou zálohu zvláštními ženijními jednotkami. Přímou ochranu protitankového postavení provádějí jednotky v dotyku s nepřítelem.

Plní-li pohyblivý odřad zatarasovací úkol samostatně, bude třeba dělostřeleckou protitankovou zálohu zesilovat ženijními jednotkami podle síly dělostřelecké protitankové zálohy, což činí obvykle u střeleckého pluku 1 ženijní družstvo, u střelecké divise 1 ženijní četou, u střeleckého sboru 1 až 3 ženijní čety, u armády 1 až 2 ženijní roty.

8. Úprava komunikací

V přípravném období je tento úkol rozsáhlý a musí se řešit v každém případě zvlášť. Je nutno zjistit, kolik kilometrů cest bude třeba vytyčit, upravovat a udržovat, a pak na základě těchto údajů provést přesné plánování při používání těchto norem:

1 ženijní rota denně vytyčí a upraví 10 km cest bez mostů,
nebo upraví 2,5 km cesty i s mosty,
nebo udržuje 30 km cest.

V době vedení útočné operace armády je počítáno u střeleckého praporu s jednou cestou upravovanou 1 až 2 ženijními družstvy. U střeleckého pluku s jednou plukovní cestou, která bývá současně cestou jednoho praporu, a střelecký pluk zesiluje tuto komunikační skupinu 2 ženijními družstvy. U střelecké divise je počítáno s dvěma cestami a na každou cestu 2 ženijní čtyři zesílené komunikačními stroji a odminovacími tanky. Pro divisní cesty se zpravidla volí vzhledem k nedostatku cest v útočném pásmu cesty již upravované střeleckými pluky. Komunikační skupiny těchto jednotek pracují za sebou, a čím větší komunikační skupina, tím větší úpravy provádí jak co do únosnosti, tak i do šířky.

Délka jedné cesty v hlavním pásmu obrany nepřítelů bude průměrně 6 km. Počítáme-li, že tato cesta bude z 50% poškozena, je třeba upravit délku 3 km. Hloubku 6 km získají bojující jednotky za 3 až 4 hodiny boje. Při normě, že 1 ženijní rota upraví 10 km cesty za den, bylo by třeba na tento úkol 1 ženijní roty. Při zesílení komunikačních skupin bojovou ženijní technikou a za předpokladu, že částečnou úpravu již provedly praporeční nebo plukovní skupiny, stačí pak s hlediska divise na každou cestu 2 ženijní čtyři.

V rámci střeleckého sboru je třeba pro mechanisovanou divisi vytyčit v hloubce nepřátelské obrany průměrně 8 cest pro její zasazení vzhledem k nejčastějšímu rozčlenění mechanisované divise do 8 rotních proudů prvního sledu. Z celkového počtu 8 cest bude se většina cest vytyčovat pro pásová vozidla a do proudů členěná kolová vozidla (to znamená cestu odminovat, upravit ji pro sjízdnost pásových vozidel a v terénu ji vytyčit atd.). Pro kolová vozidla a současně jako divisní cesty mechanisované divise bude nutno zpravidla upravit z těchto osmi cest 2 komunikace. Za předpokladu, že se pro tyto cesty využije dvou divisních cest divisi prvního sledu, na kterých již pracují komunikační skupiny těchto divisí, postačí dát na každou tuto cestu ještě po 1 ženijní četě. Na zbývajících šest cest postačí na vytyčení po 1 ženijní četě na každou cestu. Rovněž pro tyto cesty se využije již cest upravených střeleckými pluky, které jsou v útočném pásmu mechanisované divise. Všechny 8 komunikačních skupin musí být vybaveno podle komunikační situace a vzhledem k rychlému tempu úpravy, odminovacími tanky, komunikačními stroji a předem připravenými prvky pro překonání těžko schůdných cest. Celkem je na vytyčení cest pro mechanisovanou divisi třeba hodnoty $2\frac{2}{3}$ ženijní roty.

Po zasazení mechanisované divise stane se zpravidla jedna z těchto cest sborovou osou a její další úpravu v hloubce je nutno počítat s 1 ženijní rotou, která se uvolní z komunikací pro mechanisovanou divisi.

U armády počítám 3 cesty pro přesun armádní rychlé skupiny do jejího výchozího prostoru (z toho je 1 cesta současně armádní osou).

Při kalkulaci, že bude na tento úkol průměrně 12 hodin času (někdy i více, přesunuje-li se ARS až během noci) a že délka 1 cesty do výchozího prostoru od předního okraje činí kolem 12 km, z čehož bude zpravidla poškozeno 25% až 50% cesty, dále, že se využije cest, kterých již použily střelecké sbory prvního sledu, hlavně jejich mechanisované divise, bude na každou cestu zhruba třeba 1 ženijní roty zesílené bojovou technikou. Vytyčení cest pro ARS z výchozího prostoru na čáru zasazení se provede obdobně jako u mechanisované divise.

Na úpravu cest první den útočné operace armády je třeba přibližně 17 až 18 ženijních rot.

Na úpravu cest pro zasazení střeleckého sboru v druhém sledu armády do boje bude použito volných ženijních sil druhý den armádní operace. Na tento úkol bude třeba přibližně 3 ženijních rot.

9. Ženijní záloha

Při zahájení útočné operace se ponechávají malé ženijní zálohy, které během průběhu operace musí narůstat s hloubkou operace. Důvod je ten, že pro plánování v přípravném období nebyl dostatek zpráv o hloubce nepřátelské obrany. Ženijní zálohy si mohou velitelé divisi a výše vytvořit z jednotek, které zřizovaly průchody v nepřátelských minových polích na předním okraji a později z uvolněných jednotek prvního sledu.

Při zahájení útočné operace bývá ženijní záloha u střeleckého pluku 2 družstva, u střelecké divise 1 četa, u střeleckého sboru 1 rota a u armády 2 až 3 ženijní roty.

Úkolem ženijních záloh během útočné operace zpravidla bude zesilování druhých sledů při jejich zasazení do boje, podle potřeby odminování palebných postavení dělostřeleckých skupin a protitankových postavení, zesilování komunikačních skupin a provádění jiných nově se vyskytávajících ženijních úkolů (viz tab. 1 na str. 66).

K zabezpečení násilného přechodu vodních toků v hloubce armádní operace je třeba v našich podmínkách zpravidla zesílit armádu 1 pontonovým praporem až pontonovým plukem.

10. Zesílení podřízených jednotek

Z uvedené tabulky vyplývá:

- Armáda na hlavním úderu frontu, při útoku na nepřítele v obraně budované v polních podmínkách, potřebuje být zesílena frontem 4 ženijními prapory.
- Armáda svou organickou ženijní brigádou stačí na plnění armádních úkolů a přidělené jednotky může rozdělit průměrně po 2 praporech 2 střeleckým sborům prvního sledu (přidělení bude záviset na úkolu střeleckých sborů a na ostatních podmínkách boje). Své druhé sledy, ARS a střelecký sbor v druhém sledu armády může armáda zesilovat při zasazení svou zálohou, částí jednotek, které upravovaly cesty pro zasazení ARS, a z ženijních jednotek, které se uvolní od prvních sledů po průlomu hlavního pásma obrany. ARS potřebuje být zesílena 2 až 3 ženijními rotami (za předpokladu, že ARS tvoří tanková divise) a střelecký sbor druhého sledu 1 a 2 ženijními prapory. Po zesílení svých druhých sledů si musí armáda vytvořit novou ženijní zálohu, zpravidla z uvolněných ženijních jednotek prvních sledů.

Tabulka 1. Minimální potřeba ženijních sil v útočné operaci armády

Pořad. čís.	Úkoly	Střelecký mech. moto prap.	Střelecký pluk	Střelecká divise	Střelecký sbor	Armáda
1	Ženijní průzkum	—	1 družstvo	1 četa	$\frac{1}{3}$ roty	1 rota
2	Činnost OS v hloubce nepřá- telské obrany	1-2 druž.	—	—	—	—
3	Stavba VS a VP	—	1 družstvo	1 četa	$\frac{1}{3}$ roty	1 rota
4	Doprovod tanků	—	—	5 čet	—	—
5	Pohyblivý odřad zatarasovací	—	—	1 četa	1 rota	2-3 roty
6	Úprava komunikací	1-2 druž.	2 družstva	4 čety	$2\frac{2}{3}$ roty	3 roty
7	Ženijní záloha	—	2 družstva	1 četa	1 rota	2-3 roty
8	Celkem na praporeční až armádní úkoly	1 četa	2 čety	13 čet	$5\frac{1}{3}$ roty	10 rot
9	Zesílení podříze- ných jednotek	—	2 čety	4 čety	4 roty	12 rot
10	Celková potřeba	1 četa	4 čety	17 čet	$9\frac{1}{3}$ roty	22 rot
11	Pro plnění úkolů k dispozici ¹⁾	—	2 čety	11 čet	$3\frac{1}{3}$ roty	10 rot
12	Potřebuje zesílit	1 četou	2 četami	2 rotami	2 prapory	4 prapory

¹⁾ V této rubrice jsou započítány:

- u střeleckého pluku: organická plukovní ženijní rota o 2 ženijních četách,
- u střelecké divise: divisní ženijní prapor i s průzkumnou četou a 1 četa divisního tanko-
samohybného pluku,
- u střeleckého sboru: sborový ženijní prapor i s průzkumnou četou,
- u armády: armádní ženijní brigáda i s průzkumnou rotou brigády.

- Střelecké sbory zesílí své divise prvního sledu průměrně po 2 ženijních rotách a doplní sborový prapor 2 rotami z posilových jednotek pro sborové úkoly.

Mechanisované divise ve svém druhém sledu mohou střelecké sbory zesílit na jejich čáře zasazení svou zálohou a 1 rotou z jednotek, které upravovaly cesty pro zasazení mechanisované divise. Zbývající jednotky z úpravy cest pro mechanisovanou divisi by jednak upravovaly sborovou cestu (1 rota) a tvořily ženijní zálohu sboru (2 čety), kterou by velitel střeleckého sboru zesílil po prolomení hlavního pásma obrany.

- Střelecké divise prvního sledu z přidělených 6 ženijních čet mohou zesílit 2 střelecké pluky prvního sledu po 2 četách a tankové rotý 2 ženijními četami.

Střelecký pluk v druhém sledu divise při zasazení může být zesílen 1 ženijní četou ze zálohy divise. Velitel divise si vytvoří novou zálohu od pluků prvního sledu.

- Střelecké pluky v prvním sledu stačí na plnění plukovních úkolů svou organickou ženijní rotou a posilové ženijní jednotky přidělí po 1 četě praporům prvního sledu.

Prapor v druhém sledu vybaví při jeho zasazení 2 ženijními družstvy ze své zálohy a podle potřeby zesílí z komunikačních skupin praporů prvního sledu. Do ženijní zálohy pluku přejdou ty ženijní jednotky, které budou u střelecké jednotky přecházející do zálohy velitele pluku.

Možný manévr zesilování podřízených jednotek udává tabulka 2. Při tom upozorňuji, že pro přehlednost kalkulací je do určité míry tabulka schematická. Je jasné, že je nutno přihlížet při přidělování sil k danému úkolu a k daným podmínkám. Tak na příklad může střelecký sbor zesílit střeleckou divisi na hlavním úderu celým ženijním praporem místo 2 ženijních rot a divisi na pomocném úderu jen 1 ženijní rotou. Divise na pomocném směru bude mít slabší podporu tanků, sbor ji může dále vypomoci při tvorbě průchodů atd. Rovněž na ostatních stupních bude nutno provádět obdobná řešení.

11. Vytvoření průchodu v nepřátelských minových zátarasech na předním okraji

Počet průchodů se řídí počtem střeleckých čet prvního sledu. Za předpokladu, že střelecký prapor má 2 rotý v prvním sledu, každá rota 3 čety v prvním sledu, bude nutno vytvořit u praporu 6 průchodů. Bude-li mít prapor 3 rotý v prvním sledu, musí si každá rota zpravidla vytvořit svou zálohu a bude opět třeba pro prapor obvykle vytvořit 6 průchodů. V rámci celé armády bude nutno zřídit pro 16 praporů v prvním sledu celkem 96 průchodů, což odpovídá 96 ženijním družstvům, t. j. 10 $\frac{2}{3}$ ženijní rotý. Bude-li počet praporů prvního sledu větší, zvětší se i potřeba ženijních sil na průchody.

Tyto jednotky zřídí průchody tak, aby byly ukončeny v době pohotovosti armády. Zůstávají však dále u průchodů, aby těsně před dělostřeleckou přípravou dokončily po případě neotevřené průchody, v době

dělostřelecké přípravy přezkoušely průchody, zavedly pěchotu a tanky do průchodů a nepotřebné průchody po projití praporů prvního sledu uzavřely. Prapory projdou průchody kolem času $\check{C} + 30$ minut; na uzavření průchodů předem připravenými uzavěry a na soustředění ženijních jednotek je třeba dalších 30 minut. Tedy většina ženijních jednotek, které průchody zřizovaly, bude k dispozici pro jiné úkoly v čase $\check{C} + 60$ minut.

Po projití praporů prvního sledu je možno uzavřít dvě třetiny všech průchodů a ponechané otevřené průchody pak rozšířit pro potřeby druhých sledů, hlavně mechanisovaných divisí. S hlediska armády bude ponecháno 32 průchodů otevřených a na jejich rozšíření na 20 m a na regulaci bude třeba 32 ženijních družstev, t. j. $3\frac{2}{3}$ ženijní roty. Po projití mechanisovaných divisí sborů prvního sledu kolem času $\check{C} + 3$ až $\check{C} + 4$ hodiny je možno uzavřít další průchody a nechat otevřené jen průchody na divisních, sborových a armádních cestách, což činí v pásmu armády přibližně 8 průchodů. Po projití druhých sledů armády převezmou tyto průchody týlové komunikační jednotky.

Na provedení průchodů není možno použít těch ženijních jednotek, které budou plnit své úkoly již od času $\check{C}$. Střelecké divise a střelecké sbory prvního sledu mohou na tento úkol použít obyčejně jen svých záloh, po případě části sil z komunikačních skupin. Tyto jednotky budou pak plnit své další úkoly od času $\check{C} + 60$ minut. Z toho vyplývá, že střeleckým sborům a střeleckým divisím budou muset být přiděleny na zřizování průchodů jednotky armády, které začnou plnit své další úkoly až v hloubce nepřátelské obrany, jako ženijní záloha armády. Za předpokladu, že armáda dá na tvoření průchodů každému střeleckému sboru v prvním sledu hodnotu 1 ženijního praporu (záloha armády 3 roty, úprava cest pro ARS 3 roty), musí střelecký sbor zesílit tento úkol ještě $2\frac{1}{3}$ ženijní roty, což odpovídá ženijní záloze sboru (1 rota), zálohám divisí prvního sledu (po 1 četě ženijní) a 2 četám z komunikačních skupin divisí. Rozumí se samo sebou, že jsou možná i jiná řešení, a bude vždy na náčelníkovi ženijních vojsk armády, aby vybral řešení nejvýhodnější.

Na regulaci a rozšíření průchodů je třeba ponechat u střeleckého sboru prvního sledu po 1 ženijní rotě u každé střelecké divise v prvním sledu. Tento úkol může řešit sbor z přidělených armádních jednotek na průchodech, protože po projití mechanisované divise, průchody přejímá armáda.

Možné použití ženijních sil pro vytvoření průchodů udává tab. 2.

12. Hustota ženijních sil na 1 km útočného pásma

Do hustoty ženijních sil počítám všechny ženijní jednotky, které jsou v útočném pásmu, kromě technických jednotek a jiných speciálních ženijních jednotek, jako jsou čtyři pro zásobování vodou, čtyři nebo roty přepravních prostředků a p.

Tyto jednotky danou hustotu ovšem zvětšují podle jejich použití.

Za předpokladu, že střelecká divise útočí v pásmu 4 km, střelecký sbor v pásmu 8 km a armáda v pásmu 16 km širokém, vypočítá se hustota ženijních sil na 1 km útočného pásma podle této tabulky:

Tabulka 2. Možný manévr částí ženijních sil v průběhu útočné operace armády

Jednotky		Do Č + 1 hodina	Do splnění úkolu pluku 1. sledu	Ukončení rozlišení průchodů	Zasazení MD v 2. sledu SS	Po prolomení hlavního pásma obrany	Zasazení ARS	Boj v hloubce
Plukovní ženijní rota	1. četa	Průzkum		Nové uskupení podle úkolu pluku				
		Ženijní záloha pluku						
	2. četa	Úprava pluk. cesty						
		Stavba VS a VP						

Divisní ženijní prapor	Průzk. četa	Divisní průzkum		Podle dalších úkolů divise	
	1. rota	Stavba VS a VP vel. divise			
		Divisní POZ			
	2. rota	Zřízení průchodů	záloha divise, zesílení zasazení pluku 2. sl. div.		
			Úprava 2 divise, cest, z toho 1 žen. četa vytvoří průchody v nepř. minových polích na předním okraji a v C + 1 hod. doplní svoji komunikační skupinu		
	3. rota	Doprovod tanků PPP s org. četou tepl divise a 2 posil čet.			

Sborový ženijní prapor	průzk. četa	Sborový průzkum			Podle dalších úkolů SS
	1. rota	Sborový pohyblivý odřad zatarasovací			
	2. rota	Zřízení průchodu	Záloha sboru	Přidělena MD	
	3. rota	Stavba VS a VP velitele sboru			
		Úprava a vytyčení cest pro zasazení MD			

Posilové jednotky	1. prapor	1. rota	Přidělený stíel. praporům 1. sledu div.	Ženíjní záloha divise	Záloha sboru	Podle dalších úkolů SS
		2. rota	Doprovod tanků PPP		Podle dalších úkolů tanků	
		3. rota	Vytyčení cest pro zasazení MD		Přidělena MD	
	2. prapor	1. rota			Úprava sborové cesty	Záloha velitele armády
		2. rota				
		3. rota	Přiděleny druhé divisi v 1. sledu SS s obdlopnými úkoly jako 1. a 2. rota 1. praporu			
	3. prapor	1. rota				
		2. rota	Přiděleny druhému střeleckému sboru v 1. sledu armády s obdlopnými úkoly jako 1. a 2. prapor			
		3. rota				
	4. prapor	1. rota				Podle dalších úkolů SS
		2. rota				
		3. rota				

Armádní ženijní brigáda	Průzkumná rota	Armádní průzkum						
		1. rota						
		2. rota	Armádní POZ					
		3. rota	Stavba VS a VP velitele armády					
	2. prapor	1. rota	Zřizování průchodů u 1. SS prvního sledu	Regulace a rozšíření průchodů u 1. PD	Uzavření průchodů a reg. v otevř. průchod. v pásmu armády			Záloha pro zesílení střeleckého sboru ve 2. sledu
		2. rota		Regulace a rozšíření průchodů u 2. PD				
		3. rota		Ženijní záloha velitele armády				
		3. rota		Úprava cest pro zasazení ARS				
	3. prapor	1. rota	Zřízení průchodů u 2. SS prvního sledu	Regulace a rozšíření průchodů u 3. PD				Přidělen A R S
		2. rota		Regulace a rozšíření průchodů u 4. PD				
		3. rota						

Table 1. Selected numerical model parameters

Parameter	Unit	Value	Source
Flow rate (m³/s)	Initial	0.0001	Assumed
	Final	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed

Parameter	Unit	Value	Source
Flow rate (m³/s)	Initial	0.0001	Assumed
	Final	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed

Parameter	Unit	Value	Source
Flow rate (m³/s)	Initial	0.0001	Assumed
	Final	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed
	Rate	0.0001	Assumed

Ženijní síly v útočném pásmu	Střelecká divise	Střelecký sbor	Armáda
Potřeba sil na divísní, sborové a armádní úkoly	13 čet	5 $\frac{1}{3}$ roty	10 rot
Zesílení podřízených jednotek	4 čety	4 roty	12 rot
Organické ženijní jednotky, i průzkumné, u podřízených jednotek	7 čet	17 rot	66 rot
Celkem ženijních jednotek v útočném pásmu	8 rot	26 $\frac{1}{3}$ rot	88 rot
Hustota ženijních sil na 1 km útočného pásma	2 roty	3 $\frac{1}{3}$ roty	5 $\frac{1}{2}$ rot

Závěr

V tomto pojednání jsem chtěl ukázat na jedno možné řešení potřeby sil pro ženijní úkoly v průběhu útočné operace armády za předpokladu, že armáda bude zesílena 4 ženijními prapory a 1 pontonovým praporem až plukem. Za těchto podmínek pak 2 střelecké sbory prvního sledu budou zesíleny průměrně každý po 2 ženijních praporech a dočasně jedním praporem pro vytvoření průchodů v nepřátelských minových polích na předním okraji. Zesílení bude závislé na úkolu střeleckého sboru, na podpoře tanků a na bojových podmínkách. Na příklad střelecký sbor na hlavním úderu armády může být zesílen ženijní brigádou a po vytvoření průchodů na předním okraji přejde 1 prapor ženijní brigády do zálohy velitele armády. Znovu opakuji, že toto řešení není žádná šablona, nýbrž jen úvaha, která má sloužit k ujasnění otázky potřeby ženijních sil v útočné operaci armády.

U každého úkolu jsem uvedl celkovou potřebu ženijních sil na daný úkol, aby v tom případě, že by armáda, která je na hlavním úderu frontu a útočí v normálních podmínkách na nepřítele, který vybudoval obranu v polních podmínkách, byla posílena menšími silami, než předpokládám, mohly být jednotlivé úkoly vyloučeny nebo nahrazeny zvláštní ženijní bojovou technikou. Nebylo by správné provádět další oslabování potřebných ženijních sil na jednotlivé úkoly, protože zeslabovat se do nekonečna nedá. Je však nutno stále uvažovat o možnostech doplnění ženijních jednotek ženijní bojovou technikou.

TÝL STŘELECKÉ DIVISE V ÚTOČNÉM BOJI V HORSKÉM ZALESNĚNÉM TERÉNU

Plukovník Stanislav Palla

Úvod

Návrh nového Polního řádu československé armády stanoví: „Hlavním druhem útočné činnosti v horském zalesněném terénu je průlom nepřátelské obrany podél cest nebo údolí ve spojení s obchvatem nebo obejítím přes hory.“ Dále ve svých ustanoveních zdůrazňuje, že průlom podél cest a údolí je třeba energicky rozvíjet do hloubky tanky s výsadky a mechanisovanými svazky (útvary) za podpory letectva.

Boj v horském zalesněném terénu má však své zvláštnosti, kterými se liší od útočného boje v normálním terénu.

Horský zalesněný terén má vliv nejen na organizaci a vedení útočného boje střelecké divise, ale i na organizaci, řízení a činnost týlu, a to jak v přípravném období, tak i během boje.

Zkušenosti Sovětské armády z Veliké vlastenecké války z bojů na Kavkaze i v Karpatech, jakož i zkušenosti hrdinské korejské lidové armády a čínských lidových dobrovolníků z války v Koreji dokázaly, že při předvídavosti, iniciativě a tvůrčím rozvíjení organizačních schopností velitelského sboru, při dobrém morálním stavu a fyzické odolnosti všech příslušníků armády jsou vojska schopna i bez speciálního horského výcviku a bez speciálního výstroje plnit veškeré bojové úkoly i v horském zalesněném terénu.

I. Zvláštnosti horského zalesněného terénu a jejich vliv na organizaci a činnost týlu

Na organizaci, řízení a činnost týlu v horském zalesněném terénu mají zejména vliv:

- samy zvláštnosti útočného boje v horském zalesněném terénu;
- omezené množství vhodných cest a obtížné provádění přesunů a odsunů mimo ně;
- zvláštnosti horského podnebí;
- horské potoky a řeky, často s prudkými toky i s častými výkyvy ve výšce jejich vody.

Ráz útočného boje střelecké divise v horském zalesněném terénu, to jest boj o komunikace, údolí, průsmyky, přílehlé dominující výšiny a p. vyžaduje včasné a důmyslné organizace týlu a promyšleného řízení a přesné organizované činnosti týlu v přípravném období i při vedení útočného boje na jednotlivých útočných směrech.

Útočící vojska, zejména při rozvíjení průlomu, obchvatu i obejítí, zpravidla postupují rychleji než jejich týly, což vyžaduje od týlu zvláštních opatření, aby útočící vojska byla zásobena vším potřebným pro život i boj k úspěšnému splnění daného bojového úkolu.

Kromě toho, zejména v průběhu útočného boje, vznikají mezi útočícími jednotkami často mezery, což poskytuje zbytkům nepřítele i po-

nechaným záškodnickým skupinám v zalesněném terénu výhodné podmínky pro jejich činnost proti týlu. Proto nabývá ochrana a obrana týlu v horském zalesněném terénu zvláštního významu.

Složité povrch horského zalesněného terénu svými hřbety rozděluje útočící vojska na oddělené směry, což vyžaduje, aby útočící jednotky na jednotlivých směrech byly již při zahájení útoku dostatečně vybaveny vším potřebným a aby v průběhu útočného boje přísuny a odsuny byly usměrněny na tyto jednotlivé směry.

Nedostatek vhodných cest pro automobilní dopravu, zejména příčných cest, velmi ztěžuje organisaci a provádění zásobování a zvláště rychlý manévr materiálními prostředky podél fronty.

Obtížný přístup k některým jednotkám pro strmost svahu, neprospustnost porostu, špatný stav a malou šířku horských cest, někdy i bezcestný prostor vyžaduje zvláštních způsobů přísunů a odsunů i zvláštních dopravních prostředků a ve většině případů vylučuje dvojsměrnou dopravu, což zabraňuje plnému využití dopravních prostředků, zpomaluje dopravu a ztěžuje regulaci dopravy. Tyto obtíže budou se stupňovat zejména v průběhu útočného boje, kdy cesty budou nepřítelem, zvláště v obtížných úsecích a na přepravách rozrušeny a jejich obnova bude často vyžadovat mnoho času.

Horské podnebí a rychle se měnící povětrnostní podmínky, zejména v zimním a jarním období, ztěžují pohyb a kladou zvláštní požadavky na vystrojení vojsk i na preventivní zdravotnickou péči. Rovněž tak i zvýšená fyzická námaha vojsk vyžaduje zvláštních opatření ve stravování vojsk i v jejich zdravotnickém zabezpečení.

Horské řeky a potoky s kamenitými dny, tekoucí zpravidla v hluboce zaříznutých údolích se strmými břehy, s prudkými toky a proto často těžko přebroditelnými, kladou velmi značné požadavky na vybudování a udržování přechodů na přísunových a odsunových cestách. Náhlé změny výšky vody, zejména v období prudkých dešťů a jarního tání sněhu, zaplavují vodou často celá údolí, strhávají mosty a vyžadují organisování povodňové hlásné služby a zvláštních jednotek i materiálu k udržování cest v povodí horských potoků a řek i mostů přes ně. Zvláštní pozornost je třeba věnovat též vodním přehradám jak v týlu, tak i na území nepřítele, jejichž rozbořením může nepřítel způsobit rozsáhlá zaplavení.

Malá hustota obyvatelstva, řídké a nevelké osady skýtají velmi malé možnosti ubytování v osadách a značně omezují těžbu z místních zdrojů, mimo dostatek dříví pro stavby, úpravu cest, otop a někdy i vody.

Možnosti nepřítele soustředit údery letectva na velmi omezený počet křižovatek cest, na soutěsky, průsmyky, nebezpečná místa cest a na dopravní sledy na nich se pohybující, vyžadují pečlivé organisace protivzdušné obrany. Minometná palba a letecké bombardování, kde kromě střepin působí v horském terénu i úlomky skal, nutí zakopávat tylová zařízení do země a umisťovat auta i koně ve zvýšené míře v okopech.

Naproti tomu velké lesní masivy v zalesněných horách usnadňují skryté rozmístění tylových útvarů a zařízení a umožňují často provádění přísunů a odsunů i za dne.

V zimním období se v zalesněných horách vyskytují ještě další zvláštnosti mající vliv na organisaci a činnost týlu střelecké divise v útočném boji.

Velmi nízké teploty vyžadují zvláštních druhů teplého výstroje, uby-

tování chráněného před mrazem a nepohodou, otopných zařízení, zdravotnických i jiných opatření. Týlové útvary a jednotky se proto umísťují v osadách, zemljankách, teplých stanech a p. Vysoký stav sněhu umožňuje pohyb jen sněhovými dopravními prostředky, a někdy znemožňuje dopravu vůbec. Časté sněhové bouře značně omezují činnost vojsk, zásobování a odsuny a vyžadují organisování zvláštních záchranných opatření a předem plánované i uskutečněné decentralisace zásob i některých týlových zařízení.

Všechny zvláštnosti horského zalesněného terénu, který skýtá různá nepředvídaná překvapení, jimž je neustále třeba čelit, nelze tu vyčerpát. Záleží na iniciativě a pružnosti velitelů a týlových funkcionářů a jejich organizačních schopnostech, aby za všech okolností udrželi nepřetržitě zásobování i péči o vojska k úspěšnému splnění úkolu útočného boje divise.

II. Zvláštnosti organisace a řízení týlu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Návrh na nový Polní řád stanoví, že zvláštnosti organisace vojskového týlu v horském zalesněném terénu a v útočném boji záleží:

- v přiblížení armádních základen, týlových útvarů a zařízení k bojišti, ve vytvoření předsunutých oddělení armádních skladů a ve zřízení přistávacích ploch;
- v rozsáhlém použití lanových drah, soumarské dopravy a skupin nosičů, zvláště ve velehorských prostorech;
- v zesílení regulace dopravy v průsmycích, na komunikačních uzlech a na jednosměrných úsecích;
- ve zřízení stanic technické pomoci na pochodových osách;
- v zabezpečení vojsk různým speciálním materiálem, horským výstrojem a výzbrojí a teplým oděvem;
- v přiblížení zdravotnických zařízení k frontě a ve zřízení ohříváren a stravoven pro raněné a nemocné.

Z uvedeného ustanovení návrhu na nový Polní řád vyplývá, že hlavním činitelem majícím vliv na tyto zvláštnosti organisace vojskového týlu jsou dopravní možnosti a povětrnostní podmínky daného prostoru zalesněného terénu se všemi svými důsledky.

Na stanovení hloubky vojskového týlového prostoru v útočném boji střelecké divise v horském terénu bude mít vliv:

- ráz horského zalesněného terénu,
- počet, druh, profil a stupeň sjízdnosti přístupových a odsunových cest,
- možnost využití cest pro různé druhy dopravy a jejich kapacita,
- hustota a rozlehlost osad,
- vzdálenost armádní zásobovací základny (zásobovacích, vykládacích stanic, předsunutých oddělení polních armádních skladů),
- roční období a povětrnostní podmínky.

Hlavní zásadou při určování hloubky vojskového týlového prostoru bude přiblížit co nejvíce týlové útvary a zařízení k bojujícím vojskům.

Přibližná hloubka vojskového týlového prostoru v útočném boji střelecké divise bude se obvykle pohybovat od 10 do 15 km.

Často však mohou nastat případy, kdy střelecká divise vzhledem k nedostatku komunikací vůbec nebude mít svůj vlastní vojskový týlový

prostor. To bude hlavně v těch případech, kdy útočným pásmem několika divisí povede jen jedna vyhovující přísunová cesta. V takovém případě pak pro rozmístění týlových útvarů a zařízení jak střelecké divise, tak i útvarů divise budou stanoveny jen vyhrazené prostory a přísuny a odsuny na jednotlivé komunikace bude řídit centralisovaně armáda (střelecký sbor).

Na příklad u 1. čs. armádního sboru v SSSR na počátku roku 1945 v bojích o Liptovský Mikuláš a Malou Fatru brigády sboru neměly své vojenské týlové prostory, neboť celé zásobování záviselo jen na jedné vyhovující komunikaci Poprad, Vážec, Liptovský Mikuláš, po které se pohybovaly všechny československé a sovětské jednotky operující na ružomerském směru. O správu tohoto týlového prostoru a řízení dopravy na této jediné komunikaci dělil se týl 1. čs. sboru s týlem Sovětské armády.

V útočném boji v horském zalesněném terénu bude mít střelecká divise za výhodných podmínek zpravidla jen jednu dobrou přísunovou a odsunovou cestu pro všechny útvary divise prvního sledu. Proto dopravu na těchto cestách v týlovém prostoru divise bude řídit týl divise v součinnosti s operačním oddělením.

Rovněž na šířku vojenského týlového prostoru budou mít vliv vpředu uvedení činitelé, zejména dopravní možnosti. Proto nebude řídkým případem, kdy vojenský týlový prostor střelecké divise bude z komunikačních důvodů značně rozšířen nebo zúžen a jeho šířka v průběhu útočného boje bude měněna.

Týlový průzkum.

V útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu nabývá zvláštního významu týlový průzkum. Musí být prováděn zvláště pečlivě, a proto je třeba pro něj vyhradit dostatek času.

Hlavními úkoly týlového průzkumu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu budou:

a) Průzkum všech druhů komunikací, a to zejména s hlediska:

- určení přísunových a odsunových cest i příčných cest,
- stanovení sjízdnosti jednotlivých cest pro jednotlivé druhy dopravy,
- rozsahu potřeby úpravy cest, a to zejména přechodů a soutěsek,
- možnosti závalů zřícením skal, závějemi a lavinami,
- vyhledání objížděk, výhybek a míst pro příprěže a překladiště,
- stanovení úseků na přísunových a odsunových cestách, které nutno strážiti,
- určení míst pro rozmístění technických zařízení na cestách (stanice technické pomoci, ohřívárny, výdejny PHM atd.).

b) Průzkum vhodných prostorů pro rozmístění týlových útvarů a zařízení jak divisí, tak i útvarů divise.

c) Průzkum možností těžby z místních zdrojů a v součinnosti s ženíjním náčelníkem možnosti zásobování nezávadnou vodou.

d) Zdravotnický průzkum, zejména hygienicko-epidemiologický, odsunových možností atd.

e) Veterinární průzkum.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat studiu budoucího týlového prostoru v hloubce nepřátelské obrany. Náčelník týlu divise musí podrobně studovat tento budoucí týlový prostor nejen z mapy, ale i z leteckých snímků i výsledkem zajatců, zejména s hlediska komunikací. Za tím účelem musí vejít v těsnou součinnost se zpravodajským oddělením divise a s ženijním náčelníkem. V průběhu útočného boje je pak nezbytné vysílat týlový průzkum hned za útočícími vlastními jednotkami a vést jej nepřetržitě.

Je povinností náčelníka týlu divise, aby týlový průzkum pečlivě organizoval, neprováděl ho šablonovitě a řídil ho podle konkrétních zvláštností terénu útočného pásma divise v souladu s bojovým úkolem, zámyslem velitele a v součinnosti s veliteli (náčelníky) druhů vojsk a služeb.

Často bude velmi nutné, aby alespoň předběžný týlový průzkum byl prováděn již před zpracováním informační zprávy náčelníka týlu divise, aby tato zpráva mohla již být konkrétní podle zvláštností daného terénu.

Týlové útvary a zařízení budou zpravidla rozmisťovány podél cest, vodních toků, roklí a na styku úseků druhů dopravy.

Při tom je třeba týlové útvary a zařízení rozmisťovat tak, aby každý útočný směr divise byl samostatně zabezpečen potřebnými materiálními prostředky, zdravotnickými i veterinárními, opravami i odsuny, při čemž jádro týlových útvarů a zařízení umísťujeme co možná na křižovatkách cest k zachování možnosti manévru z jednoho směru na druhý.

Dílenská a odsunová zařízení bude nutno přiblížit co nejvíce k bojujícím vojskům.

Rozmístění týlových útvarů a zařízení v horském zalesněném terénu se vyznačuje těmito dalšími zvláštnostmi:

- divisní a plukovní sklady, po případě přechodné sklady nebo překla-diště rozvinují se na stycích přísnových armádních a plukovních úseků nebo na stycích úseků různých druhů dopravy, kde též obyčejně zřizujeme etapy zdravotnického a veterinárního odsunu a podle potřeby odpočívárny, ohřívárny, stanice technické pomoci a p.;
- všechna týlová zařízení rozvinujeme ve větší blízkosti k bojujícím vojskům, při čemž se řídíme vzdálenostmi vyjádřenými v časových jednotkách pro možný druh dopravních prostředků v daném terénu;
- k umístění týlových útvarů a zařízení využíváme staveb, jeskyň, zemljanek a p., při čemž místa rozmístění volíme tak, aby byla chráněna před zřícením skal, kamenných a sněhových lavin, aby nebyla v rozsahu rozvodnění potoků a řek a aby usnadňovala ochranu a obranu;
- pro zabezpečení jednotek divise útočících na jednotlivých směrech mohou se dopravní, zdravotnické a ostatní týlové útvary a zařízení částečně přidělit podřízeným útvarům a týlové jednotky těchto útvarů mohou zesílit týly pěších praporů a p.; v takovém případě přisunuje divise materiál až do praporečnických bojových výdejen.

Týlové útvary a zařízení divise se v útočném boji v horském zalesněném terénu rozvinují asi v těchto vzdálenostech od čáry dotyku:

- dělostřelecký a proviantní sklad divise 8 až 10 km v jednom nebo více místech podle útočných směrů divise;

- sklad PHM s divisním dopravním automobilním praporem na směru hlavní přísunové cesty ve vzdálenosti 10 až 12 km;
- divisní obvaziště ve vzdálenosti 3 až 3½ hodiny dosunu od čáry dotyku v prostoru vyústění odsunových cest od bojujících jednotek na hlavní odsunovou cestu divise; podle potřeby může být rozděleno k zabezpečení dvou oddělených směrů útoku;
- divisní veterinární ošetrovna v prostoru proviantního skladu divise; podle potřeby může předsunout na hlavní odsunovou cestu dočasnou veterinární sběrnou;
- divisní polní pekárna se umísťuje poblíž divisního proviantního skladu v místě s dostatkem dobré pitné vody a dříví a výjimečně může být rozdělena k zabezpečení dvou komunikačně oddělených směrů;
- divisní sklad výstroje a divisní intendantní dílna při zadní hranici vojskového týlového prostoru poblíž hlavní přísunové cesty.

Plukovní týlové jednotky se zpravidla rozmísťují asi v těchto vzdálenostech od čáry dotyku:

- plukovní bojová výdejna ve vzdálenosti odpovídající 2 až 2½ hodinám cesty,
- plukovní veterinární ošetrovna v prostoru plukovních skladů,
- plukovní obvaziště ve vzdálenosti odpovídající 1 až 1½ hodiny potřebné k odsunu,
- plukovní sklad proviantu, intendantního a technického materiálu ve vzdálenosti 6 až 8 km.

Všechna uvedená data jsou jen přibližná a nelze jich používat jako šablony. Rozhodujícími činiteli budou vždy konkrétní podmínky daného úkolu a terénu.

Pro řízení týlu divise v horském a zalesněném terénu je nutné, aby jak velitel divise, tak i náčelník týlu zhodnotil důkladně úkol divise pro zabezpečení útočného boje a týlovou situaci, při čemž je nutno vzít v úvahu všechny zvláštnosti terénu útočného pásma divise, úkolu divise a předvídaného průběhu boje.

Tyto úvahy se odrážejí již v pokynech velitele divise pro zpracování informační zprávy náčelníka týlu.

Pokyny velitele divise budou směřovat zejména k ujasnění těchto otázek:

- přísunových a odsunových a příčných cest, jejich jakosti a způsobů dopravy na jednotlivých úsecích dopravy jak na vlastním území, tak i na území nepřítele;
- vlastních možností dopravy podle jednotlivých způsobů dopravy;
- odůvodněných požadavků na přidělení speciálních dopravních prostředků (hipomobilních, soumarů, nosičů a p.) a jejich přidělení útvarům;
- časovým možností soustředění doplňkových zásob materiálních prostředků vzhledem k možnostem dopravy;
- návrh spotřeby PHM vzhledem ke stavu cest a povětrnostním poměrům;
- požadavků na pracovní síly pro úpravu komunikací, po případě jiných staveb, pro obsluhu překladišť a p., a to jak v přípravném období, tak i v průběhu útočného boje;
- požadavků na střežení komunikací nebo ozbrojených doprovodů, na ochranu a obranu týlu;

- požadavků na přidělení speciálního intendantního materiálu;
- návrh na organisaci zdravotnické a veterinární služby;
- návrh na umístění týlových útvarů a zařízení a jejich přemístění v průběhu boje;
- návrh na organisaci přísunu a odsunu v průběhu útočného boje.

Velitel divise musí dát náčelníkovi týlu pro zpracování informační zprávy mnohem více času než v normálních podmínkách a v přípravném období útoku vyslechne i několikrát náčelníka týlu o průběhu příprav materiálního zabezpečení.

V závěru informační zprávy musí náčelník týlu správně a konkrétně zhodnotit, zdali s danými prostředky může zabezpečit soustředění zásob do hodiny pohotovosti týlu a jak bude zabezpečeno vedení útočného boje. Při tom je nutno, aby vzal v úvahu i povětrnostní podmínky, které v horském zalesněném terénu podléhají náhlým změnám, mohou velmi ztížit a někdy i dočasně znemožnit dopravu a způsobit zvýšenou fyzickou námahu vojsk.

Velmi často budou mít požadavky materiálně technického zabezpečení vliv i na délku přípravného období a mohou dokonce nastat i případy, kdy možnosti materiálně technického zabezpečení budou mít vliv na rozhodnutí velitele, co se týče volby směru hlavního nebo pomocného úderu i stanovení bližších, dalších úkolů dne v souhlase s tím, aby i během útoku bylo zabezpečeno plynulé, včasné a dostatečné zásobování vojsk.

Úkoly týlu divise, stanovené v rozhodnutí velitele, budou rozvedeny mnohem podrobněji než pro útočný boj v normálním terénu, zejména co se týče organisace přísunů a odsunů jak v přípravném období, tak i během útoku.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat stanovení úkolu týlu, jestliže divise útočí v širším pásmu na několika vzájemně oddělených směrech a je-li nutno plánovat samostatné materiálně technické zabezpečení jednotlivých směrů bez možnosti manévru zásobami materiálních prostředků a týlových zařízení podél fronty.

Naopak při útoku divise v útočném pásmu, kde střelecké pluky prvního sledu mají k dispozici jen jedinou cestu ve svém pásmu, bude úkolem náčelníka týlu divise, aby v součinnosti s operačním oddělením štábu centrálně řídil dopravu na této komunikaci.

Rovněž bude důležité pečlivě uvážit a propočítat úkoly týlu pro materiálně technické zabezpečení jednotek divise, provádějících obejití nebo útočících na obchvatném směru, což vyžaduje vyššího tempa útoku než u jednotek útočících čelně.

Totéž platí o týlovém rozkaze.

Sestavení plánu organisace týlu a materiálně technického zabezpečení vyžaduje zvláštní pečlivosti. Budou to zejména otázky přísunových a odsunových cest, samých přísunů, a odsunů, organisace přísunů a zdravotnického a veterinárního zabezpečení a ochrana a obrana týlu zejména v průběhu útočného boje, které musí být propracovány do všech podrobností, hlavně pro první den boje. Během boje musí být neustále přizpůsobovány skutečnému vývoji situace.

Velkého významu nabývá součinnost mezi týlem a štábem divise, s náčelníky druhů vojsk, zejména s ženijním náčelníkem, v otázce komunikací a samozřejmě i uvnitř týlu.

Všichni funkcionáři týlu musí být dobře seznámeni s plánem vedení útočného boje a neustále sledovat skutečný vývoj situace, aby mohli

správně do všech podrobností předvídat potřeby vojsk a včas organisovat opatření k materiálně technickému zabezpečení útoku, neboť v průběhu útočného boje v horském zalesněném terénu bude zpravidla velmi obtížné provést v krátkém čase manévry materiálními prostředky.

Týlový velitelský sled umísťujeme obvykle v prostoru hlavních divisních skladů. Za útočného boje bude výhodné, aby náčelník týlu často dlel na velitelském stanovišti štábu divise, odkud na základě včasných zpráv o vývoji situace může nejlépe řídit činnost týlu.

Spojení v týlu v horském zalesněném terénu má zvláštní důležitost a musí být zajištěno jak technickými, tak i pohyblivými pojítky. Z technických pojítek budou to zejména radiové spojení, směrová a optická pojítka, nebude-li tomu horský zalesněný terén bránit. Linkové spojení bude často ohrožováno činností záškodníků.

Použití pohyblivých pojítek, zejména motocyklů, jezdců a p., bude ztěženo menší rychlostí pohybu na těžko sjízdných cestách a někdy i nepříznivými povětrnostními podmínkami.

Zvláštní péči je nutno věnovat spojení v týlu za útočného boje, kdy radiové spojení a směrová pojítka budou nejméně výhodnými druhy spojení. Velmi by se uplatnily vrtulníky pro vysílání styčných orgánů.

Organisace a řízení týlu v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu klade vysoké požadavky na organisaci schopnosti týlových pracovníků a vyžaduje důkladného zhodnocení všech zvláštností bojového úkolu divise, daného terénu, povětrnostních podmínek a tvůrčí iniciativy k včasnému vyřešení všech otázek materiálně technického zabezpečení.

III. Zvláštnosti dopravy v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Zásadou je přiblížit armádní sklady co nejblíže vojskům.

Nedostatek železnic a výkonných automobilních silnic v horském zalesněném terénu nedovolí často armádě splnit tento požadavek.

Jsou-li v útočném pásmu armády úzkokolejné železnice (lesní dráhy), může jich armáda použít ke zřízení zásobovacích stanic nebo vykládacích stanic hlavních druhů materiálu. Není-li ani jich, zřizuje armáda zpravidla poblíž zadní hranice vojskového týlu předsunutá oddělení polních armádních skladů na hlavních přísunových cestách, z kterých pak divise provádějí zpravidla přísun vlastními dopravními prostředky.

I v horském terénu platí zásada přísunu „od sebe“.

Proto budou armádní dopravní prostředky (automobilní) i v horském zalesněném terénu zpravidla zasazeny na armádním přísunovém úseku, divisní (automobilní, hipomobilní) na divisním přísunovém úseku.

Ale vzhledem k různorodosti sjízdnosti cest a tím i k používání různých druhů dopravních prostředků na jednom přísunovém směru bude třeba organisovat ve vojskovém týlovém prostoru a někdy i v armádním týlovém prostoru podle skutečného stavu cest dopravní úseky automobilní, hipomobilní, soumarské, nosičů materiálu, lanových drah a pod.

Na styku úseků různých druhů dopravy zřizují se překladiště a co možná zároveň divisní, plukovní a praporeční bojové výdejny, po případě podle potřeby dočasné sklady nebo jen skládky.

Přísun zásob a materiálu po cestách v horském zalesněném terénu

organisuje se tedy podle stavu sjízdnosti cest a možnosti rychlosti pohybu v jednotlivých úsecích a podle výkonnosti překladišť.

Zvláště důležité je předvídat a plánovat organisaci přísunu materiálních prostředků i odsunů během útočného boje na základě získávání všech zpráv o sjízdnosti komunikací a možnosti jejich rychlé obrany.

K přísunu využíváme i ve vojskovém týlu všech druhů dopravních prostředků, a to:

- železnic, úzkokolejných a lesních drah,
- lanových drah (zřízených už nebo nově zřízených),
- automobilních dopravních prostředků,
- traktorů kolových a pásových,
- hipomobilních vozů a kar, v zimním období sání,
- soumarů, po případě koní, mul, oslů, jaků a velbloudů,
- prostředků z místních zdrojů, selských vozů a kar všech druhů, sání, selských potahů a p.,
- smyků,
- prostředků vzdušné dopravy a j.

Rychlost dopravy pohybu dopravních sledů při plánování přísunů a odsunů nekalkulujeme podle kilometrů, nýbrž podle času, který dopravní sled potřebuje k projetí daným úsekem cesty vzhledem na její stoupání, klesání, sjízdnost prostoru a p.

Velmi pečlivě je třeba provést tyto kalkulace pro vedení útočného boje se zřetelem na předvídané tempo útoku a podle toho zabezpečit přísun dostatečným počtem dopravních prostředků odpovídajícího druhu.

Základní údaje pro časovou kalkulaci pohybu v horském zalesněném terénu obsahuje následující tabulka:

Druh cesty	Možný pohyb	Šířka vozovky	Stoupání	Průměrná rychlost pohybu	Průměrný denní výkon
pěšina	jednotlivě místy ve dvojicích	0,4 až 0,8 m	do 25 až 30 i více stupňů	0,5 až 1,0 km/hod.	
soumar-ská pěšina	na soumarech	1,5 m	do 20° (při stoupání, přes 20° nutno soumarům pomoci)	2,4 až 4 km/hod.	15 až 20 km
horská stezka	horský úzkorozchodný transport	2,2 m	do 15°, na menších úsecích až do 18°	3 až 3,5 km/hod.	20 km
lesní horská zteзка	hipomobilní vozy, hipomobilní dělostřelectvo	3 až 3,5 m	do 10°, zřídka až do 12°	4 až 5 km/hod.	15 až 30 km
automobilní cesty	všechny druhy dopravních prostředků	4 m jednosměrný pohyb; 6 m dvousměrný pohyb	5 až 6° (místy i do 8 stupňů)	10 až 25 km/hod.	150 až 200 km

Na jednom přísunovém (odsunovém) směru může být podle stavu cest organisován kombinovaný přísun, a to

- automobilní doprava na silnicích nebo na upravených polních a lesních cestách;
- traktorová doprava na těžších úsecích, kde nemůže být použito automobilní dopravy;
- hipomobilní doprava na užších cestách s těžším horským profilem;
- doprava na soumarech na úzkých soumarských pěšinách;
- lanových drah na strmých úsecích bez cest a pěšin;
- nosičů na všech úsecích, kde není možno použít jiných druhů dopravy;
- vzdušná doprava tam, kde jde o rychlé zabezpečení vojsk bojujících na samostatných směrech, v bezcestném prostoru nebo v případech, kdy přísunové a odsunové cesty jsou odříznuty nepřítelem.

Při organisování kombinovaného přísunu je třeba počítat s tím, že se při vstupu do horského zalesněného terénu budou stupňovat dopravní potíže, při čemž se výkonnost všech druhů dopravních prostředků bude snižovat.

Aby bylo zabráněno poruchám v dopravě nahromaděním dopravních prostředků v místech styků jednotlivých druhů dopravy, zřizují se ve vhodných místech překladiště.

Jednotlivé cesty se upravují a podle potřeby se stavějí nové cesty a pěšiny. Na místech, kde hrozí zavalení cest zřícenými skalami, lavinami nebo sněhovými závějemi, zřizujeme zábrany.

Pro zvýšení pojízdnosti a životnosti vozidel navlékají se na kola aut pásové řetězy, vozy se vybavují silnými brzdami a soumaři nosnými sedly se zadržovacími provazy. Doprava materiálu na soumarech bez nosného sedla není přípustná. Náklad soumarů je třeba ze tří čtvrtin rozmístit na bocích sedla a jednu čtvrtinu na hřbetě. Náklad uložený na sedlový rám musí být připevněn k sedlu soumarskými řemeny, provazy nebo upinadly.

Zvláštní význam pro uskutečnění rychlých přísunů a odsunů má vzdušná doprava, která někdy může být nejen doplňujícím, ale často i jediným prostředkem pro zásobování vojsk a odsun raněných, zejména za útočného boje.

Vyhledávat a podle potřeby upravovat přistávací plochy pro letouny v útočném boji v horském zalesněném terénu je povinností všech velitelů, štábů a zejména náčelníků týlů a všech týlových funkcionářů. Tam, kde není možné upravit dostatečně velkou přistávací plochu, používá se s výhodou vrtulníků nebo shazování zásob pomocí padáků nebo bez padáků, což zvláště v zimě za hlubokého sněhu může být prováděno z malých výšek.

K zabezpečení manévru dopravními prostředky, zásobami a týlovými útvary a zařízeními na jednotlivé útočné směry divise zřizují se příčné cesty.

Jednosměrná doprava na cestách horského zalesněného terénu, zejména za útočného boje, bude pravidlem.

V úsecích cest s prudkým stoupáním je nutno organisovat příprěže nebo lanová zařízení k vytahování vozidel.

Sama regulace dopravy vyžaduje mnohem větší péči než v normálním terénu. Základním požadavkem je přísná dopravní a regulační kázeň.

Regulační jednotku týlu bude nutno zesílit podle potřeby regulace. Někdy bude nutno organisovat regulační jednotky i u střeleckých pluků z počtu bojových jednotek pluku.

- Při organisaci regulace v horském zalesněném terénu je nutno
- vzít v úvahu všechny úseky dovolující dvojsměrnou dopravu (s vyhýbáním);
 - zabezpečit plynulý pohyb dopravních sledů a jednotlivých vozidel zesíleným hlídkováním pořádkových regulačních orgánů;
 - věnovat zvýšenou pozornost plynulému pohybu dopravních sledů;
 - provoz v horských sedlech na svazích obrácených k nepříteli podle potřeby maskovat a v noci zakázat jízdu se světlem.
- Na všech cestách je nutno provést
- označení všech nebezpečných míst, zataček, křižovatek, prudkých stoupání a klesání, od nepřitele viditelných a postřelovaných míst a pod.;
 - na křižovatkách umístit ukazatele, po případě směšníky;
 - na jednosměrných cestách v úsecích, kde pro nedostatek cest je nutno organisovat střídavou dopravu v obou směrech, zřídit regulační hlídky k řízení střídavé dopravy;
 - na vodních tocích označit brody víchy, odstranit ze dna velké kameny a připravit záchranné čluny.

Regulační stanice se v horách zpravidla zřizují na úsecích cesty v délce jen asi 15 až 20 km.

Na cestách je třeba zřizovat stanice technické pomoci, výdejny PHM, ohřívárny, stravovny a zdravotnické a veterinární ošetrovny ve vzdálenostech podle potřeby.

Aby se předešlo ucpání cest, je třeba organisovat rychlé odklizení poškozených a nepojízdných vozidel. K tomu je nutno organisovat soustavné pozorování cest a vyprošťovací hlídky. Po cestách je třeba provádět hlídkování letučkami technické pomoci.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat povodňovým opatřením. Na vodních tocích je třeba ve vhodných místech zřídit povodňové hlídky vybavené spojkami. Měřit výšku vodní hladiny je třeba dvakrát denně, a dojdou-li meteorologické zprávy o možnosti povodně, každé dvě hodiny.

Dopravní potíže jsou jedním z rozhodujících činitelů pro činnost týlu divise v horském zalesněném terénu, které se budou stupňovat zejména za útočného boje, kdy malý počet sjízdných cest bude ustupujícím nepřítelem, zejména v obtížných úsecích, rozrušen. Proto bude plánovitě krajní využití všech druhů dopravních prostředků, organisace dopravy a neustálý průzkum rozhodující pro splnění úkolů materiálně technického zabezpečení útočného boje střelecké divise.

IV. Zvláštnosti zásobování některými druhy materiálních prostředků v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu

Ze zvláštností horského zalesněného terénu vyplývají i zvláštnosti organisace zásobování, zejména intendantním materiálem, proviantem a PHM.

Výstroj vojsk nesmí být příliš těžký a vojska bude třeba zvláště ve vyšších horských polohách zásobovat teplým oděvem, teplým prádlem, po případě teplými přikrývkami. V zimě bude třeba jednotky vybavit svetry, kuklami, šálami, vatovanými obleky a válenkami. Část jednotek,

zejména průzkumné jednotky a předsunuté odřady, bude nutno vybavit v zimě lyžemi, sněžnicemi, bílými maskovacími plášti a sáněmi. Speciální horské oddíly určené pro boj v těžko přístupném horském terénu budou vybaveny zvláštním horolezeckým výstrojem.

Zvláštní péči je třeba věnovat hygieně obouvání a ošetřování obuvi, která se na horských kamenitých stezkách a v bahnitém terénu velmi rychle opotřebovává.

V zásobování proviantem bude často třeba vydávat suché dávky a koncentráty, zejména pro ty jednotky, k nimž je obtížná doprava nebo které zvláště za útočného boje budou pro nemožnost dopravy z pravidelného přísunu vůbec vyloučeny. Tento způsob zásobování pro menší objem a váhu denní dávky potravin, zjednodušuje přípravu a dovážení stravy a umožňuje vojskům, zvláště za útoku, zvýšit množství nesených zásob, aniž se zvýší zatížení vojáka. Při vydávání konzerv a koncentrátů je nutno též vydávat vitamin C, aby se zabránilo onemocnění kurděmi. K zvýšení kalorické hodnoty stravy je třeba též vydávat zvýšenou dávku cukru a tuku.

Není-li možný plynulý a včasný přísun chleba, zvláště v přípravném období útoku, z divisních polních pekáren, je třeba organisovat pečení chleba u divisních útvarů využitím místních prostředků (selských pecí) nebo v improvisovaných pecích.

Ve Veliké vlastenecké válce za bojů na Kavkaze, kdy přísun chleba nebyl možný, bylo u útvarů prvního sledu používáno k pečení chlebových placek vypálených benzinových sudů. Později bylo používáno předem důkladně vypálených cisteren, v nichž byly vyřezány potřebné otvory. Takto zhotovené improvisované pece byly zdokonalovány dále obložením kamením a hlínou, aby déle držely teplo, a zkonstruováním různých improvisovaných ventilátorů byla v těchto pecích řízena teplota a tak urychlováno pečení chleba.

V této fázi bojů na Kavkaze nemohla být vytěžena z místních zdrojů ani přísunuta z hloubky čerstvá zelenina. Proto byly u pluků organisovány skupiny ke sběru jahod, planého ovoce, šípků, divokého česneku a p., aby bylo zabráněno onemocnění kurděmi. Pro zpestření stravy lovili nejlepší odstřelovači zvěř.

Těchto zkušeností Sovětské armády bude moci být využito především v přípravném období útoku nebo obrany.

K přípravě stravy bude často nutno přidělovat polní kuchyně přímo rotám. Přísun potravin a krmiva k nim budou provádět mnohdy přímo pluky. V nepřístupných místech a u odloučených a menších skupin bojujících jednotek bude třeba připravovat stravu ve varnicích, po případě v kotlicích. Proto bude nutno jednotky ve zvýšeném počtu vybavit varnicemi, kotlíky a thermosy.

U 1. čs. armádního sboru v SSSR při bojích o Duklu bylo používáno k dopravě stravy bojujícím jednotkám ukořistěných kulometných kar, na které se nakládaly thermosy, varnice i jiné nádoby s připravenou stravou.

V bojích v horském zalesněném terénu je zvlášť důležité, aby za všech okolností byla vydávána dvakrát denně teplá strava. Dodržování výdeje teplé stravy musí být předmětem stálé péče a musí být stále kontrolováno nejen funkcionáři týlu, nýbrž i všemi veliteli.

Výroba masa bude se často provádět porážkou u útvarů, především z dobytka vytěženého z místních zdrojů. Dávky masa mohou být též v přípravném období útoku doplňovány výtěžkem z organisovaného lovu

divoké zvěře, při čemž je však třeba dbát zvýšené opatrnosti vzhledem k bestiálním způsobům vedení biologické války (možnosti infikování zvěře).

V horách chudých na vodu, nebo jsou-li prameny a jiné vodní zdroje otráveny, je nutné organisovat zásobování pitnou vodou. V takových případech bude nutno divisi i její útvary vybavit dopravními prostředky k zásobování vodou, jako cisternami na vodu, sudy, plátěnými vědry, vaky a p.

Zjišťování vodních zdrojů provádí ženijní vojsko; za nezávadnost vody odpovídá zdravotnická služba.

Zvláštní opatrnost je třeba věnovat vodním tokům tekoucím od nepřitele, protože budou často nepřítelem otráveny.

Aby byl při vedení útočného boje zabezpečen plynulý a včasný přísun potravin, je třeba v přípravném období útoku vytvořit co nejbližší k frontě (v plukovních skladech a po případech u praporů) dostatečné zásoby potravin na celou hloubku útočného boje. Tím bude za útoku podstatně zkrácena délka přísunu.

Úkolem zásobování PHM v útočném boji střelecké divise v horském zalesněném terénu je zásobovat jak v přípravném období, tak i za útočného boje všechny tanky a samohybná děla, automobilní a traktorové dopravní prostředky, motory lanových drah a jiné výbušné motory.

Spotřeba PHM vzhledem k stoupání a kvalitě cest v horském zalesněném terénu je značně vyšší než v terénu normálním a značně stoupá, zvláště v zimě na zasněžených cestách.

Pro výpočet spotřeby PHM je třeba vzít v úvahu opravné koeficienty, které však v těžkých horských podmínkách nejsou vždy spolehlivými ukazateli spotřeby PHM. Tak na příklad u 1. čs. armádního sboru v roce 1944 v Karpatech spotřebovala tažná vozidla dělostřelectva na přesun v těžkém rozbláceném terénu na vzdálenost 20 km celou jednu náplň PHM.

Zvláštní péči je třeba věnovat technickému udržování vozidel, aby jejich špatný stav zbytečně nezaviňoval vysokou spotřebu PHM.

Pro zásobování PHM vyhovují nejlépe baňky, které je zejména v průběhu útoku možno snadno dopravovat na jakýchkoli vozidlech, na soumarech, lanovkách i nosiči a které umožňují snadnou manipulaci ve skladech a zvláště na překladištích.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat při dopravě PHM, zejména při vedení útočného boje, nepřátelským odstřelovačům. V bojích u Dukly bylo u 1. čs. armádního sboru prostříleno několik automobilních cisteren na směr Řešov, Stržysov, Krosno německými odstřelovači. Benzin vytekl.

Na křižovatkách, přísunových a odsunových cestách, překladištích a v místech, kde používáme traktorových příprěží, zřizujeme pomocné výdejny PHM.

PHM ukládáme v místech bezpečných proti vzdušnému pozorování, v zemlankách, zákopech a p., chráněných proti střepinám pum, granátů, min a úlomkům skal, aby proděravěním nádob nedošlo k zbytečným ztrátám. Ve vyšších horských polohách a v zimě je třeba organisovat zásobování speciálními zimními oleji a mazadly a nemrznucími přísadami do chladičů.

V. Zvláštnosti zdravotnické a veterinární služby

Také zdravotnické zabezpečení útoku střelecké divise v horském zalesněném terénu se vyznačuje některými charakteristickými zvláštnostmi. Jsou to zejména:

- nutnost zesílení zdravotnických prostředků divise jak zdravotnickým personálem, tak i speciálními horskými odsunovými prostředky;
- potřeba decentralisace zdravotnických zařízení na jednotlivé směry útoku;
- požadavek přiblížit léčebně odsunová zařízení co nejbližší k útočícím jednotkám, což zpravidla zalesněný terén umožňuje;
- organisování lékařské pomoci v odpočívárnách a ohřívárnách na cestách;
- preventivní ochrana vojsk před horskými nemocemi a v zimě před omrzlinami a sněhovým oslněním nebo i slepotou;
- zvýšení počtu zranění od střepin a úlomků skal.

Plukovní obvaziště rozvíjíme zpravidla ve vzdálenostech 1 až 1½ hodiny od čáry dotyku na styku odsunových cest vedoucích od praporů. Divisní obvaziště pak ve vzdálenosti do dvou hodin odsunu od plukovních obvazišť na odsunové cestě co možná sjízdné pro auta nebo alespoň pro hipomobilní vozy a na styku odsunových cest od střeleckých pluků.

Vede-li od pluků prvního sledu jen jedna odsunová cesta, bude výhodné, budou-li plukovní obvaziště rozvíjena postupně za sebou a budou-li se v průběhu útoku v hloubce nepřátelské obrany vzájemně překračovat. Této způsobu s postupným překračováním divisních obvazišť bude použito, je-li pro dvě útočící divise k dispozici jen jedna odsunová cesta. Toto postupné střídání obvazišť bylo s výhodou použito u 1. čs. armádního sboru v bojích o Duklu u 1. a 3. brigády.

Útočný boj vedený na oddělených směrech bude často vyžadovat dělení divisního, někdy i plukovního obvaziště k zabezpečení jednotlivých směrů.

Zesilování nižších léčebně odsunových etap zdravotnickými silami a prostředky vyšších etap bude pravidlem.

Počet bojových ztrát vzhledem k rázu horského zalesněného terénu s množstvím zakrytých prostorů a úkrytů bude zpravidla menší než v normálním terénu. Zvyšuje se však počet raněných střepinami granátů, min a pum vybuchujících v korunách stromů a od úlomků skal, jakož i počet úrazů v těžce dostupném terénu. Naproti tomu počet nemocných vzhledem k drsnému horskému podnebí bývá větší než za normálních terénních podmínek.

Vzhledem k snížené schůdnosti horských cest je třeba počítat s tím, že i část chodících lehce raněných bude potřebovat doprovod.

Horský zalesněný terén velmi ztěžuje vyhledávání raněných, proto má velký význam svépomoc a vzájemná pomoc. K vyhledávání raněných v nepřehledném terénu se s výhodou používá cvičených psů.

Odsun raněných a nemocných v obtížném terénu vyžaduje účelné organisace a přípravy. Pěšiny a cesty je třeba upravit pro odsuny, odsun provádět podle sjízdnosti cest kombinací různých dopravních prostředků, nosičů raněných, dvojic soumarů (nosítka upevněna mezi dva soumary), hipomobilních vozů a kár, lanových drah, v zimě sání, smykových loděk a p. Na špatných cestách a ve vyšších horských polohách, kde ranění

trpí pro špatnou schůdnost cest a chlad, je třeba organisovat stanice zdravotnické pomoci (převaziště) se stravovací stanicí a ohřívárnou. Zřizujeme ji obyčejně v prostoru překladišť raněných na stycích různých druhů odsunové dopravy.

Možnost manévru zdravotnickými odsunovými prostředky, zejména za boje, bývá pro omezený počet rokádních cest značně omezena, a proto je třeba již v přípravném období útočného boje předem plánovat zabezpečení jednotlivých odsunových směrů v míře odpovídající plánu vedení útočného boje.

Zvláštnosti horského zalesněného terénu dokazují, že zdravotnická služba divise musí být pro zabezpečení útočného boje zesílena a musí si vytvořit zálohy odborného zdravotnického personálu, nosičů raněných a speciálních horských dopravních prostředků.

Veterinární zabezpečení útočného boje v horském zalesněném terénu je charakterisováno těmito zvláštnostmi:

- značně zvýšeným počtem zvířat (koní, soumarů i psů) u divise;
- nutností zesílení veterinárních sil a prostředků divise;
- rozdělením sil a prostředků veterinární služby na jednotlivé útočné směry podle počtu zvířat použitých na těchto směrech;
- rozmisťováním sil a prostředků veterinární služby hlavně na stycích automobilního, hipomobilního a soumarského dopravního úseku;
- přiblížením veterinárních zařízení co nejbližší k frontě a organisací veterinárních kontrolních míst k ošetření zvířat na odsunových cestách.

Zvláštní péči je třeba věnovat preventivní ochraně zvířat vzhledem k náhlým změnám teploty, k chladné vodě napájecích zdrojů, k jedovatým rostlinám, k používání soumarských sedel a k připevňování nákladů na ně a k zranění koní od ostrých kamenů a p.

U kování koní je třeba věnovat zvláštní pozornost časté výměně opotřebovaných ozubů.

Odsun koní se provádí pěšky ve skupinách a s maximální denní délkou odsunu do 20 km a rychlostí 2 km/hod.

Odpočinky koní na odsunu jsou častější, při stoupání po 15 až 20 minutách, při sestupech po půl až jedné hodině.

Během vedení útočného boje vysunují se na každý útočný směr odsunové veterinární čety a u pluku veterinární obvaziště.

Při přemístění veterinárních odsunových zařízení za útoku mohou raněná zvířata zůstat na místě až do příchodu armádních veterinárních odsunových prostředků.

VI. Ochrana a obrana týlu

Zpravidla širší útočné pásmo divise s mezerami mezi útočícími jednotkami, zvláště za útoku, a pokrytost terénu poskytují nepříteli možnost napadnout týlové jednotky. Budou to menší skupiny zbytků nepřítelů, ponechání záškodníků nebo vzdušné výsadky, jejichž úkolem bude ztěžovat zásobování útočících jednotek.

Horské cesty, zejména křižovatky, přechody přes vodní toky, údolí a úžlabiny, soutěsky a průsmyky, budou vyhledávaným cílem nepřátelského dělostřelectva, řízených střel a letectva.

Vzhledem k těmto zvláštním podmínkám horského zalesněného terénu vyžaduje ochrana a obrana týlu zvláštní pozornosti.

Objekty ochrany a obrany ve vojskovém týlu budou:

- divisní a plukovní sklady a ostatní týlová zařízení,
- křižovatky cest, soutěsky, průsmyky a p.,
- styky přísunových a odsunových cest a překladiště na nich,
- obtížné úseky cest, kterým se nelze vyhnout,
- dopravní sledy a podobně.

K zabezpečení ochrany a obrany vojskového týlu použijeme:

- všech příslušníků a zbraní týlových útvarů a zařízení,
- částí bojových jednotek určených velitelem k ochraně a obraně týlu,
- protivýsadkové zálohy proti větším výsadbám,
- vhodných míst pro rozmístění týlových jednotek útvarů a zařízení, které usnadňují ochranu a obranu,
- všech druhů zátarasů,
- jednotek protiletadlového dělostřelectva a kulometů, které byly k obraně týlu přiděleny.

V průběhu útočného boje je třeba věnovat zvláštní pozornost obraně a ochraně přísunů a odsunů. Zásobovací sledy bude nutno podle potřeby vybavit ozbrojeným doprovodem nebo přísunové cesty chránit hlídkováním.

Závěr

Materiálně technické zabezpečení útočného boje střelecké divise v horském zalesněném terénu vyžaduje veliké iniciativy a vynalézavosti všech funkcionářů týlu v organisaci a činnosti týlu, jakož i od velitele divise a velitelů (náčelníků) druhů vojsk zvýšené odpovědnosti a pozornosti k materiálně technickému zabezpečení útočného boje.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války i z války v Koreji dokázaly, že v horském zalesněném terénu může bojovat každá dobře vycvičená střelecká divise; je však třeba uvážit všechny zvláštnosti horského zalesněného terénu a čelit jim zvláštními opatřeními a prováděním zvláštní přípravy vojsk pro boj v horách.

Prameny:

Návrh na nový Polní řád,

Týl-I-1.

Pěch-II-13,

Zkušenosti příslušníků 1. čs. armádního sboru z bojů v Karpatech, Zakrutkin, Kavkazský deník (beletrie).

Poznámka autora:

V tomto pojednání není řešena otázka technického zabezpečení, což vyžaduje zpracování samostatné práce.

DISKUSE

NĚKTERÉ OTÁZKY VOJENSKÉ TERMINOLOGIE

(K článku kapitána Švarce otištěnému ve 4. čísle VM 1954 a k vývoji termínů našich nových řádů a předpisů. Zteč a protizteč)

Major Ing. Jaroslav Vinkler

Vydání nových řádů a předpisů znamená nejenom nové období v osvojování sovětské vojenské vědy, ale i současně předěl v oblasti tvorby naší vojenské terminologie. S obrovským bohatstvím bojových zkušeností Sovětské armády dostává se našim velitelům, studujícím a celé vojenské veřejnosti současně do rukou výsledek práce terminologické, a to v stavu takovém, jak vyplynula ze zkušeností minulých let. Změn je vzhledem k dosavadnímu stavu mnoho, a je tedy třeba o nich psát a odpovědět tak předem na možné dotazy nebo nesprávný výklad. A to je cíl mého článku.

Používám současně této příležitosti k tomu, abych zaujal v úvodu stanovisko k některým z těch problémů, které byly nastíněny v minulém čísle Vojenské mysli kapitánem Švarcem a které by měly být prodiskutovány vojenskými odborníky, především odborníky našeho vojenského školství, jichž se tyto otázky jistě velmi dotýkají.

K článku kapitána Švarce je možno říci všeobecně, že je jedním z těch, kterých je naší vojenské veřejnosti zapotřebí a který spolu s řadou autorem již uvedených článků v našem denním vojenském tisku znamená další příspěvek k zlepšení stavu této, dosud zdá se poměrně opomíjené stránky při výstavbě naší lidové armády. Jeho ústy promlouvá k nám filolog, jazykový odborník, který se svého stanoviska kriticky hodnotí stav naší současné vojenské terminologie, srovnává různé systémy tvorby terminologie, poukazuje správně na chaos, který vládne při tvorbě vojenské terminologie kapitalistických armád a současně nás seznamuje s vysoce vědeckým stanoviskem tvorby sovětské terminologie.

Vhodně je jim připomínána vázanost naší vojenské terminologické soustavy na jazyku obecném, z něhož vychází a bez jehož respektování není si možno představit odpovědnou práci na tvorbě nových termínů. Připomínka týkající se historie tvorby naší terminologie v minulých letech je poučná pro všechny ty, pro něž zavádění nových termínů, názvů, označení nebo nového slova je věcí, s níž je se možno vypořádat hravě a k níž je možno přistoupit na základě okamžitého, ne vždy šťastného nápadu, bez hlubokého a svědomitého uvážení celé problematiky.

Učitelé vojenských škol, zejména ti, kteří přicházejí ze škol sovětských, měli by dobře prostudovat stať kapitána Švarce označenou IV. Myslím, že by pak mnozí nebyli tak bezstarostní při přejímání podobných slov, jako doklad, přivlečené dělostřelectvo, stojanka atd.

Plně je třeba dále souhlasit se stanoviskem, v kterém se říká, že „pro naši nynější činnost je nám vodítkem stanovisko výboru technické terminologie Akademie věd SSSR...“. Je s ním třeba plně souhlasit nejenom proto, že toto stanovisko dává možnost opřít se o autoritu sovětských vědeckých pracovníků, ale hlavně proto, že to, co nám říkají názory sovětských pracovníků, jsou věci, s kterými nemůžeme jinak než souhlasit, poněvadž nám plně potvrzují naše pozorování, poznatky minulých let, to je poznatky, které neuznávají jiné stanovisko nežli stanovisko přísné vědecké odpovědnosti za tvorbu terminologie a jsou naprosto vhodným materiálem k vybojování pořádku v naší vojenské terminologii.

Závěrečná stať článku nám několika větami nastiňuje theoretický rozbor vytváření nové terminologie, tak jak celou otázku vidí jazykovědný odborník.

Myslím, že celý článek, i když není svým obsahem v naší vojenské literatuře obvyklý, je takového rázu, že nemůže být přehlédnut, ať již s hlediska potřeby rozšířit obzor nás vojáků ve věcech obecně vojenských, nebo s hlediska výhradně vojenského, při kterém nelze zase opominout, že jazyk ve své funkci dorozumívacího prostředku je jedním z nejdůležitějších nástrojů dávajících možnost úplné centralisace veškeré činnosti, která pak jediné může vést k úspěchu tak závažné oblasti společenského života, jako je oblast vojenská.

K úkolům, o kterých autor článku hovoří, je třeba dodat, že jazykoví vojenští odborníci musí sledovat nejenom jazykovědnou problematiku při zpracování nových řádů a předpisů, ale že si svou vědeckou publikační činností musí v tomto období výstavby armády získat takovou autoritu, která by uvedla ve známost problematiku vojenského jazyka a dokázala, že nejde vlastně o nic jiného nežli o prosazení jedné z důležitých a stále požadovaných stránek naší velitelsko-štábní praxe, t. zv. štábní kultury v jejím pravém slova smyslu.

Pokud se týká našeho současného stavu v oblasti vojenské terminologie, tak jak je tento problém možno vidět s odborného vojenského hlediska, nemůžeme jistě být plně spokojeni. Jsou zde mnohé nedostatky, které by již v současné době neměly být a ke kterým snad mohlo podle mého názoru docházet v době snad před třemi či dvěma roky.

Mám za to, že celkově je možno nedostatky dosavadního stavu rozdělit na dvě oblasti vzhledem k jejich výskytu. Jsou to především nedostatky, které se jeví mimo okruh činnosti odborných pracovníků ústředních úřadů, t. j. nedostatky, které každodenně můžeme zaznamenávat na nejrůznějších štábních a velitelsko-štábních cvičeních, při zpracovávání nejrůznější vojenské dokumentace, různých pomocných textů, přednášek, interních pomůcek a p. Sem patří také různé publikace vydávané druhy vojsk a služeb. Stav těchto písemností s hlediska použité odborné terminologie není zajisté uspokojivý, což je zřejmé každému, kdo se nad tím zamýšlí nebo kdo studuje, přednáší a má vůbec k těmto otázkám vztah. Pro objasnění bylo by možno uvést celou řadu příkladů naprostých nesprávností, není to však předmětem tohoto článku a budou se těmito otázkami zabývat jazykoví odborníci ve své publikační činnosti.

Je známo, že těchto nedostatků plynoucích z lhostejnosti k vlastnímu jazyku není ušetřeno ani naše vojenské školství a to ani nejvyšší, čili místa, kde by se tyto nedostatky neměly vyskytovat. Zde se projevuje nejvíce chyb u těch učitelů, kteří při objasňování nové problematiky

odborné nenaleznou dosti času nebo snahy poradit se s příslušnými odborníky a v případě, že nejsou tyto věci řešeny dosud vydanými oficiálními publikacemi, jako jsou řády a předpisy, někdy i dokonce proti jejich znění, přistupují bez hlubšího uvážení a ohledu k potřebám vlastního jazyka, lépe řečeno bez dostatečné úcty k němu, k zavádění terminologických nesprávností. Ilustrovat tento stav je možno na příklad průběhem diskuse vedené na stránkách interního vojenského časopisu „Vojenské akademie Klementa Gottwalda“ v prvních číslech minulého ročníku, která nejenom že je zajímavá svým průběhem, ale současně svědčí, že neuspokojivý stav terminologie tohoto druhu, t. j. neoficiální, není pozorován a kritizován jen s hlediska odborníků, ale i široké vojenské veřejnosti, v tomto případě studentské. Zde, jak známo těm, kdož tuto diskusi sledovali, bylo diskutováno o těchto problémech v souvislosti s používáním termínu „přivlečené dělostřelectvo“ jedním z profesorů akademie. Průběh diskuse, která vyplynula z oprávněných požadavků posluchačů této vysoké školy na nutnost respektování zákonitosti obecného jazyka a nutnost chápat jazyk jako prostředek dorozumívání, prokázal jasně, že otázky vojenské terminologie nejsou lhostejné těm, kdož mají porozumění pro obecné otázky a kdož se dovedou dívat na věci kolem nás nikoli očima úzkého prakticismu, nýbrž s hlediska obecné kulturního. Její průběh jistě prokázal naprosto neudržitelné stanovisko obhájců „přivlečeného dělostřelectva“, jinými slovy neudržitelnost mechanického způsobu přejímání sovětské terminologie, prováděného bez ohledu na daný stav vývoje dvou různých jazyků a vzájemný vztah jejich slovního bohatství; nehledě k tomu, že při bližším zkoumání neobstojí t. zv. „přivlečené dělostřelectvo“ nejenom po stránce všeobecné vojenské, ale dokonce ani po stránce odborné, dělostřelecké, což vyplývá jasně z obsahu nových řádů a předpisů po důkladném seznání všech vztahů, v kterých vystupuje v těchto řádech oficiálně zavedený termín „příbrany“.

Něco podobného se stále projevuje v používání takového termínu, jako je t. zv. „doklad“. Na adresu všech jeho uživatelů a obhájců uvádím, aby si uvědomili funkci slova doklad v českém jazyce, jeho význam a co se jím vyjadřuje a dále to, že zde jde o jeden z hrubých překladatelských nedostatků a o prohřešek proti českému jazyku (nehledě k tomu, že jeho uživatelé nerespektují příslušná nařízení, v kterém se užívání tohoto termínu výslovně nepřipouští).

Všechny tyto a podobné nedostatky mají jistě svoje příčiny a plynou jednak z určité lhostejnosti k těmto otázkám, jednak z neinformovanosti, kdy si původci neuvědomují, že svým nesprávným postupem nejenom způsobují chaos a zbytečnou námahu těm, kdož jsou povinni tyto nesvary odstraňovat, ale že i snižují autoritu těch, jejichž jménem věci zpracovávají a pochopitelně i autoritu vlastní. V žádném případě pak nestudovali stati soudruha Stalina „O marxismu v jazykovědě“, tím méně, že by je aplikovali na povinnosti příslušníků armády s hlediska vývoje soudobé vojenské terminologie. Jinak by nemohlo dojít k tomu, čeho jsme svědky a o čemž nám píše naši jazykoví odborníci ve vojenském tisku a což je mnohdy, ne již ovšem tak obecně známo, předmětem kritiky z řad občanstva státu, které ať již tou nebo onou formou musí nutně s vojenskou obecnou terminologií přijít do styku.

A jak odstranit tento stav? Uvědomit si potřebu odstranění těchto nedostatků, publikovat úvahy odborníků ve vojenském tisku, tak aby se dostaly ke všem příslušníkům armády, dbát na vysokou všeobecnou

kvalifikaci důstojníků působících na učitelských a řídicích místech našeho vojenského školství, respektovat vědní oblasti, které neznáme, a nevycházet mylně z toho, že jestliže používám českého jazyka k vzájemnému dohovoru, že jsem oprávněn a kvalifikován k tomu, abych bez odborné porady zaváděl ve škole či na jiném místě novou terminologii atd.

K druhé oblasti nedostatků, možno dodat relativních nedostatků, současného vývoje vojenské terminologie můžeme počítat změny, ke kterým dochází v našich oficiálních publikacích, jako jsou řády, předpisy a pomůcky vydávané v nynější době pod souhrnným názvem služební knihy nebo služební pomůcky československé lidové armády. Je skutečností, že ke změnám dochází a že tyto změny jistě nejsou s hlediska uživatelů, velitelů, náčelníků a ostatních příslušníků armády žádoucí, poněvadž pro ně znamenají nutnost stále se orientovat novým způsobem (představený, náčelník, výchozí, výchozí prostor atd.).

Tato situace jistě žádoucí není a jsou si jí příslušní pracovníci dobře vědomi. Tyto skutečnosti se stanou pak ještě více aktuálními u nových bojových a polních řádů čs. armády, které svým způsobem po stránce terminologické znamenají jistě zásadní přelom. Bude jistě kladena otázka, proč dochází k mnoha změnám, proč bylo učiněno to či ono, proč dochází ke změnám v našich oficiálních publikacích, rádech a předpisech československé lidové armády. Jakou dát odpověď?

Příčin je několik. V první řadě je třeba uvážit, že to, čemu říkáme „osvojovat si sovětskou vojenskou vědu“, znamená, řečeno jinými slovy, studovat v současné době vydávané řády a předpisy, osvojovat si jejich poučky, promýšlet je a na základě nich jednat. A sovětská vojenská věda se jak víme zásadně liší od všech známých vojenských doktrín a tedy samozřejmě i od francouzsko-československé doktriny naší předmnichovské armády, již také odpovídala určitá terminologická soustava. A tato stará soustava nemohla již zřejmě stačit na nový úkol: vyjádřit nové, daleko složitější podmínky vedení boje, tak, jak jim nás učí sovětská vojenská věda. A tak stál před pracovníky tohoto odvětví vojenského myšlení úkol vypořádat se s novou překladatelskou problematikou a vyjádřit novou terminologickou soustavou nové skutečnosti sovětské vojenské vědy. A jak jinak ovšem nežli na základě daného již slovního materiálu jazyka, a což je třeba dodat, v době před pěti lety bez dostatečných podkladů pro seznání celé šíře terminologického bohatství sovětské vojenské vědy. A tak výsledkem této snahy převzít novou skutečnost na základě existujícího materiálu čili správně s hlediska pouček marxistické jazykovědy bylo na př. další používání pojmu „výchozí“. Jestliže pak dnes v průběhu dalších let přistupujeme ke změně, tento termín již více neznáme, nestačí nám a máme v nových rádech a předpisech termíny jako výchozí prostor, výchozí postavení, výchozí čára a výchozí položení, je si třeba v souvislosti s tím uvědomit, že zde nejde o libovůli nebo náhodu, nýbrž o docela přirozený proces dalšího a hlubšího chápání potřeb plynoucích z nutnosti důsledného přejímání sovětské vojenské vědy a poznání, že trvat na použití starého a třeba již zjitého termínu nemůže znamenat nic jiného nežli nechápat nové potřeby a nestačit dosavadním terminologickým fondem na vyjádření ruské vojenské řeči a terminologie. Jinak také řečeno to znamená vyjádřit v rádech a předpisech nejasně to, co v sovětském textu je naprosto jasné a pochopitelné.

Další změny v terminologii našich nových řádů jsou změny takového rázu, jako na př. zavedení termínů první postavení, druhé postavení, třetí postavení a p. K těm není třeba mnoho vysvětlovat. Nejde o nic jiného nežli o změny, ke kterým dochází stejně tak jako u našeho vzoru, Sovětské armády, tak souběžně i u nás a které neznamenaají nic jiného nežli snahu upřesnit v zájmu věcné správnosti terminologii tak, aby nedocházelo k omylům, dále snahu učinit terminologii přesnější. V témže smyslu provedená změna na př. termínu bývalého hlavního obranného postavení na základní (první) postavení neznamená zase nic jiného nežli touž snahu, jasně a logicky odlišit podobné a k záměně vedoucí termíny, v našem případě hlavní pásma obrany (nebo jak znal také dosud platný polní řád hlavní obranné pásma) od termínu hlavní obranné postavení. Dnešní termín první postavení (základní) jakoukoli záměnu vylučuje.

Závažnou skupinu v oblasti terminologických změn tvoří termíny přežívající již svou dobu, dobu, kdy mohly platit, a nyní již nevyhovující, ať již ztrátou svého vnitřního obsahu vzhledem k sovětské vojenské vědě, jako na př. termíny zastírání či ve smyslu vojskovém „křídlo“ atd., které již nemají svého existenčního oprávnění.

Na poznámku, proč se provádí tolik změn najednou, je možno odpovédět, že jediné při tak významné události v životě armády, jako je nové vydání všech základních bojových a polních řádů, kdy každý příslušník armády musí zasednout k pracovnímu stolu, aby si osvojil nové poznatky sovětské vojenské vědy, že právě tehdy je vlastně jediná možnost vypořádat se s nedostatky minulosti radikálně a nastoupit cestu důsledné stálosti ve vojenské terminologii, pokud nebudou ovšem její další změny vynuceny změnami rázu organizačního nebo změnami vznikajícími v důsledku vývoje technického vybavení armády, nových zbraní a p.

Potud jenom všeobecně k problémům naší vojenské terminologie a k jejímu dosavadnímu stavu. Zdůrazňuji závěrem této části článku, že jednou z nejdůležitějších a věcně nejzávažnějších příčin vedoucích k rozhodnutí u změně termínu je okolnost, že se daný termín svým obsahem dostává již do přímého rozporu se svým původním obsahem. Tu je na čase se s termínem vypořádat jeho nahrazením či změnou vnitřní náplně. Mám na mysli případy, kdy nepoužití nového obsahu termínu by znamenalo vědomé nerespektování dané skutečnosti. Nejde tedy o termín na př. „obvaziště“, který již sice také vyjadřuje jen původní historickou skutečnost a dnešní jenom z části, a který přesto ještě může sloužit svému účelu a jehož zachování má výhodu v tom, že je zde dosaženo pojmové kontinuity. Mám na mysli zejména takový termín, jehož nové pojetí znamená jistě jednu ze základních terminologických změn v našem názvosloví, to jest zavedení nového obsahu termínu „ztec“, zavedení nového termínu „protiztec“ a konečně měnicího se obsahu termínu „protiútok“. A právě na těchto několika termínech je možno zčásti ukázat, co znamená vývoj, přežívání obsahu, a proč musí nutně docházet ke změnám.

II.

Sledujme tedy tento problém, který je problémem nejen překladatelským, ale hlavně problémem věcným. Jak žil v naší dosavadní terminologii termín „ztec“, co znamenal? Myslím, že i když se nebudeme snažit vytvořit jednou pro vždy platnou definici, budeme muset hovořit

o krátkém rozhodném postupu pěchoty za současné střelby zblízka, za použití granátů a bodákového úderu. Dosud platná služební pomůcka „Pojmy“ definuje pak zteč jako rozhodné a nejtěžší údobí útoku, při němž se jednotky úderem rázem vrhají na nepřítele a bojem zblízka ho ničí.

Tento termín tedy pro nás znamenal něco jiného nežli vidíme v našich nových řádech, kde nalézáme termíny a vazby na př. jako „dělostřelecká podpora zteče, zteč tanků, protizteč pěchoty a tanků nepřítele“; kde používáme vazby „střelecký sbor provádí protizteč“ a p. Zde, jak na první pohled můžeme konstatovat, používá se slova „zteč“ v jiných spojitích a jistě dostává daleko větší hloubku nežli jsme byli zvyklí (srovnej podle nových řádů hloubku provádění dělostřelecké podpory zteče palebným valem).

A nyní tedy, proč dochází zde ke změně obsahu při současném zachování starého termínu, termínu „zteč“? Na to nám dává odpověď historie zteče a je třeba seznámit se s tím, co nám říkají příslušné prameny. Při jejich sledování se dovídáme asi toto:

Formy zteče se v průběhu historie válek podstatně měnily v závislosti na vývoji vojenské techniky, organizace vojsk a kvalit vojáků. V období hladké hlavně, kdy dálka střelby pěchotních zbraní nepřevyšovala 300 kroků, prováděla se zteč ve tvarech semknutých, v linii, a končovala bodákovým úderem. Když se objevila rýhovaná hlaveň a zvětšila se dálka a přesnost střelby, používání semknutých proudů k provedení bodákové zteče se postupně omezovalo a samotná zteč byla podporována střelnou zbraní, což si vyžádalo zavedení střelecké rojnice do bojové sestavy. Se zavedením pušky opatřené zásobníkem, kulometu a rychlopalného dělostřelectva stalo se použití semknutých tvarů při provádění zteče nemožným. Zteč nabyla formy palbou doprovázeného postupu pěchoty na nepřítele v rozvinutých tvarech, s cílem provést úder bodákem.

Za první světové války (1914 až 1918), jejíž posílné období bylo charakteristické silným rozvinutím ženijních opevnění a zvětšením síly palby (hlavně automatické), přešlo se od zteče v rojnici ke zteči „vlnami“ (řada rojnic postupujících jedna za druhou). Při tom byla zteč podporována palebným valem dělostřelectva do hloubky jednoho až dvou kilometrů.

V souvislosti s objevením se velkého množství různorodých bojových prostředků (tanků, samohybných děl, letectva a j.) nabylo boj jasně vyhraněného vševojskového rázu a zteč nabyla nové formy, t. j. formy hromadného postupu pěchoty a tanků na nepřítele, prováděného bez zastávky a při mohutné podpoře dělostřelectva, minometů a letectva. Tato forma zteče byla pak široce rozvinuta v Sovětské armádě za Veliké vlastenecké války. A to je také definice soudobé vševojskové zteče.

V současné zteči se tedy účastní všechny hlavní druhy vojsk a různé bojové prostředky a je tedy z toho důvodu pro jejich úspěšné provedení třeba uskutečnit pečlivou přípravu a organizaci součinnosti. Její podpora je pak uskutečňována palbou dělostřelectva, minometů a údery letectva a zteč tak dostává ráz vševojskový.

Tedy zde seznáváme, že v soulase s učením marxistické dialektiky prochází termín „zteč“ jako i některé jiné, obdobné termíny touž zákonitou cestou, cestou vývoje, cestou změny původního obsahu, za současného dodržování prvotní formy. Zteč, z původního termínu ozna-

čujícího vlastně jenom bodákový úder semknutých tvarů pěchoty, představuje nyní termín rázu vševojskového, jehož obsah může být formulován takto:

„Rozhodující období boje, spočívající v rozhodném a bez zastávky prováděném postupu vojsk na nepřítele a v úderu na něj, prováděném sladěným úsilím všech druhů vojsk až do použití ručních granátů, střelby zblízka a bodných či sečných zbraní (bodáků atd.).“

Znamená však to, co bylo řečeno, že to je jediný význam, ve kterém můžeme vzhledem k zaznamenaným změnám v historii zteče použít tohoto termínu? Nikoli, neznamená. Obsah našich řádů nás poučuje o něčem jiném. Poučuje nás, že v některých případech zůstává termín zteče zachován ve svém původním významu, to jest jako označení pro těžiště bojové činnosti a to bez přihlídnutí na soudobý základní význam slova zteč jako termínu vševojskového.

Tak se tedy můžeme setkat ještě s jinými významy „zteče“, které je třeba v zájmu přesnosti uvést. Jde zde o zteč pěchoty, zteč jezdeckou, tankovou, vzdušnou a torpedovou.

Zteč pěchoty.

V soudobých podmínkách je vlastně možná jenom při činnosti malých jednotek. Toto zejména nám vyvstane na mysli při studiu Bojového řádu pěchoty, kde si je třeba uvědomit, že není rozporu v tom, říká-li Bojový řád, že jednotka postupuje a pak provádí zteč objektu a to za průběhu dělostřelecké podpory zteče, a kdy vlastně je možno namítat, že je-li již prováděna zteč, nemohu tedy mluvit o postupu jednotky a pak teprve o provedení zteče, když je již vlastně prováděna. Nikoli, vševojsková zteč probíhá, zteč ve smyslu řečeného nahoře, t. j. postupu pěchoty a tanků prováděného bez zastávky a při mohutné podpoře dělostřelectva a letectva.

V Bojovém řádu se však mluví o postupu a zteči jednotek (pozor na nový význam „jednotky“ v našich nových rádech!) a má se na mysli zteč jednotek pěchoty. Je tedy zteč pěchoty vůči vševojskovému pojmu zteče asi v podobném vztahu podrživosti, jako je zteč (vševojsková) k útoku jako základnímu druhu činnosti vojsk, skládajícímu se ze zteče, postupu a dalších ztečí eventuálních nových pásem nepřátelské obrany v taktické a operační hloubce — čili v tom smyslu, jak tohoto termínu používají oba nové Polní řády. Potud ke zteči pěchoty.

Jezdecká zteč.

Tato hrála velkou úlohu ve válkách manufakturního období a také velkou roli v letech občanské války 1918 až 1920. Veliká vlastenecká válka skýtá řadu příkladů jezdeckých ztečí na nepřítele při jeho spěšném přechodu do obrany na široké frontě. Jezdecké svazky byly při tom zesilovány dělostřelectvem, minomety, tankovými útvary a podporovány letectvem.

Tanková zteč.

Tato zteč je prováděna tankovými jednotkami, útvary a svazky společně s motorisovanou pěchotou a dělostřelectvem a v součinnosti s dělostřelectvem.

Vzdušná zteč letounů.

Jí dnes rozumíme rozhodný postup na nepřítele k jeho ostřelování zblízka. Je prováděna jak jednotlivými letouny, tak i skupinami ve zvláštních bojových tvarech. Dosavadní způsob který neznal tohoto slova a používal pouze pojmu útok, neprávem směšoval oba významy, t. j. význam termínu letecký útok (příslušnou definici viz v rádech!) a význam termínu znamenajícího uvedenou činnost, kvalitativně zcela odlišný (srovnej zteč — útok).

Torpédová zteč.

Tento druh zteče je prováděn v námořním boji loďmi a letouny směřujícími na určitou část námořních sil nepřítele s cílem zničit je. Hlavními objekty zteče v námořním boji jsou nepřátelské bojové lodi a transporty. Hlavními druhy lodí a letounů, provádějícími torpédovou zteč, jsou ponorky, minonosky, torpédové čluny a letouny — nosiči torpéd.

Potud k jednotlivým druhům ztečí v té podobě, jak je znají naše nové řády.

Zavedení slova protizteč je již jen logickým důsledkem vycházejícím z potřeby označit správně činnost prováděnou v taktickém rámci jednotkami, útvary či svazky, která je podstatou svého provedení obdobná rozhodujícímu údobí nepřátelského útoku — ztečí a která proti ní směřuje — tedy protizteč.

Jak je vidět, problematika je poměrně široká a bylo ji třeba uvést, aby byl dán jenom hrubý přehled látky, která musela být brána v úvahu při zavádění nového obsahu termínu „zteč“ v té formě, jak jej nyní vidíme. Souvisí s tím však ještě řada problémů dílčích, které musely být řešeny souběžně a které znamenají také změny, jako na příklad používání termínu „zteč města“ ve smyslu vševojskovém a řada jiných. Stejně tak zaslouží zmínky skutečnost, že se nám ztrácí obsah slova protiútok, které se nám nyní v důsledku srovnání se sovětskou vojenskou terminologií dostává v pořadí na místo, na kterém dosud nestálo, t. j. na místo dosud známé protiofensivy. Čili dnes je protizteč termín taktického významu, protiúder termín stupně operačního a konečně protiútok termín strategického významu, vyjadřující nejvyšší stupeň činnosti namířené proti činnosti nepřítele, zahrnující nejen mobilisaci veškerého potenciálu fronty, ale i zápolí, k rozhodnému odražení a zničení nepřítele.

III.

To, co bylo řečeno, mělo jenom zčásti osvětlit stav dnešní vojenské terminologie a současně podat ukázkou, jakým způsobem je řešena jazyková problematika vznikající v důsledném přejímání sovětské vojenské vědy a vznikající dále v důsledku nedostačujícího již obsahu dosud známého jazykového materiálu. S hlediska jazykového, které zná několik možných způsobů tvorby nových slov (viz článek kapitána Švarce ve 4. čísle VM/1954), bylo zde v tomto případě použito způsobu, kdy dochází ke změně významu existujících již slov, čili na základě daného již jazykového materiálu. Tento způsob je ovšem zcela správný, ústrojný a vychází z respektování vlastního jazyka, ze snahy vyjádřit nové skutečnosti na základě daného bohatství jazyka a z požadavků srozumí-

telnosti. Problém byl řešen tak, jak mu náleží, t. j. ve spolupráci vojáků a linguistů. Jeho vžití je otázkou času potřebného k prostudování nových řádů a předpisů naší armády. Rovněž tak jeho chápání v tom smyslu, jak bylo řečeno.

Závěrem je možno říci, že jestliže bylo hovořeno v první části poměrně mnoho o nedostacích naší vojenské terminologie, nelze to zase chápat tak, že stav terminologie je vcelku špatný. Jsou zde prostě určité nedostatky, které je třeba odstranit. Jsou to v podstatě tytéž nedostatky, které zaznamenávají v tomto směru i ostatní úseky veřejného života, a to zejména nedostatky způsobované nedostatečnou informovaností.

K dosažení žádoucího stavu je tedy třeba mít na mysli a sledovat dokonalost naší terminologie ve všech vojenských publikacích, nejenom oficiálních a dále nezávadnost a jazykovou čistotu terminologie při denním praktickém používání. Jestliže první je úkolem odborných pracovníků ústředních orgánů armády, pak odpovědnost za druhou oblast naší vojenské terminologie leží z velké části na odpovědných pracovnících našeho vojenského školství a ostatních pracovních úseků naší armády.

Použité prameny:

Nové řády čs. armády.

Bolšaja sovětskaja encyklopedija.

DISKUSNÍ PŘÍSPĚVKY

k článku „Součinnost v otázkách týlu na stupni vyšších jednotek“
z VM číslo 3/1954

1. Plukovník Josef Slabý

Autor vcelku správně hodnotí význam součinnosti v otázkách materiálně technického zabezpečení boje a uvádí řadu konkrétních otázek, které budou téměř vždy předmětem součinnostního jednání mezi vševojskovým štábem a týlem, štáby druhů vojsk a štáby týlu a uvnitř velitelství týlu. Přesto je třeba článek podrobit kritice, v některých částech upřesnit o doplnit v duchu nových bojových a polních řádů, které autor při své práci neměl ještě k dispozici.

Nové bojové a polní řády zvyšují význam součinnosti v otázkách materiálně technického zabezpečení a uložení konkrétních povinností jednotlivým funkcionářům dávají reálný, široký podklad k organisování součinnosti.

Je třeba zhodnotit rozhodující význam vševojskového štábu v organisaci součinnosti v otázkách materiálního a technického zabezpečení, dále je nutné zabývat se součinností v zásobování dočasných taktických uskupení dělostřelectva (dělostřeleckých skupin) podle nového návrhu Bojového řádu dělostřelectva, upřesnit některé otázky materiálně technického zabezpečení mechanisované divise v útočném boji dělostřeleckého sboru atd.

V článku není dostatečně zdůrazněna ta významná skutečnost, že k dosažení úspěšné součinnosti v boji je vždy především třeba hluboké znalosti bojových a polních řádů. Pokud jde o uplatňování zásad těchto řádů v praxi je třeba široce uplatňovat velikou stalinskou poučku o tvůrčím rázu sovětské vojenské vědy i v otázkách týlu. Nové polní a bojové řády dávají široké pole k tvůrčímu rozvíjení teorie organisace součinnosti v nejrůznějších bojových a materiálních situacích, které nemožno být předvídaný polními řády a nemohly být předvídaný ani autorem. Je třeba zdůraznit, že k řešení součinnosti v otázkách materiálního a technického zabezpečení v boji je třeba rozvíjet organizační schopnosti a tvůrčí iniciativu všech funkcionářů, kteří jsou odpovědní za materiální a technické zabezpečení boje.

Konečně článek opomíjí zdůraznit nutnost součinnosti vojskového týlu s týlem letectva. Vždyť letectvo a zvláště činnost leteckého týlu bude mít do značné míry vliv na organisaci vojskového týlu, zejména na využití vojskového týlového prostoru, komunikací a hlavně také ztíží podmínky pro činnost týlu pozemního vojska.

Ve svém diskusním příspěvku se budu podrobněji zabývat rozbořením této poslední otázky — leteckým týlem a součinností s ním.

Polní řád (divise, sbor) ukládá mimo jiné náčelníkovi týlu střelecké divise pomáhat během útočného boje leteckým technickým jednotkám při vyhledávání letišť a při přesunech letištní techniky i zásob materiálních prostředků po cestách ve vojskovém týlovém prostoru.

K plnění těchto úkolů vzájemnou součinností funkcionářů vojskového a leteckého týlu je třeba především ovládat hlavní zásady organisace

a činnosti obou těchto vzájemně odlišných systémů. Funkcionáři vojského týlu se dosud zabývali výhradně otázkami řízení týlu pozemního vojska a zcela opomíjeli otázky týlu letectva.

Dříve než přikročím ke konkrétnímu rozboru a praktickému řešení úkolu uloženého Polním řádem ve vztahu k pomoci leteckému týlu, osvětlím některé základní principy jeho organizace a činnosti.

Letecký týl plní obsáhlé úkoly spojené s materiálním a technickým zabezpečením útvarů a svazků letectva. Kromě toho zabezpečuje materiálně i technicky další svazky, útvary a jednotky letecké inženýrské služby, letecké spojovací služby, letecké zabezpečovací služby, letecké povětrnostní služby, různé útvary a ústavy pro výcvik létajícího personálu a specialistů letectva, sklady, dílny a opravy, po případě výroby (na př. kyslíku) a dále i letecké týlové svazky a útvary ať již organicky včleněné nebo dočasně přidělené.

Při rozboru otázek činnosti leteckého týlu je třeba vycházet z letecké armády, jejíž týl vykonává svou činnost v prostoru rozmístění letecké armády. Tento prostor bude zpravidla zahrnovat kromě týlového prostoru frontu a vševojskové armády i týlový vojskový týlový prostor.

V tomto celém prostoru rozmístění letecké armády zaujímá letecký týl jen některé části území vyhrazeného velitelem frontu pro letectvo (letišť a jejich okolí, osady a prostory k umístění svazků a útvarů) nebo vyhrazené pro letectvo v součinnostním jednání na stupni vševojskové armády.

Velitel letecké armády rozdělí vyhrazený prostor činnosti týlu letecké armády na prostory rozmístění leteckých technických divisí, zaujaté těmito divisemi, po případě i jinými leteckými týlovými útvary a ústavami, které nevcházejí do organického počtu letecké technické divise.

Prostor rozmístění letecké technické divise je uskupení letištních uzlů obsazených svazky leteckého sboru. Letecký sbor je zabezpečován jednou leteckou technickou divisí.

Prostor rozmístění letecké technické divise zahrnuje některé části vojskového týlového prostoru vyhrazeného pro rozmístění:

- leteckých útvarů svazků letectva,
- leteckých technických útvarů,
- dalších jednotek a útvarů letecké technické divise.

Prostor vyhrazený pro rozmístění operačních letišť, záložních i klamných letišť nebude možno obsadit vojskovým týlem, protože na všech těchto letištích bude vykazována větší nebo menší bojová činnost.

Kromě toho je třeba vzít v úvahu tu skutečnost, že v prostoru rozmístění letišť budou vedle bojových leteckých útvarů rozmístěny jednotky leteckého týlu.

Tyto útvary a svazky budou požadovat ubytovací prostory, prostory pro rozmístění svých štábů, prostory pro rozmístění jednotek letecké zabezpečovací a spojovací služby, skladů, dílen, dopravních jednotek letištních praporů a leteckých technických divisí, ústavů zdravotnické služby letectva atd.

K zásobování těchto vyšších jednotek a bojových útvarů, leteckých technických útvarů atd. je třeba:

- přísunových a odsunových cest,
- vyhrazených prostorů pro těžbu z místních zdrojů,
- vykládacích nebo zásobovacích stanic.

V průběhu útočné operace bude požadováno k zajištění nepřetržité

podpory útočícímu pozemnímu vojsku na celou hloubku útočné operace neustálé předsunování nových letišť do nových prostorů obsazených prvními sledy útočících vojsk. To znamená, že souběžně s postupujícími vojsky bude nutno vyhledávat vhodné prostory pro zřizování předsunutých letišť. V tom může poskytnout letectvu značnou pomoc pozemní vojsko, zvláště mechanisované divise a armádní (frontová) rychlá skupina včasným obsazením letišť nepřítele a zabráněním jejich zničení odcházejícím nepřítelem. (Tuto povinnost ukládá nový Polní řád vyšším velitelům.) Do prostorů vyhledaných pro rozmístění letišť budou ihned předsunovány letecké stavební prapory a letecké ženijní jednotky, které často pod palbou nepřátelského dělostřelectva ve vzdálenosti 5 až 10 km od čáry dotyku budou připravovat vyhledaný prostor pro rozvinutí předsunutého letiště.

A právě tu, při vyhledávání ploch pro umístění předsunutých letišť může se projevit dobře organisovaná součinnost orgánů leteckého a vojenského týlu.

Základ součinnosti je dán na stupni vševojsková armáda — letecká technická divise.

Týl vševojskových svazků prvního sledu bude nejčastěji v součinnostním styku s týlovými orgány letecké technické divise, t. j. s letištními prapory. Úkoly, které tato letecká technická divise bude v boji plnit, často ovlivní a ztíží organisaci vševojskových týlů, zejména využití vojskového týlového prostoru a organisaci přísunových a odsunových komunikací, využití místních zdrojů, po případě i ostatní činnost týlu.

K lepšímu pochopení všech případů, v kterých bude orgány leteckého týlu vyžadována pomoc od funkcionářů vojskového týlu, je nutno především znát úkoly, které může letecká technická divise plnit.

Letecká technická divise plní zejména tyto úkoly:

1. Vyhledává, staví a udržuje v prostoru své činnosti letiště za pomoci leteckých stavebních praporů a leteckých ženijních rot. K těmto letišťům a k jejich technické obsluze potřebuje přísunové a odsunové cesty;

2. vyhledává, organisuje a staví klamná letiště a zabezpečuje jejich obsluhu a materiální zabezpečení;

3. plánuje a prakticky provádí zabezpečení leteckých bojových a technicko-týlových útvarů a svazků; k tomu účelu shromažďuje zásoby všech druhů a v prostoru své činnosti vytváří sklady (materiální základnu);

4. provádí přísun doplňkových zásob ze svých skladů, ze skladů letecké armády nebo ze zásobovacích (vykládacích) stanic do skladů letištních praporů;

5. zabezpečuje při přesunech pozemní sledy leteckých útvarů a svazků dopravními prostředky;

6. řídí přesuny leteckých týlových útvarů a materiálu uvnitř svého prostoru činnosti;

7. organisuje technickou pomoc všem letounům, které nouzově přistály nebo havarovaly; poškozené letouny, ukořistěný nebo poškozený materiál soustřeďuje v odsunových místech;

8. organisuje a provádí opravu automobilního a traktorového materiálu a mechanizačních prostředků ve vlastních divisních dílnách;

9. organizuje zdravotnickou a hygienickou péči, provádí průzkum zdrojů pitné vody;

10. provádí regulaci na cestách vyhrazených pro útvary letecké technické divise a vypomáhá při výkonu regulační služby na cestách vševojskových jednotek, kterých zároveň používají i letecké jednotky.

Již z těchto vyjmenovaných úkolů je zcela jasné, že ve většině z nich bude letecký týl vyžadovat pomoc od vojskového týlu.

Letectvo rozmístěné na letištích ve vojskovém týlovém prostoru bude potřebovat velké zásoby leteckých pohonných hmot a leteckých pum.

Tento materiál může být přisunován po železničním úseku frontu nebo vševojskové armády do vykládacích nebo zásobovacích stanic, odkud je dopravován na jednotlivá letiště dopravními prostředky letecké technické divise. Nežude-li možno k tomuto přisunu využít železnic — což může nastat v průběhu útočné operace — bude nutno tento materiál dopravovat až ze skladů (nebo předsunutých skladů) letecké armády. Z toho jasně vyplývá, že se po cestách vojskového týlového prostoru budou směrem k letišťům pohybovat dopravní sledy motorových vozidel s leteckým materiálem. Tyto cesty budou leteckému týlu vyhrazeny náčelníkem týlu vševojskové armády (v přípravném období) na základě pokynů frontu nebo budou uvolněny funkcionáři vojskového týlu na základě rozkazu armády nebo součinnostního dohovoru nebo cest bude používáno společně s vojskovým týlem.

Kromě toho ve vojskovém týlovém prostoru bude prováděn složitý manévra letišť, spojení s přesunem letištních praporů na nová letiště v nejkratší možné době. Bývá často požadováno, aby se letištní prapor přesunul na nové letiště tak, aby letecký pluk mohl na nově upraveném letišti začít svou činnost ihned po přiletu.

Zásobování leteckých jednotek a útvarů a jednotek a útvarů leteckého týlu materiálem vševojskového rázu (t. j. vševojskovou municí, potravinami, automobilními pohonnými hmotami a p.) bude prováděno podle pokynů frontu z armádních polních skladů (předsunutých oddělení armádních skladů na silnici); letecká technická divise může zřizovat vlastní sklady tohoto materiálu.

Závěr

Provedl jsem krátký rozbor hlavních zásad organizace a zásobování leteckého týlu a tím jsem zároveň dal podklad pro vyřešení hlavních otázek součinnosti funkcionářů letecké technické divise (letištích praporů) s funkcionáři vojskového týlu.

Funkcionáři vojskového týlu, hlavně divise a sboru, mají tedy za úkol poskytovat podle požadavku pomoc leteckému týlu, a to:

- průzkumným skupinám letectva při vyhledávání letišť informacemi o situaci ve vojskovém týlovém prostoru, hlavně co se týče cest a vhodných ploch pro umístění letišť a v umožnění rychlého přístupu do prostoru průzkumu ploch pro letiště,
- leteckým stavebním a ženijním jednotkám při přesunu do prostoru výstavby letišť,
- letištním praporům při přesunu na stanovená letiště a speciálním jednotkám letectva na místa určení,
- při bojovém zajištění obsazených, předsunutých a nově budovaných letišť, obzvláště dosud letectvem neobsazených, která skýtají nepříteli možnost výsadek,

- součinností po stránce zdravotnického průzkumu, hygienických a protiepidemických opatření, poskytováním zdravotnické pomoci letcům, kteří nouzově přistáli ve vojskovém týlovém prostoru, hlavně v blízkosti čáry dotyku; poskytnutím pomoci při provádění ochranných a odmořovacích opatření při útocích chemickými, bakteriologickými a atomovými prostředky,
- součinností s odsunovou a kořistní službou letectva;
- uvolněním cest a součinností při použití vševojskových cest pro letecký přísun a odsun, pomoci při udržování vnějších přísunových a odsunových cest letectva,
- v jednotlivých zvláštních případech zásobováním odloučených malých skupin příslušníků letectva.

Ve svém diskusním příspěvku jsem nemohl vyřešit všechny úkoly vyplývající z nových ustanovení Polního řádu v otázkách součinnosti s leteckým týlem; rozebral jsem jen ty nejpodstatnější. Je třeba se těmito otázkami dále zabývat, rozvíjet je a hlavně uvést co nejdříve do praktických skupinových zaměstnání a velitelsko-štábních cvičení.

2. Plukovník Stanislav Palla

V uvedeném článku rozvádí podplukovník Šolc podrobně součinnost v otázkách týlu na stupni svazků, kteréžto otázky jsou u nás dosti zanedbávány a často vedou k izolované a samoučelné práci týlu.

Nové návrhy polních a bojových řádů i návrh předpisu pro polní službu štábu československé lidové armády v daleko větší míře než dříve, zdůrazňují důležitost materiálně technického zabezpečení a péče o vojska v soudobém boji a odpovědnost velitelů všech stupňů a druhů i všech funkcionářů týlu ve všech druzích boje a tuto odpovědnost značně upřesňují.

Ve svém diskusním příspěvku chci ukázat, kdy a kde při přípravě rozhodnutí a uskutečňování rozhodnutí velitele je třeba provádět součinnost v otázkách týlu, kdo odpovídá za provádění součinnosti, a krátce na důležitost součinnosti v otázkách technického zabezpečení. Můj diskusní příspěvek vychází již z ustanovení návrhů nových polních a bojových řádů, které podplukovníku Šolcovi při zpracování jeho článků nebyly ještě známy.

1. V první části diskusního příspěvku chci se zmínit o některých formách součinnosti v otázkách týlu, ke kterým dochází při přípravě a uskutečňování rozhodnutí velitele svazku při delším přípravném období boje.

Jakmile dostane velitel bojový úkol, je povinen ujasnit si jej a zhodnotit situaci vojsk, týlu i týlového prostoru pro plnění tohoto úkolu. Již při těchto úvahách si musí ujasnit i nejzákladnější prvky součinnosti mezi druhy vojsk a týlu, jako na př. požadavky jednotlivých druhů služeb na soustředění materiálu, zásobování, hrubý odhad ztrát a p. Tyto jeho úvahy o základních prvcích součinnosti se pak ve větší nebo menší míře projeví při vydávání pokynů pro zpracování informačních zpráv k přípravě rozhodnutí.

Dále dochází při přípravě a uskutečňování rozhodnutí velitele svazku k řadě součinnostních jednání o otázkách materiálního zabezpečení, a to:

a) Při zpracování informačních zpráv dochází k součinnosti mezi náčelníkem týlu, operačním štábem, veliteli a náčelníky druhů vojsk a služeb, neboť před dokončením zpracování těchto podkladů pro rozhodnutí velitele musí být vyřešeno mnoho součinnostních otázek, jako soustředění doplnkových zásob pro přidělené materiální prostředky a s tím související využití kapacity dopravních prostředků, jejich rozložení a p. Bez vyjasnění některých těchto základních otázek nemohly by být často informační zprávy v některých bodech konkrétní a nedávaly by veliteli správné podklady pro jeho rozhodnutí.

b) Další stupeň součinnosti v otázkách týlu se projeví v době přednášení informačních zpráv funkcionářů operačního štábu, velitelů a náčelníků druhů vojsk a náčelníka týlu veliteli vyšší jednotky, v některých případech náčelníkovi štábu. Při této příležitosti předkládají velitelé a náčelníci druhů vojsk svému veliteli nejen návrhy na použití svého druhu vojska při plnění nařízeného bojového úkolu, ale informují ho i o materiální situaci jednotlivých druhů vojsk a podávají mu návrhy na řešení otázek materiálně technického zabezpečení svého druhu vojska, které jsou podmínkou řádného splnění bojového úkolu. Náčelník týlu bude ve své informační zprávě zpravidla přednášet kromě různých požadavků na součinnost s operačním štábem i požadavky na součinnost s veliteli a náčelníky druhů vojsk. Tu je velmi důležité, aby náčelník byl přítomen po celou dobu přednášení informačních zpráv všech funkcionářů svazku, aby slyšel všechny návrhy učiněné veliteli svazku a po případě na místě odpověděl na kladené požadavky v otázkách materiálně technického zabezpečení. Chybou, která se u nás často vyskytuje při různých cvičeních, je, že se náčelník týlu dostaví k veliteli teprve v době určené k přednesení jeho informační zprávy, která je zpravidla předposlední, a neslyší tak informační zprávy velitelů a náčelníků druhů vojsk.

c) Po přednesení informačních zpráv vydá velitel svazku, někdy náčelník štábu pokyny pro další práci štábu, náčelníků druhů vojsk a týlu, v kterých mimo jiné sladí otázky materiálně technického zabezpečení, upřesní některé jeho úkoly, což je dalším určitým druhem součinnosti v otázkách týlu.

d) Po skončení rekognoskace vydá velitel svazku zpravidla přímo v terénu své rozhodnutí, v kterém mimo jiné stanoví organizaci materiálně technického zabezpečení. V době provádění rekognoskace velitelem svazku provádí náčelník týlu zpravidla týlový průzkum. Během týlového průzkumu dochází k těsné součinnosti mezi jednotlivými funkcionáři zejména v otázkách rozmístění týlových útvarů a zařízení, určení přísnových a odsunových cest a p.

Je však bezpodmínečně nutno, aby náčelník týlu ještě před vydáním rozhodnutí velitele na konci rekognoskace hlásil svému veliteli výsledky týlového průzkumu, které mají vliv na organizaci materiálního zabezpečení. Dále bude nutné, aby podle potřeby projednal s veliteli a náčelníky druhů vojsk otázky vyplývající z výsledku týlového průzkumu, jako na př. otázku úpravy přísnových a odsunových cest s ženijním náčelníkem atd.

e) Další prací při přípravě k uskutečňování rozhodnutí velitele svazku je organizace součinnosti, která se provádí v terénu: Čl. 82 návrhu Polního řádu pro divisi a střelecký sbor stanoví, že se organizace součinnosti v terénu účastní mimo jiné funkcionáře vyšší jednotky i ná-

čelníci služeb, ale o náčelníkovi týlu samém nemluví. Podle mého názoru bude však jen ku prospěchu uskutečňování včasného materiálního zabezpečení, když se i náčelník týlu osobně účastní organizace součinnosti, protože při ní se vyjasní velmi mnoho otázek zamýšleného průběhu boje, na jejichž základě náčelník týlu může potom učinit řadu opatření k materiálnímu zabezpečení úkolu svazku. Tu se na příklad ukáže, v kterém prostoru a v které době budou pravděpodobně největší ztráty, kdy a kde bude třeba doplnit tanky a samohybná děla municí a PHM, kudy a v které době budou se přesunovat druhé sledy, zálohy a dělostřelectvo a p. Domnívám se, že tyto otázky budou mít pro náčelníka týlu velký význam při organizaci a řízení týlu v průběhu boje.

f) Dalším a důležitým způsobem součinnosti v otázkách týlu, zejména pro vedení boje, je provádění nácviku bojového úkolu na mapě nebo plastickém stole, při němž se ve formě velitelsko-štábního cvičení probírá zamýšlený průběh boje podle rozhodnutí velitele a prakticky se řeší všechny otázky součinnosti. Jsem toho názoru, že v některých případech, jako na př. v boji v horském zalesněném terénu nebo při násilném překonávání vodní překážky, kdy organizace a činnost týlu je složitá, bude na místě provést i týlové velitelsko-štábní cvičení se všemi funkcionáři týlu k praktickému nácviku součinnosti uvnitř týlu.

g) Konečně posledním způsobem součinnosti v otázkách týlu je kontrola a pomoc prováděná nejen funkcionáři týlu, ale i příslušníky operačního štábu i veliteli a náčelníky druhů vojsk. Všechny tyto kontrolující orgány mají příležitost osobně se prakticky přesvědčit, jak byly pochopeny a provedeny rozkazy k uskutečnění materiálního zabezpečení bojového úkolu. Zjištěné nedostatky mohou pak velitelé a funkcionáři týlu ještě včas odstranit.

Dokumentem, který v sobě zahrnuje výsledky součinnosti v otázkách týlu, je týlový rozkaz. Je to hlavní dokument pro organizaci týlu a plánování materiálního zabezpečení jak náčelníkem týlu, tak i náčelníky služeb, který slouží k řízení činnosti týlu a materiálnímu zabezpečení vojsk, zejména v průběhu boje.

V této části diskusního příspěvku jsem se pokusil v hrubých rysech v chronologickém postupu ukázat, kdy, kde a jakým způsobem má docházet k součinnosti v otázkách týlu.

2. Podplukovník Šolc v onom článku píše na straně 71: „... organizátorem součinnosti mezi týlem a operačním štábem, mezi týlem a náčelníky druhů vojsk je náčelník týlu...“

Třebaže v následujícím odstavci autor poukazuje na odpovědnost operačního štábu a náčelníků druhů vojsk za organizaci součinnosti v otázkách materiálního zabezpečení, pokládám za účelné poukázat na to, jak a do jaké míry řeší tuto otázku nové řády, které organizaci součinnosti upravují zcela přesně.

Článek 190 návrhu Polního řádu československé lidové armády, stupeň divise, střelecký sbor, ukládá veliteli svazku velmi podrobně, jaké úkoly musí stanovit pro organizaci a činnost týlu ve svém rozhodnutí.

Článek 8 návrhu Předpisu pro polní službu štábu československé lidové armády mimo jiné stanoví, že náčelník štábu organizuje sladěnou práci operačního štábu s prací štábu podřízených a spolupůsobících vojsk se štáby velitelů a náčelníků druhů vojsk, s náčelníkem týlu, zástupcem velitele pro věci technické a s náčelníky služeb.

Další povinností náčelníka štábu svazku je včas uvědomovat náčelníka týlu, zástupce velitele pro věci technické a náčelníky služeb o všech změnách situace.

V čl. 193 návrhu Polního řádu pro divisi a sbor se ukládá velitelům a náčelníkům služeb, aby zpravovali náčelníka týlu o zabezpečení svazků (útvarů) a předkládali mu požadavky na přísun materiálu vojskům a zúčastnili se zpracování příslušného bodu týlového rozkazu i různých otázek organizace vojskového týlu a materiálně technického zabezpečení.

Naproti tomu čl. 192 téhož návrhu Polního řádu stanoví, že náčelník týlu je přímým organisátorem činnosti týlu a hlavním informátorem velitele svazku ve všech otázkách materiálního zabezpečení. Dále ukládá náčelníkovi týlu povinnost zpravovat náčelníka štábu o změnách týlové situace, sladovat s ním všechna nejdůležitější týlová nařízení a přijímat od něho údaje o všech změnách situace a složení vojsk.

Z těchto ustanovení nových řádů vyplývá, že organisátorem součinnosti mezi týlem a operačním štábem i veliteli a náčelníky druhů vojsk není náčelník týlu, jak to stanovil předpis Týl-I-1, nýbrž náčelník štábu svazku, který především má za organizaci této součinnosti plnou zodpovědnost.

Ovšem bylo by naprosto nesprávné chápat ustanovení těchto nových řádů jen jednoznačně a spoléhat, že celou součinnost v otázkách týlu mezi týlem, operačním štábem i náčelníky druhů vojsk bude vždy organisovat jedině náčelník operačního štábu, kterému to nové řády ukládají za povinnost.

Náčelník týlu se musí také sám neustále starat o uskutečňování součinnosti, sladovat s náčelníkem štábu všechny důležité otázky materiálního zabezpečení a podávat mu podle potřeby návrhy na zabezpečení součinnosti v otázkách týlu, po případě jej upozorňovat na nedostatky v provádění součinnosti s veliteli a náčelníky druhů vojsk a těch služeb, kteří mu nejsou přímo podřízeni. To platí v potřebné míře i pro ostatní funkcionáře týlu. Tato povinnost konečně vyplývá i z dalších ustanovení návrhu Předpisu pro polní službu štábů československé lidové armády, a to z článku 15, který pojednává o vzájemných vztazích štábů a upřesňuje, kde a jakým způsobem se dosahuje sladnosti práce štábů.

3. Na straně 78 článku podplukovníka Šolce se poměrně velmi stručně pojednává o otázce součinnosti mezi náčelníkem týlu a zástupcem velitele pro technické věci. Budoucí válka bude ještě ve větší míře válkou strojů, válkou motorisovaných a mechanisovaných armád, než byly války dřívější. Proto otázky technického zabezpečení nabývají čím dál tím větší důležitosti.

Za technické zabezpečení své jednotky je podle návrhu nového Polního řádu odpověden velitel a přímým organisátorem technického zabezpečení je zástupce velitele pro věci technické, kterému též u divise podléhá náčelník automobilní služby.

Náčelník týlu naproti tomu je přímým organisátorem činnosti celého týlu a hlavním informátorem velitele svazku ve všech otázkách materiálního zabezpečení. Jemu podléhají přímo jednotky (útvary) dopravních vozidel a služba zásobování PHM. Kromě toho je povinen znát potřebu vojsk v materiálních a dopravních prostředcích.

Je nasnadě, že mezi náčelníkem týlu a zástupcem velitele pro věci technické musí být těsná a nepřetržitá součinnost v otázkách zásobování PHM a municí (zejména u tanků a samohybných děl, které se nyní doplňují municí i PHM v průběhu boje v blízkosti bojové čáry),

v otázkách rozvinutí shromaždišť porouchaných vozidel a jejich přemístění během boje, stavu a potřeby oprav, přísunových a odsunových cest, při zpracování příslušného bodu týlového rozkazu a v četných dalších otázkách.

Obdobně bude třeba těsné součinnosti mezi zástupcem velitele pro věci technické a náčelníkem štábu, který je povinen neustále znát stav výstroje, bojové techniky a dopravních prostředků i s veliteli a náčelníky druhů vojsk a služeb.

Rozvinutí otázky součinnosti v technickém zabezpečení vyžaduje vzhledem ke své důležitosti při soudobém stupni mechanisace a motorisace armády samostatného pojednání, které by značně přispělo k vyjasnění těchto vcelku nových otázek v naší armádě a tím i k zlepšení technického zabezpečení vojsk v boji.

V závěru chci poukázat na to, že je nutné zabývat se velmi důkladně součinností v otázkách týlu, neboť jen důsledné a nepřetržité provádění součinnosti ve všech oborech materiálně technického zabezpečení vojsk k plnění bojového úkolu v souladu se zámyslem boje a vývojem situace. Zkušenosti z Veliké vlastenecké války Sovětského svazu nám dokazují, že tam, kde tato součinnost nebyla prováděna nepřetržitě, bojující vojska měla zpravidla velké nedostatky v materiálním zabezpečení.

Je třeba zvláště uvítat, že návrhy nových polních a bojových řádů a předpisů vyzvedávají důležitost materiálně technického zabezpečení, zvyšují zodpovědnost velitelů a týlových funkcionářů a značně upřesňují součinnost v otázkách týlu.

Je samozřejmé, že základem pro provádění součinnosti ve všech otázkách týlu je důkladná a tvůrčí znalost řádů a předpisů jak z vševojskové taktiky a taktiky druhů vojsk, tak i z taktiky týlu a druhů služeb. Dnes již dávno nestačí, aby vševojskoví velitelé znali jen ustanovení taktických řádů a předpisů a týloví pracovníci jen takticko-týlové předpisy a odborné předpisy služeb.

Budou-li všichni vševojskoví velitelé, velitelé a náčelníci druhů vojsk dokonale ovládat všechny řády a předpisy, budou-li tvůrčím způsobem chápat jejich ducha, budou i správně řešit všechny otázky součinnosti s týlem a v týlu a značně tím přispějí k zvýšení bojeschopnosti naší armády.

VOJENSKO-HISTORICKÁ ČÁST

Redakce Vojenské myslí připojuje k tomuto číslu 7 schemat vztahujících se k dukelské operaci, o níž již vyšlo mnoho článků a úvah, ale většinou bez podrobnějších náčrtů ukazujících průběh této operace.

Připojených schemat je možno využít k promítnutí epidiaskopem při přednáškách, které budou prováděny při příležitosti 10. výročí dukelské operace.

Redakce Vojenské myslí zvláště upozorňuje na hodnotný článek o dukelské operaci, otištěný v 3. čísle Sborníku Historie a vojenství, který vyšel v srpnu t. r. a na článek majora Miloše Kohouta „Dukla, pramen nejživější a nejslavnější tradice naší lidové armády“, otištěný v 9. čísle časopisu Lidová armáda 1954.

VELKÝ POCHOD ČÍNSKÉ RUDE ARMÁDY

Nadporučík Alexandr Šolochov

Dne 16. října letošního roku bude tomu 30 let, co čínská Rudá armáda zahájila evakuaci Ústřední sovětské oblasti Tiang-si v jihovýchodní Číně a nastoupila svůj dlouhý legendární Veliký pochod na severozápad. Na severozápadě Číny v provinciích Šen-si, Kan-su a Ning-sia¹⁾ byla zřízena rozsáhlá sovětská oblast, která se stala základnou boje čínského lidu proti japonské agresi v severní Číně.

*

Čínský lid, inspirovaný vítězstvím Velké říjnové socialistické revoluce, pozvedl se k rozhodnému boji proti imperialistickému a feudálnímu otroctví za nezávislost své země a za nastolení lidově demokratického zřízení. Do čela tohoto boje se postavil čínský proletariát vedený Komunistickou stranou Číny.

Započala první fáze čínské revoluce, která měla charakter buržoasně demokratický. Přesto však byla revolucí nového typu, protože byla proti-imperialistická a protifeudální a účastnily se jí široké lidové masy pod vedením proletariátu. Jednou z etap této t. zv. novodemokratické revoluce byla i revoluce let 1925 až 1927, která skončila dočasnou porážkou, protože buržoasie zradila. Dočasná porážka revoluce však neznamenalá úplné vítězství reakce. Již koncem roku 1927 a počátkem roku 1928 vznikala nová revoluční ohniska. Revoluční boj čínského lidu pokračoval.

Protože Čína byla velkou roztržistou polokoloniální a polofeudální zemí, kde byl slabě rozvinutý průmysl a neexistovala demokracie, musel být hlavní formou boje v čínské revoluci ozbrojený boj, hlavní formou organizace a nejdůležitějším činitelem v boji čínských dělníků a rolníků za své osvobození revoluční armáda. Proto ukazuje soudruh Stalin v čínské komisi Exekutivy Komunistické internacionály, že komunisté musí věnovat zvláštní pozornost práci v kantonské revoluční armádě.²⁾

¹⁾ Názvy čínských provincií jsou psány podle transkripce užitá v Malém politickém atlasu světa, mapa 86. (Vydal Státní zeměměřičský a kartografický ústav v Praze 1952.)

²⁾ Kantonskou revoluční armádou je myšlena armáda Kantonské jižní republiky.

Soudruh Stalin říká: „Předně musí čínští komunisté všemožně zesílit práci v armádě a dosáhnout toho, aby se armáda stala skutečným a vzorným nositelem ideje čínské revoluce... Za druhé se musí čínští revolucionáři včetně komunistů rázně chopit studia vojenského umění, neboť vojenské umění je teď v Číně nejdůležitějším faktorem čínské revoluce. Čínští revolucionáři a tedy i komunisté se musí naučit vojenskému umění proto, aby mohli postupně pronikat kupředu a zaujmout v revoluční armádě ta či ona vedoucí místa. V tom je záruka, že revoluční armáda v Číně půjde správnou cestou přímo k cíli.“³⁾

Soudruh Stalin dával čínským komunistům cenné rady i v rolnické otázce. Rolnictvo v Číně představuje 80% obyvatelstva a zaujímá rozsáhlé zemědělské oblasti, které jsou nejdůležitějšími posicemi čínské revoluce. V souvislosti s tím obracel soudruh Stalin pozornost čínských komunistů na ohromný význam vlivu armády na rolnictvo: „Čínská revoluční armáda je onou silou, která první proniká do nových provincií, která se první dostává mezi skutečné rolnické masy a podle níž rolníci především posuzují novou moc, její špatné nebo dobré stránky.“⁴⁾ Proto již v létě 1927 začal Mao Ce-tung a jiní komunisté organisovat dělnické a rolnické ozbrojené oddíly. Komunisté Ču Te, Čou En-laj, Cholung a jiní doplňovali a upevňovali revoluční oddíly národně revoluční armády, která byla pod jejich velením.

Když vukanská vláda⁵⁾ přešla do tábora kontrarevoluce, povstalo 1. srpna 1927 v Nanchangu (hlavní město provincie Ťiang-si) pod vedením komunistů 30 tisíc bojovníků národně revoluční armády. Ti se pak stali základem skutečně revoluční lidové armády. Proto čínský lid oslavuje 1. srpen 1927 jako den zrodu čínské lidové armády.

Po porážce revoluce z let 1925 až 1927 věnuje Komunistická strana Číny čím dál tím větší pozornost upevnění ozbrojených sil. V roce 1928 je z oddílů Mao Ce-tungových a Ču Teových vytvořena dělnicko-rolnická Rudá armáda.

Opírajíc se o Rudou armádu vytváří KS Číny do roku 1930 15 revolučních opěrných základů v provinciích Chu-pej, Chu-nan, Kuang-si, An-chaj, Che-nan, Šen-si s Ústřední sovětskou oblastí v provincii Ťiang-si. Na území sovětských oblastí jsou vytvořeny orgány lidové moci, které plní funkci demokratické diktatury dělníků a rolníků. Půda velkostatkářů je zkonfiskována a rozdělena mezi pracující rolníky. Za podpory rolníků se z Rudé armády stává velká a silná armáda.

Úspěchy sovětského hnutí vyvolávají nepřítelnu zuřivost kuomintangské reakce. Kuomintanci začínají za pomoci svých imperialistických chleboďárců organisovat proti sovětským oblastem a Rudé armádě vojenská tažení. Tak v období let 1930 až 1932 organisoval Čankajšek 4 tažení s cílem rozdrtit Rudou armádu a zlikvidovat sovětské oblasti. Tato 4 tažení však Rudá armáda úspěšně odrazila a kuomintangská vojska utrpěla zdrcující porážky. V průběhu těchto bojů se Rudá armáda ještě více upevnila a její počet vzrostl do roku 1933 na 300 000 bojovníků. Při úspěšných bojích byly rozšířeny její revoluční opěrné základny.

Čím je možno vysvětlit, že špatně vyzbrojené oddíly Rudé armády vítězily nad početně silnějším a materiálně vybavenějším nepřítelem?

³⁾ J. V. Stalin, Spisy sv. 8, Svoboda, Praha 1952, str. 352.

⁴⁾ J. V. Stalin, Spisy sv. 8, Svoboda, Praha 1952, str. 358.

⁵⁾ Jde o levokuomintangskou vládu v druhé etapě čínské revoluce v letech 1925 až 1927, která měla sídlo ve Vukanu.

1. Stmeleností, disciplinovaností a oddaností bojovníků a velitelů Rudé armády veliké věci čínského lidu.

2. Podporou rolnictva, neboť boj Rudé armády byl bojem za jejich zájmy.

3. Použitím správné taktiky.

Mao Ce-tung v Strategických otázkách revoluční války ukazuje na některé hlavní zvláštnosti revoluční války v Číně, které určily vedoucí linii a mnohé strategické a taktické zásady vedení revoluční války v Číně.

První zvláštnost revoluční války v Číně — velická koloniální země, která prožila velkou revoluci a rozvíjí se hospodářsky nerovnoměrně; druhá — silný nepřítel; třetí — slabá Rudá armáda; čtvrtá — agrární revoluce. „První a čtvrtá zvláštnost,“ říká Mao Ce-tung, „poskytují Rudé armádě možnost, aby se rozvíjela a zvítězila nad svými nepřáteli, kdežto druhá a třetí zvláštnost způsobují, že se Rudá armáda nemůže rozvíjet velmi rychle a velmi rychle vítězit nad svými nepřáteli, jinými slovy, určují vleklý charakter války...“⁶⁾

Proto podstatou taktiky Rudé armády byly zásady partyzánského boje. Při útoku silnějšího nepřítele oddíly Rudé armády ustupovaly. Jestliže se nepřítel zastavoval — Rudá armáda jej ohrožovala. Ukázal-li nepřítel známky únavy — Rudá armáda jej drtila. Ustupoval-li nepřítel — Rudá armáda jej pronásledovala.

Na počátku třicátých let zesílila japonská agrese. Roku 1931 byla okupována severovýchodní Čína⁷⁾ a roku 1933 provincie Džehol. Nepřítel čínského lidu Čankajšek a jeho klika místo aby kladli odpor japonské agresi, organizovali v říjnu 1933 nové již páté tažení proti Rudé armádě a sovětským oblastem. Příprava pátého tažení trvala téměř rok. Přípravy pochodu se aktivně zúčastnili němečtí, američtí, japonští a angličtí imperialisté. Spojené státy americké poskytly Čankajškovi pod rouškou t. zv. „pšeničné a bavlněné půjčky“ 50 milionů dolarů a 40 milionů dolarů v rámci „letecké půjčky“. Kromě toho dostala Čankajškova vojska moderní americkou výzbroj a 150 letadel. Na Čankajškovo pozvání přijeli do Číny ve funkci poradců fašističtí důstojníci v čele s Ludendorfovým žákem, katem Bavorské republiky rad, generálem von Seecktem. V Seecktově suítě kromě 100 důstojníků německého generálního štábu byli generálové Falkenhausen, Kriebel, Wetzel a Hitlerův přítel plukovník Bauer. Generál Seeckt byl jmenován náčelníkem štábu Čankajškových vojsk.

Von Seeckt vypracoval nový plán boje s Rudou armádou, podle něhož se kuomintanská vojska měla „vyhýbat přímým čelním operacím“. „Když se vaše vojska setkají s Rudou armádou v otevřeném boji,“ říká Seeckt kuomintanským generálům, „vzdávají se do zajetí i se zbraněmi, kterými vás zásobujeme.“ Proto měly být podle Seecktova plánu sovětské oblasti obklíčeny, blokadou vyhladověny a převahou techniky poraženy. Čankajškovy armády měly být soustředěny proti Ústřední sovětské oblasti Tiang-si, kterou chtěl Seeckt obklíčit opěrnými body a celým

⁶⁾ Mao Ce-tung, Vybrané spisy 1, Státní nakladatelství politické literatury 1954, str. 269.

⁷⁾ To jest území bývalého Mandžuska.

systémem opevnění. Tím měly být zúženy manévrovací schopnosti Rudé armády. Hlavní úkol neviděl Seeckt v obsazení území, nýbrž ve zničení živé síly Rudé armády. Živá síla Rudé armády měla být zničena letectvem.

Aby bylo zabráněno demoralisaci Čankajškovy armády stykem s obyvatelstvem, byly do Ústřední sovětské oblasti vyslány oddíly, které nerozuměly místnímu dialektu. V oblastech hraničících se sovětskými okresy měla být vytvořena široká síť policejních špiónských organizací.

Tato „nová Seecktova strategie a taktika“ je známa z dějin války Anglie proti Burské republice vedené v letech 1899 až 1902. V jižní Africe „pacifikovala“ totiž anglická armáda Burskou republiku tak, že postupovala s velkými silami zcela soustavně, dobývala nových a nových malých oblastí, upevňovala se v nich a pak prováděla další výpad. Dobytím nových území obkličovala burskou armádu. Civilní obyvatelstvo odzbrojovala a soustřeďovala do koncentračních táborů.

Kontrarevoluce zmobilisovala proti Ústřední sovětské oblasti Ťiang-si ohromné síly — sedmisettisícovou armádu o 70 divisích a osm zvláštních brigád technických oddílů a letectva. Proti Ústřední sovětské oblasti útočilo na 300 letadel řízených americkými a kanadskými letci.

Proti sedmisettisícové Čankajškově armádě stála v Ústřední sovětské oblasti Ťiang-si 1., 3. a 5. armáda a 7., 8. a 9. armádní sbor. Rudá armáda v Ťiang-si neměla víc než 150 tisíc mužů, neměla protiletadlová děla a bojeschopná letadla.

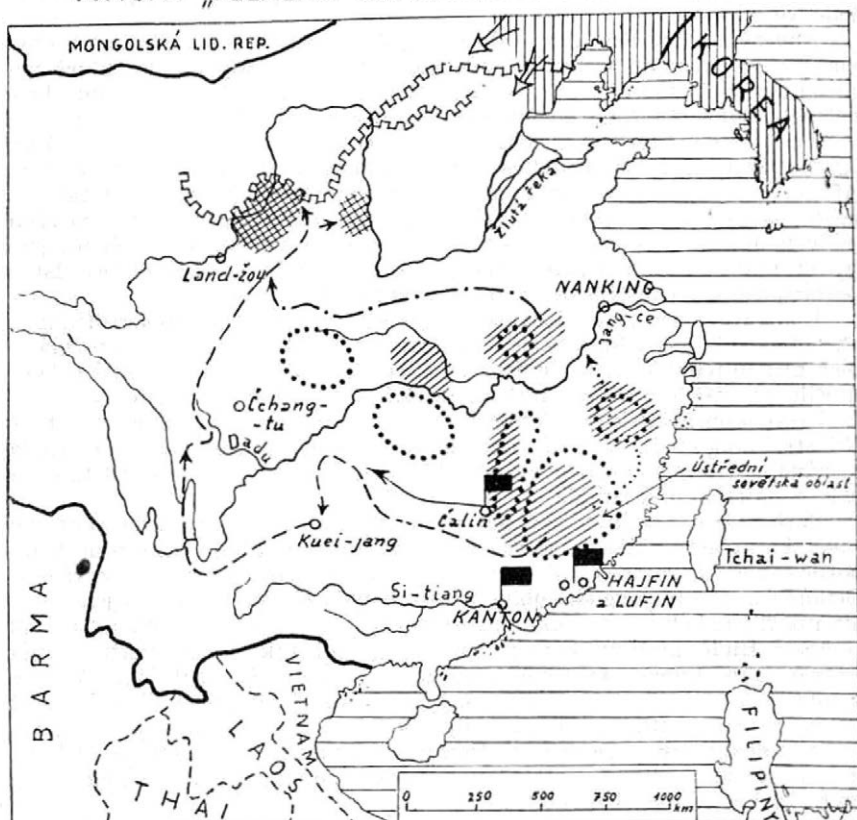
Páté tažení trvalo téměř půl roku. Byla období, kdy byla Ústřední sovětská oblast obkličena ze všech stran. Její území bylo pustošeno bombardováním a zamořováno otravnými plyny. Rudá armáda krvácela. Blokáda Ústřední sovětské oblasti způsobovala těžkosti nejen vojenského, ale i nevojenského rázu, jako nedostatek potravin, soli a p. Avšak hlavní těžkosti Rudé armády nebyly způsobeny ani tak novou taktikou nepřitele, jako chybnou taktikou samé Rudé armády. Soudruh Mao Ce-tung o tom říká: „Vedli jsme s početně nás převyšujícím protivníkem posílní válku, zatím co Rudá armáda nebyla k takovému vedení boje ani technicky, ani takticky připravena. Pro tuto chybu a pro početní a technickou převahu protivníka stala se situace Rudé armády v Ťiang-si roku 1934 krajně nepříznivou.“¹⁾

Proto se velení čínské Rudé armády a sovětská vláda rozhodla evakuovat Ústřední sovětskou oblast. Vláda sovětských okresů přijímajíc toto rozhodnutí vycházela z toho stanoviska: Japonci uchvátili Mandžusko a připravovali se ke vpádu do severní Číny. Čína se ocitla v nebezpečí. Proto pokládala vláda sovětských okresů a vedení KS Číny za svou povinnost postavit se do čela boje proti imperialistické agresi. Bylo přijato rozhodnutí o přechodu Rudé armády z Ústřední sovětské oblasti na západ do provincie S'-čchuan a tamodtud dále na severozápad do provincií ohrožených japonskou agresi. Smyslem severozápadního pochodu bylo tedy rozvinutí jednotné protijaponské fronty na záchranu vlasti (viz náčrt na str. 108).

Tato operace skrývala v sobě nesmírné obtíže. Bylo třeba odlákat pozornost nepřitele, prolomit blokádu, odvést tímto průlomem hlavní sílu Rudé armády a urazit za nepřetržitých bojů dalekou cestu. Kromě toho bylo třeba odvést na západ i další oddíly Rudé armády, které bojovaly v různých provinciích jižní a střední Číny.

¹⁾ Mao Ce-tung, Biografičeskij očerk, str. 56.

NÁČRT „VELKÉHO SEVEROZÁPADNÍHO POCHODU“

LEGENDA:

SOVĚTSKÉ OBLASTI ČÍNY:

- ////// v r. 1930 - 1932
- v r. 1933 - 1934
- ▨ v r. 1936
- ~~~~~ Velká Čínská zed'

- Trasa Velikého severozápadního pochodu hlavních sil Čínské Rudé armády
- Pochod Sun-Hai-Duna (25. „Pionýrský“ sbor)
- Rejd Fang-Či-mina, Lo Ping-hueje a Pin De-chuje
- Rejd Sian-Kche
- ||||| Oblast okupována Japonci
- ↓ Hlavní směry japonské agrese do Číny
- Místa prvních sovětů v Číně

Rudá armáda skvěle splnila tento veliký úkol. Hrdinný průlom a únik z obklíčení kuomintanských vojsk řízených generálem Seecktem, je jednou z nejvýznamnějších stránek dějin bojů Rudé armády. Aby mohly hlavní síly uniknout z obklíčení, bylo třeba rozvinout nejdříve manévrovací a partyzánské boje na bocích a v týlu nepřítele. V červenci prolomil proto obklíčení pod velením Lo Ping-hueje 9. a 7. armádní sbor, stojící na jihu provincie a vstoupil do provincie Fu-tien. Operace byla tedy vedena opačným směrem, než kudy měl jít zamýšlený pochod na severozápad. Účelem bylo odvést pozornost protivníka. Po splnění tohoto úkolu se Lo Ping-huej spojil s armádou sovětské oblasti v severovýchodní části provincie Tiang-si — s 10. armádním sborem Fang-Č'-minovým. Poté začala obě vojska, jež byla v týlu nepřítele, zasazovat boční údery nejdůležitějším komunikacím nepřítele. To přinutilo Seeckta stáhnout síly z hlavní fronty proti ústřední sovětské oblasti a vrhnout je proti Rudé armádě, která bojovala v jeho týlu. A tak odvádění Seecktových vojsk umožnilo hlavním silám Rudé armády — 1., 3. a 5. armádě — opustit Ústřední sovětskou oblast a nastoupit zamýšlený pochod na severozápad.

Druhý manévr byl proveden v srpnu 8. armádním sborem Siao Kche. Cílem této operace bylo proniknout do sovětských okresů na západních hranicích provincií Chu-pej a Chu-nan, kde se měl 8. armádní sbor spojit s vojsky druhé armády Cho-Lungovy. Území, na němž operovala vojska Siao Kche a Cho Lunga, stalo se jakýmsi mostem mezi Ústřední sovětskou oblastí v Tiang-si a sovětskou oblastí v S'-čchuanu, kam mířily hlavní síly Rudé armády. Oddíly Rudé armády rozvinuly v průběhu těchto operací širokou agitační kampaň pod hesly: „Číňané nezabíjejte Číňany!“, „Všem armádám! Posílejte své představitele k projednání otázky odporu japonské agresi!“.

V říjnu 1934 zahájily hlavní síly Rudé armády svůj legendární „Velký pochod“. Díky tomu, že Lo Ping-huej a Fang-Č'-min poutali nepřátelská vojska, mohly hlavní síly Rudé armády opustit organizovaně Ústřední sovětskou oblast.

Severozápadní pochod měl nesmírný propagační význam, neboť vnášel do mas ideje agrární revoluce a protijaponské osvobozené války. Společně s bojovníky Rudé armády, veliteli, stranickými pracovníky a pracovníky sovětů šly na severozápad i tisíce rolníků. Mnoho bojovníků zůstalo v Tiang-si jako velitelé partyzánských odřadů, které pokračovaly v boji proti kuomintanským vojskům.

Svůj pochod zahájila Rudá armáda na podzim za nepřetržitých dešťů. Pochody se konaly hlavně v noci, aby oddíly byly bezpečné před pronásledováním Seecktovým letectvem. Rudá armáda musela prolomit čtyři přehradné linie kuomintanských vojsk. Rudá armáda šla za nepřetržitých bojů provinciemi Tiang-si, Chu-nan, Kuang-si a Kuej-čou do provincie S'-čchuanu. V této provincii se spojila se 4. armádou, která se tam usadila za čtvrtého kuomintanského tažení. Čankajšek poslal proti Rudé armádě neustále nové a nové oddíly. U řeky Ladu v provincii S'-čchuan rozhodlo se velení Čankajškových vojsk zničit stůj co stůj Rudou armádu. Po celé délce severního břehu řeky byly rozloženy Čankajškovy oddíly. Řeka byla široká a kuomintanci vzali všechny loďky na severní břeh. Oddíly Rudé armády měly jen tři loďky, takže se jen nevelkému oddílu podařilo přepravit na severní břeh. Velení kuomintanců tam mohlo soustředit značné síly a zničit Rudou armádu. Proto se velení Rudé armády rozhodlo odejít na západ, tam, kde řeka protékala hor-

ským průsmykem, nad nímž visel řetězový most. Kuomintanci však most zpola rozebrali a na druhém břehu postavili kulomety. Přesto se třicet hrdinů čínské Rudé armády rozhodlo přelézt na druhý břeh po řetězech mostu, nehlédě na nebezpečí nepřátelské kulometné palby. Pověřiví nepřátelští vojáci nevěřili svým očím. Jejich vlastní bojový duch byl podlomen, a když bylo jejich postavení zasypáno ručními granáty, začali ustupovat. Rudá armáda musela svést desítky krvavých bojů, násilně přejít čtyřicet řek, razit si cestu přes vyprahlé pouště a přes osmnáct skalnatých pohoří, kam ještě nevstoupila lidská noha. Mao Ce-tung v rozhovoru se sovětským novinářem R. Karmem řekl o Velikém pochodu: „Šli jsme při velkém pochodu bosí, hladoví, šli jsme celé týdny po planoucích makových polích. Jedli jsme maková semena, která nás sytila a opíjela.“

Během Velikého pochodu utrpěla Rudá armáda velké ztráty. Při zahájení Velikého pochodu měla kolem 300 000 lidí a po ukončení pochodu necelých 30 000. Velikost ztrát byla způsobena také používáním přímočarého pohybu a nedostatečným manévrováním za pochodu.

Proto také byly v lednu 1935 na rozšířeném zasedání politbyra ÚV s představiteli velení v Cu-ni provincie Kuej-čou) odstraněny z vedení strany „levé“ živly, které se dopustily chyb nejen v otázkách vojenských, ale i v otázkách politických. Zasedání přijalo rozhodnutí, že za nastalé situace je hlavním úkolem Rudé armády boj s japonskými imperialisty.

Dne 15. června 1935 se hlavní síly Rudé armády spojily s oddíly Rudé armády, které byly v provincii Š'čchuan; po krátkém odpočinku začala druhá etapa pochodu do provincie Šen-si.

V roce 1936 dorazily do provincie Šen-si všechny oddíly Rudé armády po pochodu dlouhém 12 500 km. Tak se na dalekém severozápadě soustředily oddíly Rudé armády; vznikla tam nová sovětská oblast Šen-si, Kan-su, Ning-sia. Ze všech oddílů Rudé armády na severovýchodě vznikla pak slavná 8. lidově revoluční armáda pod velením Ču Tekovým. V jiho-východních čínských provinciích zůstaly portyzánské odřady, z nichž později vznikla 4. protijaponská lidově revoluční armáda, která se stala mohutnou oporou protijaponského hnutí v těchto oblastech.

Historický význam Velikého severozápadního pochodu je v tom, že znamená krach pátého Čankajškova protilidového tažení a mocný vzestup hnutí na obranu Číny proti japonským agresorům. Byla zachována čínská Rudá armáda, ozbrojený předvoj čínského lidu, vítěz nad Japonci a později i nad americko-čankajškovskými bandami.

Informace o obsahu nových služebních knih a pomůcek

K nově vydané služební pomůcce Pom-zdrav-10

(Sborník příkladů zdravotnického zabezpečení střelecké divise
za Veliké vlastenecké války)

Plukovník Josef Slabý

Veliká vlastenecká válka Sovětského svazu rozvinula theoreticky i prakticky vojenskou vědu vítězné Sovětské armády a vytvořila zároveň nové způsoby činnosti týlu v boji a v operaci. Zároveň s rozvíjením nových zásad organizace týlu Sovětské armády byly rozvíjeny i zásady jedné z nejvýznamnějších složek týlu — zdravotnické zabezpečení.

Zdravotnická služba Sovětské armády je zaměřena celou svou organizací a veškerou svou činností především k tomu, aby na bojišti mohla plně uplatňovat přednosti a vymoženosti socialistického zřízení všestrannou péčí o člověka a poskytovat co nejdokonalejší zdravotnické zabezpečení.

Zádná kapitalistická armáda nevyřešila ani nemohla vyřešit tak dokonale, účelně a pružně organizované zdravotnické zabezpečení, které by bylo s to poskytovat první pomoc raněným v předních zákopech na bojišti, hned po jejich zranění, během boje co nejvíce přibližovat k praporům a plukům lékařskou a odbornou lékařskou pomoc a podle vývoje situace rychle a pružně zesilovat etapy vojskového týlu odbornými silami a prostředky, jak tomu bylo v Sovětské armádě ve Veliké vlastenecké válce.

Toho je praktickým důkazem nově vydaná služební pomůcka Pom-zdrav-10, která přináší řadu příkladů z posledního období Veliké vlastenecké války (1944 až 1945) a dává velitelům a týlovým pracovníkům nejlepší návod k tvůrčímu uplatňování teorie v praxi budování naší armády.

Zhodnotím některé příklady

1. N-tá střelecká divise v útočné operaci 2. běloruského frontu v lednu a únoru 1945 (I. a II. příklad):

a) V řešení otázek zdravotnické služby, stejně jako při řešení všech ostatních otázek týlu, je třeba především vycházet ze správného chápání zámyslu vševojskového velitele, jak tomu bylo u náčelníka zdravotnické služby n-té

divise. To umožnilo orgánům zdravotnické služby správně řešit zdravotnické otázky v různých situacích a podmínkách boje a organizaci zdravotnického zabezpečení rychle přizpůsobovat změnám ve vývoji bojové situace.

b) Při zpracování plánu zdravotnického zabezpečení se projevila velmi důkladně dobrá součinnost zdravotnických orgánů s operačním oddělením štábu divise. Tím byl vytvořen základní předpoklad pro reálnou činnost zdravotnické služby a náčelník zdravotnické služby divise mohl tak účelně využít zdravotnických sil a prostředků a soustředit jejich hlavní počet na směru hlavního úderu divise.

Plán zdravotnického zabezpečení nebyl po zpracování a po schválení náčelníkem týlu divise uzavřen do stolu (jak bývá často zvykem u našich funkcionářů), avšak byl s ním obeznámen všechen personál zdravotnické služby v rozsahu vyplývajícím z funkčních povinností; ve zvláštních praktických zaměstnáních byly provedeny instruktaže podřízených zdravotnických náčelníků, bylo organizováno zvláštní instrukční školení sběračů a nosičů raněných ve správném a rychlém poskytování pomoci raněným přímo na bojišti, byli instruováni mladší lékaři v technice provádění protišokových opatření a p.

Z toho jasně vyplývá, že reálné vypracovaný plán zdravotnického zabezpečení (nebo schematický plán), jehož náplň ovládají v rozsahu svých funkčních povinností všichni podřízení zdravotničtí pracovníci a který náčelník zdravotnické služby náročným způsobem uvádí v život, tvoří základní dokument pro úspěšné řízení zdravotnické služby.

c) Zdravotnické zabezpečení n-té střelecké divise od řeky Narevu ukazuje v celé šíři přednosti pružné organizace sovětské zdravotnické služby. Zesílení střeleckých divisí na směru hlavního úderu armády několika chirurgickými polními pohyblivými nemocnicemi umožňuje náčelníkovi zdravotnické služby při

správném manévrování silami a prostředky uchovat divišní obvažiště k zabezpečení boje v operační hloubce obrany nepřítele; divišní zdravotnický prapor zůstává pohyblivý, může neustále sledovat rychle postupující divise a v hloubce podle situace může být rozvinuto divišní obvažiště a zahájit kdykoli svou činnost.

Tato praktická zkušenost má mimořádný význam při plánování zdravotnického zabezpečení v rámci dnešního střeleckého sboru, kdy chirurgická polní pohyblivá nemocnice 1. linie umožňuje zdravotnickým obvažištím střeleckých divisí zabezpečit zasažení mechanizované divise a té opět uchovávat volné obvažiště pro boj v operační hloubce obrany nepřítele.

d) Boj n-té střelecké divise nám ukazuje nerovnoměrné rozdělení zdravotnických ztrát. Tak 2. střelecký pluk, který plnil úkol na směru hlavního úderu divise, měl více než dvojnásobné ztráty než 1. střelecký pluk, který byl z počátku v druhém sledu divise a měl o 20% vyšší ztráty než 3. střelecký pluk zasažený na pomocném směru. V údobí pronásledování ztráty divise značně poklesly, a to až na jednu třetinu ztrát období průlomu nepřátelské obrany. Avšak již na přístupu k řece Visle, kde se nepřítel snažil zadržet postup divise, ztráty značně vzrostly a dosahovaly v průměru více než 1% počtu divise denně.

Příklad je v tomto směru velmi poučný, i když nemůže být považován za šablonu. Učí, že při odhadu zdravotnických ztrát je nutno vycházet nejen z vlastní situace (úkol divise, šířka útočného pásma, terén, počet posilových prostředků atd.), nýbrž je zároveň třeba náležitě zhodnotit nepřítele, jeho sílu, morálku, palné prostředky, stupeň vybudování obrany atd. V II. příkladě náčelník zdravotnické služby divise nedocenil dostatečně sílu obrany nepřítele, a tím se také stalo, že jeho odhad zdravotnických ztrát byl značně nižší, než později činily skutečné ztráty.

e) Je třeba náležitě vyzvednout význam zadržování lehce raněných ve vojskovém týlu a vytváření odřadu lehce raněných (rekonvalescentů) při divišním zdravotnickém praporu. To umožňuje náčelníkovi týlu divise využít těchto lehce raněných osob k různým pomocným pracím v týlu (regulace, střežení materiálu, hlášení a požární služba atd.) a pro velitele divise jsou tyto lehce ranění zdrojem cenných doplňků bojové zkušených osob. Touto účelnou organizací se během Veliké vlastenecké války mnoho sovětských jednotek téměř obměnilo v celém svém počtu.

2. Útočná operace 2. běloruského frontu v únoru a březnu 1945 (III. a IV. pří-

klad) dává mnoho cenných zkušeností v organizaci a činnosti zdravotnické služby při násilném přechodu řeky Visla a o pozdějším významu stejnojmenné řeky ve vojskovém týlovém prostoru; uvedu některé z nich:

a) Utajení příprav k útoku znamenalo překvapení pro nepřítele. Dobře provedená dělostřelecká příprava rozrušila palné systémy nepřátelské obrany. Ovšem tyto skutečnosti byly příčinou toho, že při přechodu řeky Visla byly celkové ztráty divise velmi nepatrné (5 zabitých, 15 raněných).

b) Zdravotnické čtyři prapory se přesunuly na protilehlý břeh společně se svými prapory a ihned rozvinuly praporeční obvažiště. Odsun raněných do plukovních obvažišť, která zůstala na východním břehu, byl prováděn převážně v noci; těžce ranění byli převáženi po ledu na nosítkách nebo na rukou nosičů.

Náčelník zdravotnické služby divise mohl účelně využít zdravotnických prostředků dělostřeleckého pluku k rozvinutí obvažiště přepravy, což by mu bývalo umožňovalo včasné přemístění plukovních obvažišť na druhý břeh řeky.

c) Rozvíjení plukovních obvažišť zcela blízko vojsk značně urychlilo provádění přesunů raněných a zkrátilo dobu mezi zraněním a první lékařskou pomocí; tím se také stalo, že 60% všech raněných přibývalo do plukovních obvažišť v době do 3 hodin po zranění.

d) Je třeba si povšimnout organizace týlu, která vyplývala ze zvláštnosti, že vojskový týlový prostor byl rozdělen Vislou. Plukovní a divišní obvažiště byla rozvinuta severně od řeky, divišní sklady, armádní nemocnice a armádní polní sklady jižně od řeky. To značně ztěžovalo práci týlu divise, protože přepraviště na Visle byla často vyražena nepřátelským dělostřelectvem a později bylo spojení s jižním břehem řeky úplně přerušeno odchodem ledu.

Závěr

Ukázal jsem na několika příkladech, uveřejněných v nově vydaném Sborníku zkušeností z Veliké vlastenecké války, jak týlovi pracovníci Sovětské armády tvrdým způsobem přistupovali k řešení otázek týlu v nejrůznějších podmínkách bojové a týlové situace. V tomto směru je nově vydaná pomůcka pro nás zdrojem mnoha cenných zkušeností a největší školou, jak theoretické otázky týlu řešit v praxi.

Je nejlepší návodem k rozvíjení organizačních schopností a tvrdé iniciativy týlových pracovníků naší armády.

Ovšem nově vydaná učební pomůcka

má ještě další význam. Je první pomůckou a prvním pramenem, který se obírá zdravotnickými ztrátami a který dává některé základní údaje o kalkulaci a statistice zdravotnických ztrát ve Veliké vlastenecké válce. Po této stránce je sborník návodem k správnému hodnocení zdravotnických ztrát na velitelsko-štáb-ních a týlových cvičeních a pro pracovníky zdravotnické služby pak základem pro další vědecko-výzkumnou práci

v otázkách zdravotnických ztrát ve válce.

Náš velitelský sbor, zvláště týloví funkcionáři, s nevšedním zájmem přijali nově vydanou služební pomůcku, neboť správně pochopili nesmírný význam rychlého osvojování sovětských zkušeností pro další zvyšování taktické i odborné vyspělosti velitelského sboru a pro další zvyšování bojeschopnosti naší armády.

Informace o obsahu zahraničních vojenských odborných časopisů

Houževnatě se učit bojovým zkušenostem a neustále zlepšovat velení

Z časopisu ČLOA „1. srpen“ č. 43 — volný překlad

Získané skoro tříleté bojové zkušenosti nám ukázaly, že během války taktika i technika obou bojujících stran se neustále mění a zlepšuje. Současná situace vyžaduje od velitelů všech stupňů, aby rychlým tempem získávali a doháněli theoretické i praktické vědomosti, aby rychle ovládali současnou bojovou taktiku i techniku.

Naši velitelé ve velké většině plně pochopili vážnost úkolů a ovládli potřebné znalosti. Jsou však ještě i konservativní velitelé. Tito se během války projevovali tím, že vůbec nebo velmi zdrženlivě přijímali a používali získané bojové zkušenosti, nesnažili se o zvýšení taktické i technické úrovně svých podřízených jednotek. Při změnách situace nestudovali je důkladně a tím zeslabovali dokonalost přípravy boje. Často se spoléhali na své dříve získané bojové zkušenosti a vysokou morálku našich vojsk.

Tyto chyby se projevovaly zejména v páté kampani, kdy se některé svazky a útvary neseznámily se změnami a zvláštnostmi nepřátelské taktiky a nestudovali taktiku boje v hloubce nepřátelské obrany. Nerozhodný postup měl za následek, že tyto útvary byly při obchvatném boji nepřítelem zastaveny v postupu a utrpěly velké ztráty. Tak na příklad — n-tá divise byla v důsledku nerozhodného postupu po skončené přepravě přes řeku Mitos zastavena a zůstala tři dny pod palbou, měla značné ztráty, ztratila iniciativu a nesplnila úkol.

Po přechodu do aktivní posílní obrany nezpůsobovaly některé svazky a útvary v důsledku špatného průzkumu změny v taktice a technice nepříteli. V následujících bojích to mělo neblahé následky. Některé jednotky, v důsledku dřívějších úspěchů začaly dokonce podceňovat nepřítel. Na příklad n-tá divise, čtyřikrát útočila na severní část hory Sijčanlı. Při prvních třech útocích nepřítel zahajoval odvetnou palbu teprve za 10 až 17 minut po skončení naší dělostřelecké přípravy. Avšak při útoku jednoho pluku této divise zahájil nepřítel odvetnou palbu již za 7 minut, zatím co naše útočné jednotky, podceňující nepřítel, ještě nezahájily útok. Tím se stalo, že

tento pluk utrpěl již ve východišti tak velké ztráty, že nemohl provést připravovaný útok.

Další závadou je ta skutečnost, že získané bojové zkušenosti bývají přejímány mechanicky. Na příklad naše dělostřelectvo provádělo před zahájením útoku za soumraku rušivou palbu a současně ničilo nepřátelská opevnění s cílem usnadnit útok pěchotě a soustředěnou palbou umlčovat palebné prostředky v hloubce nepřátelské obrany. Tohoto způsobu nelze používat častěji, neboť použijeme-li tohoto způsobu po druhé, můžeme narazit na silný odpor. Příklad: při útoku n-tého pluku na severní část hory Sujgo-mej za soumraku zmocnila se sice po skončení dělostřelecké přípravy naše pěchota nepřátelského postavení, avšak nepřítel, který zjistil náš úmysl, předtím takticky ustoupil a po obsazení tohoto postavení našimi jednotkami způsobil jim předem připravenou palbou těžké ztráty.

Proto je nutno učit se důkladně a nechtít mechanicky využívat získaných zkušeností. Na příklad v době obrany při budování chodeb galerií opevnění jsme se přesvědčili o tom, že kruhové vchody jsou nevýhodné, zejména za deštivého počasí. Některé jednotky však tohoto způsobu používaly dále, ba dokonce ho označovaly za novinku. Vyskytují se velitelé, kteří nechtějí přejímat zkušenosti jiných a prohlašují, že těchto nelze použít v jejich současné situaci a sami hledají jiné způsoby. Na příklad jedna rota vymyslela 20 různých způsobů pro úkryt střeliva, avšak žádný z nich nebyl zlepšením dosavadního, ba naopak tyto vyžadovaly ještě více pracovních sil i času. Podle statistických záznamů bylo zbytečně ztraceno jen u jedné divise během r. 1952 hledáním a používáním vlastních způsobů při budování opevnění víc jak 200 tisíc pracovních dní.

Při protiútku je vhodný poměr sil 2,5 : 1. Při použití většího počtu sil se jenom zvyšují vlastní ztráty. Stalo se však, že při protiútku našeho průzkumného oddáku bylo použito proti jednomu zesílenému nepřátelskému družstvu devět našich družstev. Naše družstva sice splnila úkol, avšak naše ztráty byly

3,5krát větší ve srovnání se ztrátami nepřitele. Aby byly odstraněny podobné závady, a aby bylo zabráněno zbytečným ztrátám, nutno přihlížet k těmto požadavkům.

Stále a houževnatě se učít bojovému hnutí. Abychom mohli správně řídit činnost všech jednotek a detailně vypracovat vševojskový plán, je třeba bezpodmínečně znát zvláštnosti soudobé války a charakteristické vlastnosti všech druhů vojsk. V důsledku toho, že došlo ke značnému zvýšení stupně mechanizace bojových jednotek, objevuje se velký počet mechanizovaných jednotek přímo na bojišti. Proto často dochází k rychlým a překvapivým akcím. Hloubka bojových sestav se zvětšila. Jednotky a bojové prostředky jsou více rozptýlovány. Množství, jakož i odolnost opevnění se zvětšily. Budování spojovacích sítí se značně ztížilo.

V obraně byla jednotlivá souvislá obranná postavení zaměněna za obranné rajony vybudované pro kruhovou obranu. Později bylo opět používáno souvislých zákopových postavení. Nyní se již nepoužívá desítek metrů dlouhých krytých chodů při galerijním způsobu opevnění. Z počátku bylo používáno v útoku i v obraně pouze pěchoty a jen nepočetného dělostřelectva. Později se počet dělostřelectva značně zvýšil. Do boje je současně zasazováno velké množství zbraní za součinnosti všech druhů vojsk.

Dříve jsme mívali velké potíže při maskování. Nyní jsme však v maskování získali takové zkušenosti, že nepřítel nerozezná skutečné obranné objekty od klamných. Byli mnozí velitelé, kteří neuměli používat pojítek. Nyní již s nimi pracují bez obtíží. Toto vše svědčí o získaných zkušenostech a úspěších. Proto současně se zvýšením počtu bojové techniky musíme se naučit ovládat situaci, neustále zvyšovat bojeschopnost a rozhodně přecházet od starých method k novým, účinnějším.

Během dvouletých bojů s americkými interventy používajícími nejnovější techniky se i naše výzbroj, jakož i technika postupně zlepšila. I přes to, že v současné době nemáme ještě podporu vlastního letectva (používáme součinnosti pěchoty, dělostřelectva a tanků), může být náš dnešní způsob vedení boje vzat za základ k vedení jakýchkoli akcí v budoucnu.

Získali jsme bohaté zkušenosti, které je však nutno správně využívat v praktickém boji. Musíme se učít stále a systematicky. Někteří naši velitelé neuměli prakticky využít získaných bojových zkušeností a pohotově a správně tyto předávat jiným. Nutno vědět, že velitelské umění je založeno na základě theore-

tických a praktických znalostí, na správné aplikaci získaných vědomostí a zkušeností a na pocitu vysoké politické odpovědnosti lidu. Proto jsou všichni velitelé povinni neustále studovat díla soudruha Mao Ce-tunga, učit se sovětskému vojenskému umění a v souladu s našimi využívat sovětských bojových zkušeností. Učení je nejen klíčem k vyřešení všech otázek a těžkostí v práci, ale i hlavním způsobem k překonávání konservatismu.

Nepříteli je nutno velmi dobře znát.

Soudruh Mao Ce-tung řekl, že jsou jedni, kteří obecně znají sebe a tajně znají nepřitele, druzí zase obecně znají nepřitele a tajně sebe, přes to však nemohou vyřešit otázku studia a použití směrnic v soudobé válce. To znamená, že podmínkou vítězství nad nepřitelem je důkladná znalost nejen situace vlastní, ale i nepřitele. Tyto znalosti nám pak umožňují volit vhodnou taktiku a účinná protioopatření. Bylo mnoho případů, kdy jsme jednou četou ba dokonce jedním družstvem odrazili četné útoky nepřitele, početné mnohem silnějšího a způsobili mu velké ztráty. Příčina našich úspěchů byla v tom, že jsme znali nepřitele, že jsme mu dovedli vhodně čelit a paralyzovat jeho dočasnou převahu. Další příčinou je ta skutečnost, že naše jednotky bojují uvědoměle, odvážně a úporně, že velmi dobře ovládají boj zblízka. Přes to, že nepřítel má značnou technickou převahu, dovedeme ji úspěšně čelit. Na příklad při útoku naší pěchoty za soumraku nebo v noci, podporujeme ji soustředěnou prudkou a překvapivou palbou při průlomu nepřátelské obrany. Podle situace a důležitosti cíle je možno tento po dobytí a zničení nepřitele takticky opustit, současně zvolit jiný cíl útoku a znemožnit nepříteli jeho obranu. Získané dobyté pozice nutno ihned opevnit, klamným způsobem vylákat nepřitele z opevnění a pak naň zaútočit. Nepřítel taktéž využívá získaných zkušeností a zdokonaluje se, často provádí noční útok, zlepšuje a zvyšuje počet opevnění. Zjistili jsme v předních liniích až patnáctimetrové kryté chodby, kterých dříve nepřítel nepoužíval. Tyto chodby (galerijní opevnění) nemají kromě dvou vchodů (na začátku a na konci chodby) jiných vchodů ani východů. Proto jich nelze po obsazení využít. Kromě toho se nepřítel často před zahájením našeho útoku odpoutával a potom zasypal opuštěné postavení tříštivým střelivem. Jestliže někteří naši velitelé nevěnují dostatečnou pozornost studiu nepřátelské situace, taktiky a různým jiným změnám, dochází ke zbytečným ztrátám.

Taktiku nutno pohotově přizpůsobovat novým podmínkám boje. Konečným cí-

lem války je zničení nepřítele. Zkušenosti a taktiky nelze používat mechanicky. Během korejské války naše armáda správně pochopila a volila vhodnou a účinnou taktiku útoku rozšiřujícího se do hloubky nepřátelské obrany, a dále způsob vedení malých, avšak drtivých úderů. Větší či menší úspěch těchto akcí závisel na znalosti situace. Jednotky, které důkladně prostudovaly taktiku a pohotově volily vhodný manévry v souladu se situací, dosáhly značných úspěchů. Během aktivní posílní obrany bojovala značná část jednotek s velkým úspěchem. Při malých vlastních ztrátách bylo zničeno a zajato mnoho nepřátel a byl ukončen velký počet zbraní a materiálu. Vyskytly se však také jednotky, které bojovaly neúspěšně, za značných vlastních ztrát a vyplývání velkého množství stříeliva.

Jsmo-li ve výhodné situaci a máme podporu silného dělostřelectva, nutno vo-

lit takový způsob boje, kterým tříštíme a ničíme nepřítele, t. j. při útoku menších jednotek v mnoha směrech roztrášíme nepřátelské bojové uskupení a v krátkých avšak drtivých úderech způsobíme nepříteli velké ztráty. Počet sil bývá rovný síle nepřítele, ne však více jak dvojnásobek. Nejdůležitější je organizace těchto akcí, jakož i bezvadná součinnost pěchoty s dělostřelectvem a využití účinnosti všech druhů zbraní. V opačném případě se pod palbou nepřátelského dělostřelectva a letectva setkáme s neúspěchem a naše ztráty budou značné.

Získané bojové zkušenosti nelze přejímat mechanicky a používat jich v každém boji. Nejnovějších bojových poznatků nutno využívat v souladu s odpovídající situací, nebo taktika i technika se neustále mění a zlepšuje, proto je nutno neustále se učit a zvyšovat úroveň bojové přípravy.

Z obsahu polského vojenského odborného časopisu „Myśli wojskowa“

Číslo 5/1954

Na začátku je otištěn rozkaz ministra národní obrany č. 20 k prvnímu máji 1954.

V článku podplukovníka J. Brocha a majora G. Zakszewského jsou probrány zvláštnosti organizace a vedení útočné boje ve městě.

Otázce využití pobřežního dělostřelectva k podpoře přímořského křídla pozemních vojsk je věnován článek kapitána 3. třídy G. Paciovka.

Kolektivem autorů je zpracován článek o některých otázkách ženijního zabezpečení útoku s plánovitou přípravou násilného přechodu široké vodní překážky.

Článek majora J. Marguliesza se zabývá otázkami operačního zastírání; autor vysvětluje význam překvapení a jeho místo mezi faktory úspěchu v soudobé bojové činnosti vojsk.

Potom autor vysvětluje cíl operačního zastírání, v čem spočívá a na kterých faktorech závisí jeho úspěch, způsob jeho plánování, jaká opatření vyžadují a kolik je k tomu třeba sil a prostředků.

Článek plukovníka F. Wiszniewského pojednává o zvláštnostech v organizaci práce týlu vševojskové vyšší jednotky v útoku, při násilném přechodu vodní překážky s plánovitou přípravou.

Plukovník V. Piliński je autorem článku o bojové cestě ženijního vojska

1. polské armády — od zřízení 1. ženijního praporu patřícího do složení 1. polské divise T. Kosciuszka, s níž se účastnil bojů u Lenína, od vybudování ženijních útvarů 1. polské armády a jejich účasti v bojích na západní Ukrajině, na Visle, u Demblína, Pulawy, na varecko-magnuszewském předmostí, v rajonu Prahy a Varšavy, po ženijní zabezpečení činnosti 1. polské armády ve viselsko-oderské operaci v lednu 1945 při průlomu pomorského valu a bojích o město Kolobřeh a při berlínské operaci.

V rubrice „O cizích armádách“ recenzuje major V. Konwinski americkou knihu „Civilní obrana v soudobé válce“, která ukazuje americké názory na nutná opatření aktivního i pasivního protiatomového zabezpečení, na způsoby individuální i kolektivní ochrany lidí a zařízení před účinky atomových zbraní a na opatření k likvidaci následků radioaktivního záření při výbuchu atomové pumy.

Rubrika „Diskuse a polemika“ obsahuje diskusní příspěvek podplukovníka B. Chocha k otázce práce štábu a její organizace na VS a VP v průběhu boje. Diskusní příspěvek navazuje na článek stejné tematiky otištěný ve 12. čísle Myśli wojskowej 1953.

Autor se zabývá i organizací práce štábu na VS a VP u vyšší jednotky druhého sledu.

V rubrice „Kritika a bibliografie“ je recenze knihy E. Szmatowicza „Spojení — nervy armády“, která byla vydána vojenskou historickou sekci ministerstva

národní obrany a recenzi knihy J. Sikorského „Jak bojovali Poláci“, pojednávající o pokrokových tradicích polské armády.

Číslo 6/1954

Generál-major C. Waryszak, Některé otázky obrany měst (podle zkušeností z druhé světové války)

V první části článku ukazuje autor operačně taktický význam měst v době válce. Jako příklad správné obrany města uvádí obranu Sevastopolu za Veliké vlastenecké války.

V dalších částech rozebírá zvláštnosti obrany ve městě, zvláštnosti použití druhů vojsk při obraně města, zvláštnosti organizace průzkumu, protitankové, protivzdušné obrany, protichemické a požární ochrany a zvláštnosti materiálně technického zabezpečení vojsk.

Na konec upozorňuje na zvláštnosti vedení obranného boje na přístupech k městu a v samém městě a provádění protiztečí.

Podplukovník A. Laudanskij, Některé poznámky k otázce organizace součinnosti při násilném přechodu vodní překážky s plánovitou přípravou

V úvodu je poukázáno na to, že se organizace součinnosti za útočného boje s násilným přechodem vodní překážky v určitém stupni liší od organizace součinnosti při útoku v normálních podmínkách. Rozdíly vyplývají ze zvláštností organizace a vedení útočného boje s násilným přechodem vodní překážky. Potom autor uvádí obsah období, podél kterých se organizuje součinnost a jak se to provádí. Autor doporučuje provádět zvláštní cvičení na mapách nebo na plastickém stole, aby byly dobře osvojeny všechny otázky, související s organizací součinnosti. Ukazuje některé způsoby provedení takových cvičení.

Kapitán 2. třídy K. Korawajew, Střetný boj na moři (podle zkušeností z druhé světové války)

V článku jsou probrány zvláštní otázky vzniku střetného boje na moři a forem jeho průběhu a ukončení.

Kapitán P. Kryszko, Dělostřelecké zabezpečení násilného přechodu překážky z chodu v operační hloubce obrany nepřítelů

Nejprve se autor zabývá otázkami činnosti dělostřelectva při přiblížení k vodní překážce: organizací průzkumu, zvláštnostmi zabezpečení dělostřelectva střelivem a PHM a otázkami dělostřelecké podpory činnosti předstuných odřadů.

V druhé části článku se zaměřuje autor na činnost dělostřelectva po podpoře násilného přechodu vodní překážky z chodu předstunými odřady a hlavními silami, na účast dělostřelectva při klamných a demonstračních akcích, na manévry dělostřeleckou palbou a materiálem a na plánování dělostřeleckých paleb při podpoře násilného přechodu.

V dalších částech jsou rozebrány otázky dělostřeleckého zabezpečení udržení dobytého předmostí, organizace velení dělostřelectvu a spojení v období příchodu k vodní překážce a v období jejího přechodu. Na konec přechází autor k otázkám organizace, plánování a způsobů provedení přípravy dělostřelectva na protější břeh.

Podplukovník J. Dyrzynda a major G. Kolaczek, Některé otázky ženijního zabezpečení násilného přechodu řeky z chodu

Autoři nejprve vypočítávají činitele, kterými je dán operačně taktický význam vodní překážky, a charakteristické rysy útočných operací s násilným přechodem vodních překážek.

Dále ukazují, v čem jsou rozdíly mezi ženijním zabezpečením násilného přechodu z chodu a mezi přechodem s plánovitou přípravou.

V dalších částech postupně probírají ženijní zabezpečení příchodu vojsk k vodní překážce, násilného přechodu z chodu a boje na protějším břehu. Při rozbírání těchto otázek objasňují, v čem konkrétně záleží ženijní zabezpečení činnosti vojsk v každém z uvedených

období, a vypočítávají úkoly, které musí ženíjní vojsko splnit, a způsoby, jak je plní.

Major J. Orzechowski, O velitelsko-štabních cvičeních se značkovánými vojsky

Nejprve je v článku podána krátká charakteristika obyčejného velitelsko-štabního cvičení v terénu, jsou vypočteny učební cíle, které se zpravidla určují při takovémto druhu cvičení.

Potom poukazuje autor na rozdíly učebních cílů při velitelsko-štabních cvičeních v terénu bez značkování vojska a s jejich značkováním, úkoly a význam jednotek značkových vojska, otázku naznačování odpovídajících prvků bojové sestavy a vysvětluje způsob činnosti těchto jednotek. Dále jsou vypočítávány úkoly, které musí při cvičení plnit důstojníci »nahrávající« veliteli.

Dále se zabývá otázkou organizace zásobování jednotek vojska proviantem, výzbrojí a značkovacím materiálem a způsoby jeho používání v průběhu cvičení.

Na konec autor objasňuje, jak je třeba zpracovat plán provedení velitelsko-štabního cvičení se značkovánými vojsky, jak má probíhat činnost ředitelství cvičení a rozhodčích v době provedení cvičení a jak se organizuje spojení ředitelství cvičení.

Podplukovník V. Markevicz, Z historie vývoje ruského a sovětského opevnovacího umění

Článek seznamuje čtenáře s obsahem a vývojem ruského opevnovacího umění — v období prvobytného komunis-

mu a jeho rozpadu — v období vlády feudálních poměrů, v období feudální rozdrobenosti — v období sjednocení ruských feudálních knížetství a vytvoření ruské vlády — v období feudálně nevolnické monarchie (XVIII. století — autor tu zvlášť zdůrazňuje růst ruských opevnění za Petra I.) — na konci XVIII. století a na počátku XIX. století (Suvorov a Kutuzov), — v období krymské války v roce 1853 až 55, — v období rusko-japonské války v letech 1904 až 1905, — v období první světové války 1914 až 1918.

Autor připomíná přínos ruských vojenských inženýrů, jako byl Teljakovskij, Veličko a mnozí další — k rozvoji ruského opevnování.

V poslední části autor seznamuje s rozvojem opevnovacího umění Sovětské armády.

V rubrice o cizích armádách píše major A. Ostrovicz o použití tankové divise v základních druzích boje podle amerických názorů.

V rubrice »Diskuse a polemika« je diskusní příspěvek k článku podplukovníka T. Woloszczuka »Poznamky o organizaci práce na VS a VP v průběhu boje«, který byl otištěn v 12. čísle Mysli wojskowej 1953.

V rubrice »Kritika a bibliografie« je recenze šestého svazku výpisků »Polské vojenské umění v letech 1648 až 1683« a sedmého svazku »Období úpadku polského vojenského umění v letech 1683 až 1764«.

Další recenze se týká nového vydání knihy Josefa Bema »Uwagi o rakietach zapalajacych«, napsané v roce 1818 a seznamující s vývojem vojenské raketové techniky do počátku 19. století.

Číslo 7/1954

Úvodník je věnován desátému výročí lidového Polska. Poukazuje se v něm na pomoc Sovětského svazu při osvobození Polska z hitlerovské okupace, na budovatelské úspěchy, dosažené za posledních deset let, na charakteristiky a etapy polské lidové revoluce a na úlohu, jakou v ní plnila polská dělnická strana. Další část uvádí hlavní úkoly vytyčené II. sjezdem polské dělnické strany, zaměřené k zvýšení životní úrovně pracujících. V poslední části úvodníku je rozebrána úloha polské lidové armády ja-

ko ozbrojené ochránky lidu, stojící na stráž nedotknutelnosti polských hranic a vymožeností, kterých dosáhly masy pracujících.

V závěru je zdůrazněn mírový ráz budování základů socialismu v Polsku a také síla a moc tábora míru s velkým Sovětským svazem v čele.

Major E. Wysokiński, Ofensiva, která vedla k osvobození Polska

Autor rozbírá pátý stalinský úder t. zv. běloruskou operaci sovětských

vojsk, která vedla v létě 1944 k osvobození Polska. Nejprve popisuje celkovou vojensko-politickou a hospodářskou situaci hitlerovského Německa a vývoji situace na západní frontě počátkem léta 1944.

Pak autor seznamuje čtenáře s charakteristikou německého obranného systému na Bílé Rusi s plánováním a přípravou útočné operace, (t. j. zámyslem a plánem operace), s jejími cíli a strategickým úkolem. Dále se článek zabývá průběhem útočné operace u 1. baltického frontu a také u 1., 2. a 3. běloruského frontu v jednotlivých obdobích běloruské operace. Podrobněji pak rozvádí průběh bojové činnosti vojsk 1. běloruského frontu.

V poslední části jsou podrobně uvedeny poznatky z průběhů bojů v běloruské operaci a jejich výsledky.

Major E. Jadziak, Boje 1. polní armády v červnu 1944

Nejprve je dána všeobecná charakteristika průběhu bojových akcí běloruské operace a jejich celkových výsledků. Potom je uveden zámysl operace vojsk 1. běloruského frontu, v jehož svazku byla i 1. polská armáda v prostoru mezi Bugem a Vislou. V další části vysvětluje autor účast polského dělostřelectva v operaci na směru Dolsk, Dorogusk. Všimá si přeskupení dělostřelectva a nového prostoru soustředění, prací spojených s přípravou palby, zaujetí palebných postavení, účasti polských dělostřeleckých jednotek při dělostřelecké přípravě útoku, podpoře útoku a činnosti vojsk v hloubce nepřátelské obrany, dělostřeleckého zabezpečení pronásledování ustupujících jednotek nepřítele, násilného přechodu řeky Bugu a získání předmostí na západním břehu této řeky a jeho rozšíření.

Potom popisuje autor vstup svazků a útvarů 1. polské armády na polské území a jejich účast v bojích v prostoru Demblin, Pulawy, přípravu útvarů 1. a 2. polské střelecké divise k násilnému přechodu řeky Visly, ráz obrany nepřítele na protějším břehu řeky, ráz řeky v pásmu činnosti 1. polské armády, průběh násilného přechodu Visly útvarů 1. a 2. polské střelecké divise a jejich činnost na protějším břehu.

Podplukovník Z. Zeliński, Činnost vojsk v operační hloubce nepřátelské obrany

Nejprve jsou v článku uvedeny nejtýpější úkoly vojsk při bojové činnosti v operační hloubce a faktory, které usnadňují úspěšné splnění těchto

úkolů. V části »Průlom spěšně vybudované obrany nepřítele« uvádí autor přehled charakteristických zvláštností tohoto druhu obrany a možné způsoby provedení průlomu.

Další část nazvaná »Pronásledování v operační hloubce« obsahuje charakteristické rysy pronásledování, za jakých podmínek mohou vojska přejít do pronásledování, co je to čelní a paralelní pronásledování.

Potom jsou rozebrány otázky související s odražením protiúderů vedených velkými tankovými silami nepřítele.

Major J. Krywko, Některé otázky organizace bojového zabezpečení činnosti vojsk v útoku s násilným přechodem vodní překážky

V článku jsou uvedeny zvláštnosti zabezpečení činnosti vojsk v útoku s násilným přechodem vodní překážky:

— zvláštnosti organizace a vedení všech druhů průzkumu (vševojskového, ženijního, dělostřeleckého, tankového, chemického, leteckého a pomocí pojítek),

— úkoly bojového zajištění a zvláštnosti jeho organizace v přípravném období a v průběhu útoku,

— zvláštnosti organizace protitankové, protivzdušné a protichemické obrany, zabezpečení boků a styků.

V části označené »Obrana přeprav« vysvětluje autor zásady organizace obrany přeprav a naznačuje síly a prostředky, které mohou být k tomuto úkolu vyčleněny.

V následující části vysvětluje autor úkoly maskování, zvláštnosti jeho organizace a provádění a přehled prostředků, které mohou být přiděleny k tomuto účelu.

Kapitán J. Sarzyński, Poznámky k převozům vojsk vodními dopravními prostředky

V úvodu je naznačena úloha a význam vodních komunikací a vodní dopravy ve všeobecném systému komunikací a vojenských přeprav, výhody a nevýhody vodní dopravy.

V části »Využití vodní dopravy« uvádí autor zvláštnosti polských vodních komunikací, popisuje způsoby zřizování a využití přístavů, přístavišť, zimních přístavů, doků a loděnic a vysvětluje způsob rozdělování vodních komunikací do tříd, účel a využití jednotlivých druhů říčních plavidel.

V následujících částech popisuje autor, jak je třeba provádět nakládání a vykládání vojsk a techniky, uvádí zvláštnosti organizace a provedení vod-

ních přeprav v noci a v zimě, zásady organizace požárního a zdravotnického zabezpečení na parnicích, zásady navigační služby a způsobu signalisace z plavidel a ze břehu. V poslední části rozbírá autor práci velitele a štábu jednotky (útvary) přepravované plavidly, zpracování dokumentů o přepravě a o organizaci nakládání.

Dr. A. Soltan, profesor varšavské university, člen korespondent Polské akademie věd, Atomová energie a způsoby jejího využití (I. Atomové jádro)

Tímto článkem začíná redakce Myšli vojskowej otiskovat cyklus článků o atomové energii.

V tomto článku jsou vysvětleny otázky složení atomového jádra, hmoty (masy) a energie, nestálosti atomových jader a jaderné reakce.

V rubrice o cizích armádách je otištěn článek plukovníka A. Libery „Evropská atlantická armáda a některé koncepce vedení války“, v němž autor objasňuje poslání organizace Severoatlantického paktu jako politického prostředku amerického imperialismu v Evropě, význam jednotlivých členských států paktu a úloha, kterou má podle plánů amerických imperialistů mít západní Německo po jeho začlenění do Severoatlantického paktu prostřednictvím t. zv. „evropské armády“. Autor ukazuje dále, jak se provádí příprava vojsk „at-

lantické“ armády a jaké základní náměty se procvičují na cvičeních a manévrech těchto vojsk. V závěru poukazuje autor na názory některých západních vojenských teoretiků o otázkách vedení budoucí války.

V rubrice „Diskuse a polemiky“ píše podplukovník W. Wydra „O provádění válečných her a velitelstvo-štabních cvičení“. Diskusní příspěvek je zaměřen hlavně na tyto otázky:

- jak a z čeho mají vycházet válečné hry a velitelstvo-štabní cvičení,
- charakteristických zvláštností různých druhů válečných her a velitelstvo-štabních cvičení,
- zásad provedení válečné hry a velitelstvo-štabního cvičení,
- úkolů a práce řídicího cvičení, jeho pomocníků, štábu ředitelství cvičení a sboru rozhodčích,
- práce cvičících.

Dále rozbírá autor otázky rozboru, na čem je založen, kdo, co a kdy připravuje, a zásady provedení rozboru (kdo ho provádí, jakým způsobem a které otázky se při něm rozbírají).

V rubrice „Kritika a bibliografie“ je recenze knihy W. Tuzzyňského „Kosciuszko v boji o Pragu“. Recenze poukazuje nejen na klady, ale i na četné nedostatky knihy. (Kniha byla vydána polským vydavatelstvím MON v roce 1953).

Obsah bulharského vojenského odborného časopisu „Vojenna mysl“ číslo 4/1954

Plukovník Dermendžev V., Marxismus-leninismus o úloze lidových mas a osobností v dějinách.

Plukovník Paskalev N., Organizace a řízení armádní útočné operace v horském zalesněném terénu.

Některé otázky organizace a řízení obranné operace a protiofensivy podle zkušeností z bitvy u Kurska.

Major Ajolov G., Organizace a plánování násilného přechodu vodní překážky tankovou divísi.

Podplukovník Danov G. a major Pet-

kov J., Organizace a plánování průzkumu v armádní útočné operaci v horském zalesněném terénu.

Vojensko-historická část

Plukovník Stefanov J., Činnost bulharského dělostřelectva při dobývání Drinopol (bulharsky „Odrin“, turecky „Edirne“).

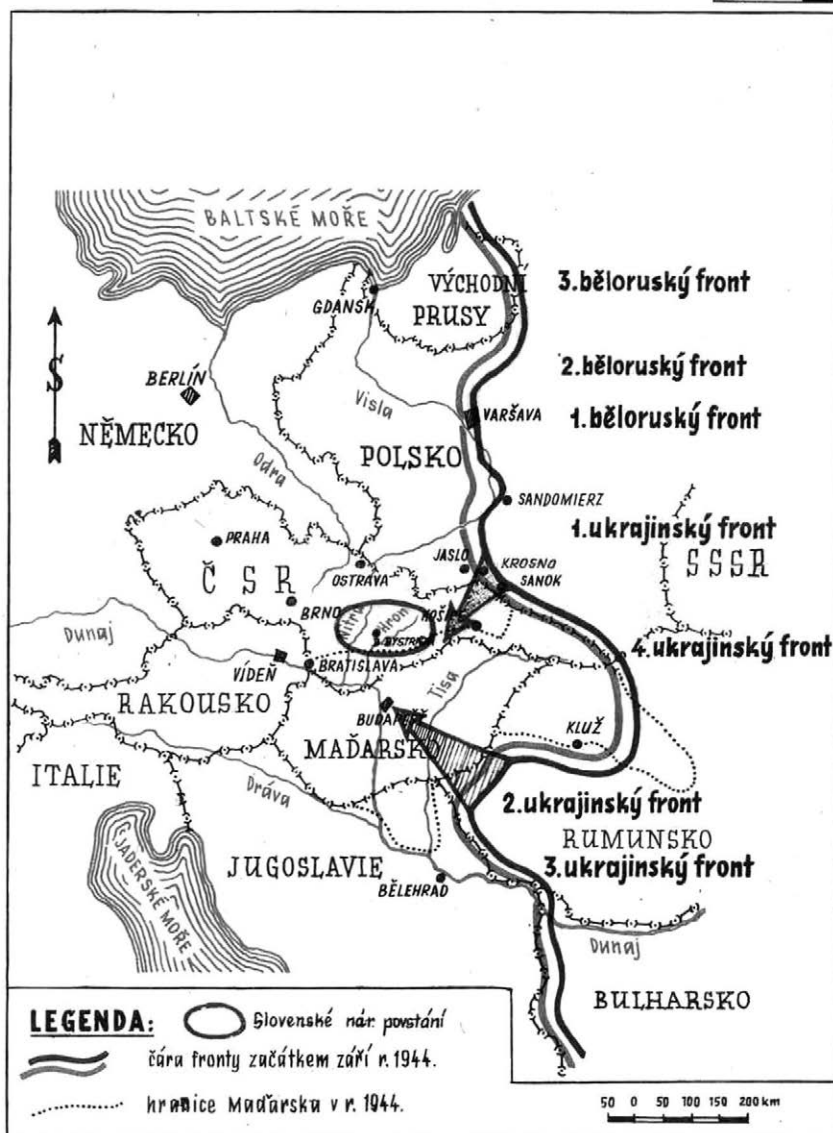
V rubrice o cizích armádách je článek podplukovníka C. Karadžova o organizaci a řízení obranného boje v americkém armádním sboru.

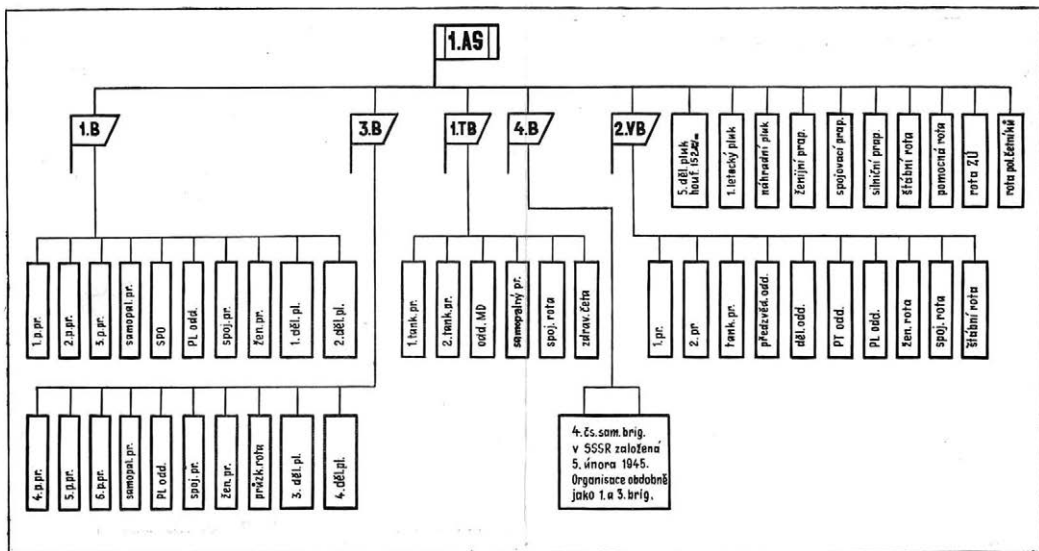

SITUACE NA SOVĚTSKO- NĚMECKÉ FRONT�.

Na začátku září roku 1944.

1
PŘÍLOHA č. 1

Týl 1. čs. střeleckého sboru v SSSR. Organizace týlu sboru musela být volena tak, aby byla shodná se systémem organizace týlu Sovětské armády, aby byla schopna materiálně zabezpečovat jednotky sboru, aby mohla plnit úkoly nejvyššího týlového orgánu na území SSSR pro čs. jednotky a různé politicko-hospodářské úkoly na území osvobozené vlasti do doby, dokud se nevytvoří nové orgány státní moci.

Týl 1. čs. sboru v SSSR se skládá z řídicích orgánů, z týlových útvarů a útvarů a ze zásob materiálních a technických prostředků.

Řídicí orgány týlu byly: velitel 1. čs. sboru, velitel týlu 1. čs. sboru, náčelník štábu týlu, organizační a plánovací oddělení, technického zásobování (se skupinami zásobování technickým materiálem a PHM), sborový intendant, kterému podléhaly oddělení zásobování proviantem, oddělení zásobování výstrojem a vozatajským materiálem, finanční oddělení a oddělení obranného spravedlivosti, náčelník automobilní služby, náčelník zdravotnické služby, náčelník veterinární služby, náčelník kořisti služby.

Co se týče podřízení a vzájemné spolupráce těchto orgánů, jsou analogické jako v nynější organizaci řídicích orgánů týlu vyjma náčelníka automobilní služby, který byl tehdy podřízen náčelníkovi týlu. Protože 1. čs. sbor vedl vlastní finanční hospodářství a řídil spotřebu finančních prostředků a materiálu, které dávala k dispozici sovětská vláda, bylo nutné za účelem kontroly hospodárnosti spotřeby těchto finančních i materiálních prostředků organizovat **polní účetní oddělení**.

Náčelník týlu 1. čs. sboru v SSSR měl k ruce: stýhožného důstojníka při hlavním velitelství Sovětské armády v Moskvě, ležebního stýhožného důstojníka při velitelství frontu, orgán pro styk s civilními politickými orgány, orgán pro odsum civilního obyvatelstva.

Vznik těchto orgánů byl podmíněn zvláštností týlu 1. čs. sboru v SSSR, který byl současně nejvyšším československým týlovým orgánem na území Sovětského svazu.

Další zvláštností v organizaci týlu 1. čs. sboru je, že některým oddělením štábu týlu byly podřízeny tak zvané **správy**, jako na př. správa civilních mlýnů, správa výroby likvín, správa výroby obuvi a koželužních a textilních závodů a p.

Organisování uvedených správ bylo vynuceno situací, nebo **týl 1. čs. sboru** se musel čím dál tím v širším měřítku zabývat otázkami hospodářskými.

Týlové útvary a zařízení. Pro uskutečnění zdravotnického, veterinárního a materiálního zabezpečení útvarů a jednotek měl **týl 1. čs. sboru v SSSR** tyto útvary a zařízení: Chirurgickou polykliniku polní nemocnici „Praha“ a 2 polní ambulance, která podléhala náčelníkovi zdravotnické služby sboru, veterinární ošetřovnu, sborový automobilní prapor, sborové polní pekárně, které byly organizovány tak, aby jednotlivé soupravy mohly být přiděleny podřízeným brigádám, sborové polní jatky se stády jatečného dobytka (až 2500 kusů), sborové polní prádelny, sborovou zálohu koní, sborové dílny: automobilní, spojovací (podléhaly náčelníkovi spojovacího oddělení štábu), zbrojní (podléhaly náčelníkovi dělostřeleckého zásobování), velkářské, intendantův (obuvnické, oděvné), pro opravu polních kuchyní, kořisti oddíl, bezpečnostní oddíl, pomocnou rotu, hospodářskou správu týlu.

Prostředky automobilního praporu a proviantní čety byly rozvířovány sborové sklady materiálu, a to: proviantní, intendantův a vozatajského materiálu, zbrojní, PHM, spojovací, chemický, ženijní, kořisti oddíl, materiál.

Sklady byly podřízeny příslušným náčelníkům služeb a velitelům druhů vojáků.

Finančním oddělením podléhala polní pokladna.

U týlu 1. čs. sboru byly kromě toho ještě tyto **speciální orgány**: oddělení Sovětské státní banky, které zabezpečovalo 1. čs. sbor finančními prostředky a kde si mohli příslušníci sboru ukládat svoje úspory, polní pošta, která podléhala náčelníkovi spojovacího oddělení štábu, sběrná zajatců, oddíl rekonvalescentů, z kterého byl organizován regulační oddíl.

Týlu 1. čs. sboru byly dále podřízeny pro stránce posádkové: redakce sborových časopisů a polní tiskárna, justiční orgány.

Ze **důkazných operací** byla týlem sboru organizována ještě **početní četa**.

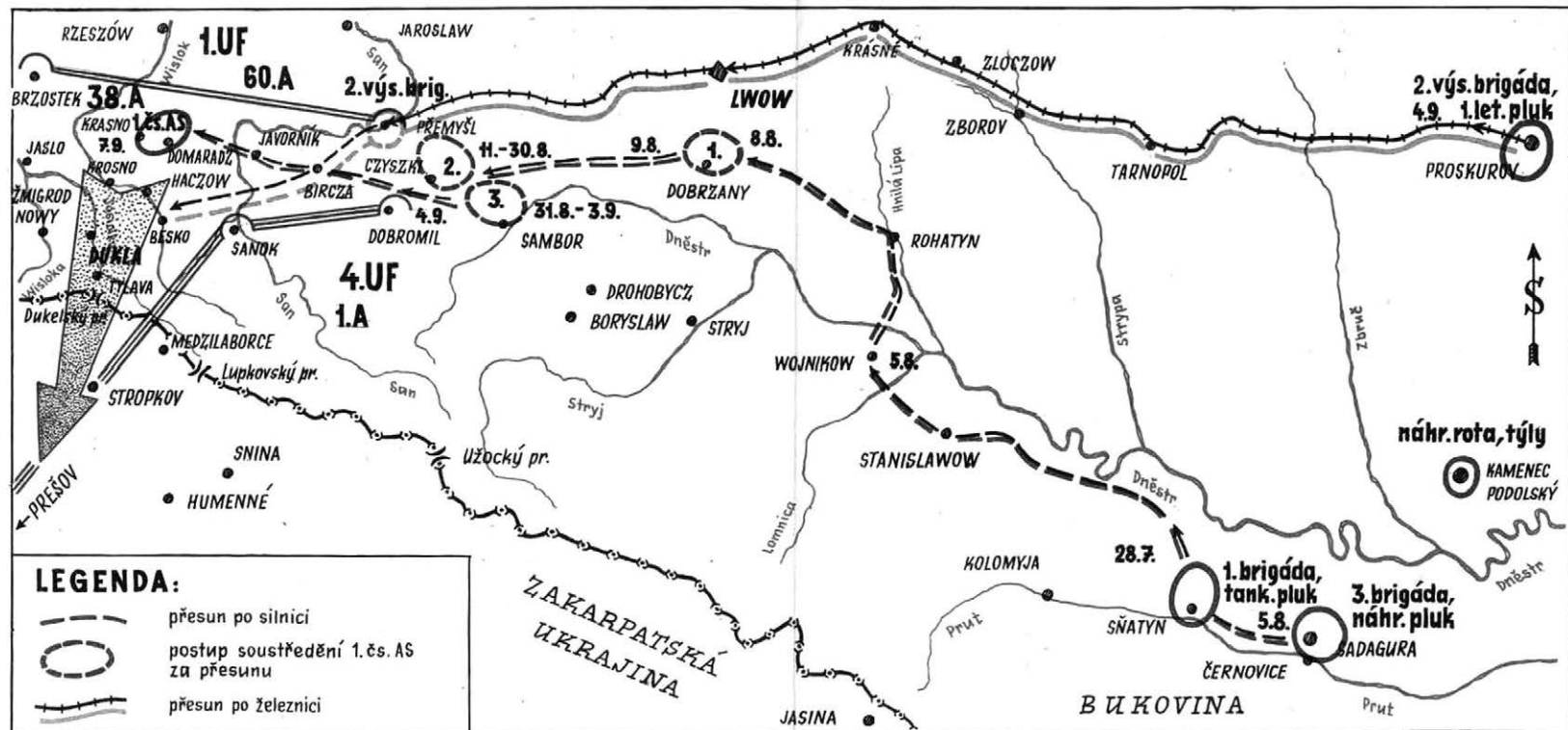
Z toho, co bylo uvedeno, vidíme, že **týl 1. čs. armádního sboru v SSSR** byl organizován **ve velice na základě armádního týlu**. Podřízené brigády měly týlové útvary a útvary jako střelecké divize (zdravotnický prapor a automobilní dopravní rotu).

Zásoby. Týl 1. čs. sboru byl sovětskými orgány přednostně zásobován. Měl pohyblivé zásoby a mimo to materiál pro budování dalších jednotek podle potřeby.

PŘEHLED PŘESUNŮ 1.ČS.SAMOSTATNÉHO ARMÁDNÍHO SBORU K DUKLE.

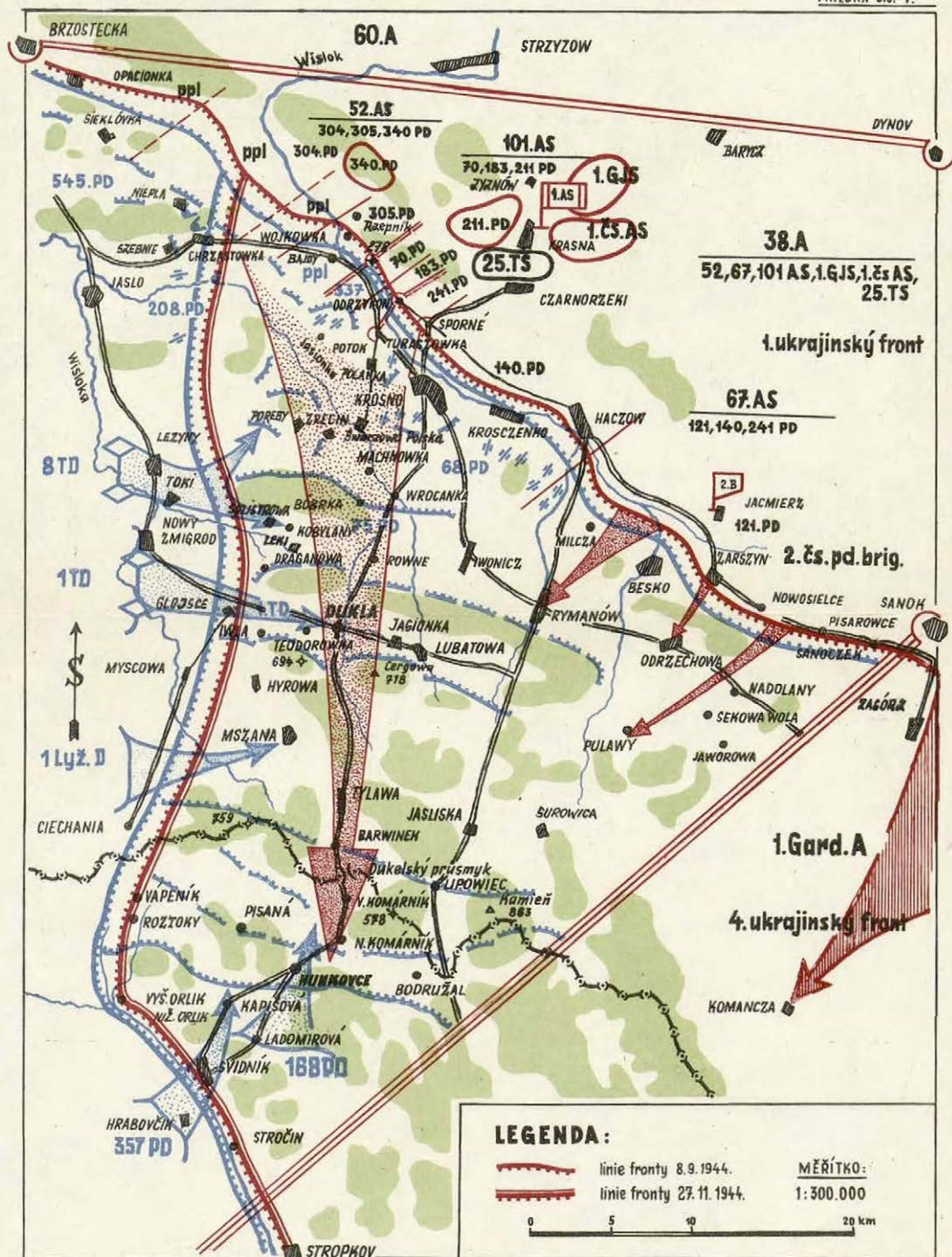
PŘÍLOHA č. 3.

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 km

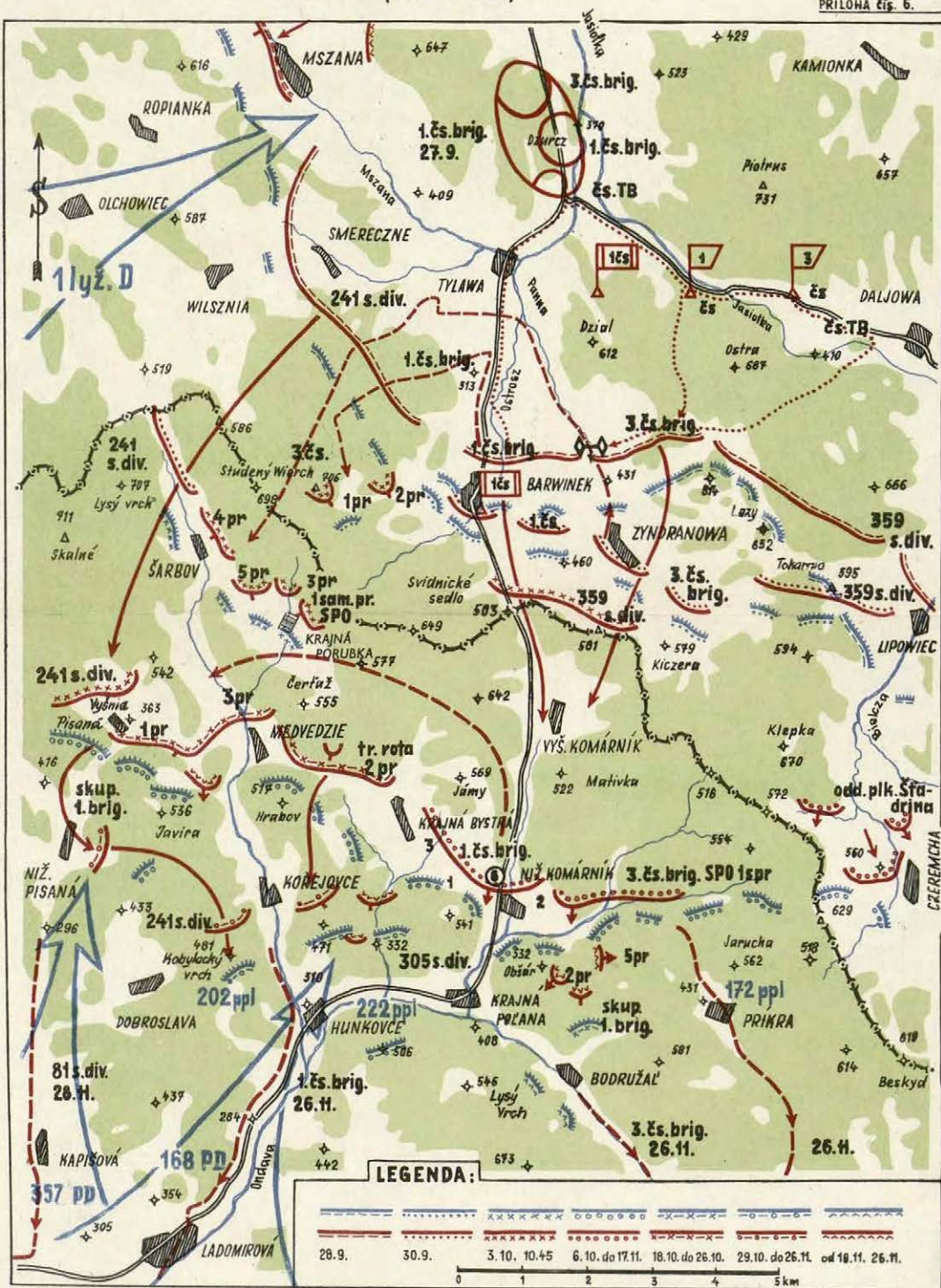

SESTAVA 38. ARMÁDY PRO ÚTOK DNE 8.9.1944.

PŘÍLOHA č. 4.

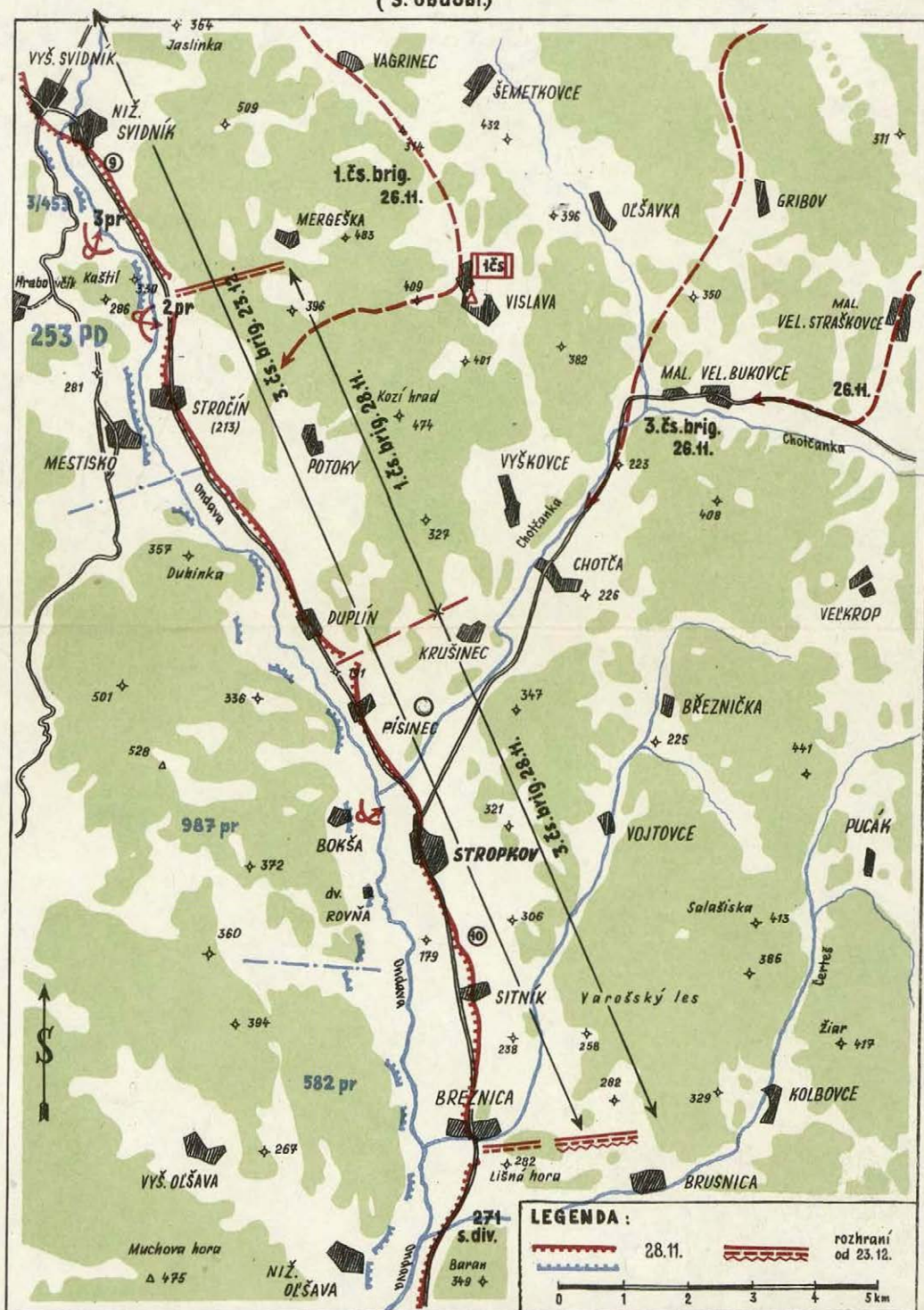
PŘÍLOHA č. 6.

DUKELSKÁ OPERACE.

(3. období)

PŘÍLOHA č. 7

Vydává MNO. Řídí redakční rada: Jaroslav Dočkal, Jaroslav Kučera, Václav Voneš,
Josef Haman, Jaromír Vyhnaněk, Zdeněk Malý, František Houra, Ján Lipový,
Eduard Ureš, Josef Slabý, Ing. Jan Bělohoubek, Stanislav Hruška,
Karel Pavelka (redaktor).

Adresa redakce: Redakce časopisu „Vojenská mysl“ Praha, pošt. úřad 190, poštovní
příhrádka 19120/T. — Vydává MNO v Našem vojsku, vydavatelství, n. p., Praha. —
Tiskne Naše vojsko, tiskárna, n. p. — V roce 1954 vyjde šest čísel.
Časopis nelze předplácet, přiděluje se jen služebně.